

tudi zemlja še mokra in merzla bila, ker sicer manj zernja nastavi in to tudi rado izpada, ako je bilo pozno vsejano. Ravno tako se tudi rado primeri s prepozno sejanim ovsam in jaro režjo.

Sploh pa velja po skušnjah poterjeno pravilo, da se mora čas setve po lastnosti zemlje ravnati; tako se mora, na priliko, ilovnata zemlja jeseni zgodaj, spomladi pozno, nasproti pa pešena zemlja jeseni pozneje, spomladi pa poprej kakor ilovnata obsejati.

Rahla lahka pešenka naj se spomladi seščno zato zgodaj obseje, da pride rastlinam že zimska mokrota na dobro; setev na ilovnati zemlji pa naj se v jeseni zato zgodaj opravi, da se rastline še pred zimo dobro okoreninijo, ker sicer po zimski mokroti in zmerzlini pod zlo grejo, ako še slabo okoreninjene zima prehitijo.

Poslednjič, kakor je že opomnjeno bilo, se mora čas setve po kraji ravnati, kjer se seje. Če je zrak kraja oster in merzel, naj se seje v jeseni zgodaj, spomladi pozno.

Nekteri kmetovavci ravnajo setev jarine in sploh pomladanskih sadežev po tem, kadar začne nektero germovje ali drevje zeleneti. To ni prazna misel, ker tako zelenjenje je gotovo znamenje, da se je zemlja že nekoliko ogrela. Velik razloček med pozno in zgodno setev vidimo seščno na lanu; pozno sejani lan ni ne za seme ne za predivo tako dober, kakor zgodni.

Pozno sejana jarina in pa zgodaj vsejana ozimina daste veliko slame; s pozno sejano ozimino in zgodaj sejano jarino pa se pridela več zernja.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

Pervi dan tega mesca je po cesarskim patentu od 27. maja t. l. v djanje stopila nova postava, po kateri se imajo odslej v vsih cesarskih deželah, razun vojaške krajine, hudodelstva, pregreški in prestopki pokoriti ali kaznovati, in se za tega voljo kazenska postava imenuje.

36. del „Občnega državnega zakonika in vladnega lista“ zapopade v slovensko-nemškem jeziku celo postavo od konca do kraja, katero omisliti si priporočimo vsacemu, kteremu je za natančno znanje postavnih bukev (zakonika) mar *).

Ker pa se bo to le teško zgodilo, da bi si vsi naši bravci priporočeni zakonik kupili in je vendar vsim treba ali saj koristno postave poznati, bomo iz omenjenega patenta vzeli nar važniši reči, ktere zadevajo take hudodelstva, pregreške in prestopke, ki se po Slovenskem nar večkrat primerjajo, in tako soznani svoje rojake s poglavnimi rečmi, ktere vediti je tolikanj bolj potreba, ker „nikdo se ne more s tim izgovarjati, da mu postava ni znana bila“.

Lepo prosimo, da bi lastniki „Novic“ vsak list, ki naznanuje to postavo, dajali tudi drugim prebirati, da bi se vednost postave in dotičnih kazin zlo razširila med našimi Slovenci, čeravno živo želimo, da bi ne nas in nobenega naših bravcev nikdar kakošna kazen ne zadela.

Ker pa je prevod kazenske postave iz nemškega v slovenski jezik tako dober, da boljši biti nemore v takem sila težkem delu, bomo naznanovali postave od besede do besede po izvirnem jeziku patenta.

Razpade pa kazenska postava v dva poglavna razdelka; prvi razdelk obseže hudodelstva, drugi

pa pregreške in prestopke, ker ti so trojica vsih zoperstavnih del, kazni podverženih.

Začnemo s prvim delom:

Od hudodelstev.

Pervo poglavje 1. dela govori o hudodelstvih sploh.

§. 1. razlaga: kaj je hudodelstvo? in pravi: „K hudodelstvu je treba hudobnega naklepa. Hudoben naklep se pa ne šteje samo tikrat v krivico, kadar se je pred, ali pri začetju ali opušenju zlo (zleg), ki je s hudodelstvom združeno, na ravnost premislilo in sklenilo; ampak tudi, kadar se je iz družega hudobnega namena kaj začelo ali opustilo, iz česar zlo, ki je zavoljo tega nastopilo, večidel prihaja, ali saj lahko priti more.“

§. 2. našteje uzroke, o kterih odpade hudobni naklep, namreč:

- a) kadar je storivec popolnoma brez uma;
- b) ako je delo pri prenehovanju norosti (blaznosti) ob času norenja doprnešeno bilo, ali
- c) v polni pijanosti, ktero si je kdo brez namena na hudodelstvo naklonil, ali vkaki drugi zmoteni misli, v kteri se storivec ni zavedel svojega djanja;
- d) ako storivec še štirinajstega leta ni dopolnil;
- e) ako se je taka zmota pritaknila, ktera ni dala hudodelstva v djanji spoznati;
- f) ako je zlo prišlo iz naključbe, nemarnosti ali iz nevednosti, kake nasledke da djanje ima;
- g) kadar se je delo zgodilo po nepremagljivi sili, ali v pravični silobrani.

Silobran naj se pa samo tikrat za pravično ima, kadar se da iz kakšnosti oseb, časa, kraja, napada ali iz družih okolšin za terdno soditi, da se je storivec samo potrebne brambe poslužil, da bi odgnal od sebe ali družih krivičen napad na življenje, slobodo ali premoženje; — ali da je samo iz prepasti, bojazni ali strahu meje takošnjega branjenja prestopil. — Takošen prestop se pa zamore po okolšinah kakor kaznjivo djanje iz nemarnosti po odločbah družega dela te kazenske postave pokoriti (§. 335 in 431).

§. 4. veli: Hudodelstvo izhaja iz hudobije storivca ne iz lastnosti tistega, nad kterim se doprinese. Zatorej se hudodelstva doprinašajo tudi na hudodelnikih, brezumnih, otrocih, spijočih, in tudi na taci osebah, ki svojo škodo same zahtevajo ali va-njo privolijo.

§. 5. veli: da tudi tisti je hudodelstva kriv, kdor je z velevanjem, nasvetovanjem, podukom ali pohvalo, hudobno delo napeljal, nalaš priliko k njemu dal, k njega izpeljanju premisljema sredstva pripravil, zadržke odstranil, ali kakor si koli bodi na roko šel, pripomogel, za njega gotovo izpolnjenje si prizadjal; tudi tisti, kdor se je le poprej s storivcom zmenil zastran pomoči in podpore, ki mu jo ima po doprinešenem delu dati, ali zastran deleža na dobičku in koristi.

§. 8. veli: K hudodelstvu ni potreba, da se delo zares izpelje. Že poskus hudega djanja je hudodelstvo, da se je le hudobnež lotil kakega djanja, ktero k pravemu doprinešenju pelje; hudodelstvo pa se zgolj zavoljo nezmožnosti, ali ker je kak tuj zadržek vmes prišel, ali iz naključbe ni dognalo.

§. 9. veli: Kdor koga k hudodelstvu nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, je tikrat, kadar je njegovo nagibanje brez uspeha ostalo, kriv poskušnega zapeljevanja k temu hudodelstvu, in naj se v tisto kazen obsojuje, ki bi jo bilo izreči za poskus tega hudodelstva.

§. 11. pravi: Zavoljo misli ali notranjega namena, ako se ni nobeno zunanje hudobno djanje za-

*) Dobí se v bukvoprodajavnicah, ki »zakonike« prodajajo, menda za 1 fl. 12 kr. Vred.

počelo, ali ne kaj takega, kar postave zapovedujejo, opustilo, se ne more od nikogar odgovor tirjati.

(Dalje sledi.)

Potovanje po Laškem.

Spisal M. Verné.

18. pismo.

Dragi prijatelj!

Iz Rima 5. julia 1847.

Nazaj v mesto pridši sim ogledal pod verham v dolini podertine Maksencjeviga okroglega, in potem, nekoliko bliže mesta na desni Bakov tempeljček, poleg kteriga je na zalim gričku prav prijazna lozica vedno zeleniga drevja. Pod tem gričkam je studenec, kamor se je hodil Numa k Egerii modrosti učiti.

Na drugim griču ne dalječ od tod je drugi tempeljček nekiga malika, ki ga nisim poznal. Mož, ki mi ga je kazal, mi ni vedil razun iména nič povedati, in še iména ne prav, ker je terdil, de je „Tempio del Dio ridicolo“. To pa mi ni šlo v glavo, in ko domú pridem, iščem po bukvah, ter najdem, de je res „Tempio del Dio“ — tode ne „ridicolo a ridendo“, temuč „ridicolo a redeundo“, ker so ga bili Rimljani Bogu v zahvalo sozidali, de je tū Hanibala vernil, ki se je bil po strašni bitvi pri Kanah mestu tako približal, de ga je mende iz tega griča ogledoval.

Potem me je silno mikalo, tudi tisti grič viditi, ki ga še kakor nekdej „Monte sacro — Mons sacer“ (sveto goro) imenujejo. Zatoraj grém skozi vrata, ki so jim nekdej „Porta Nomentana“ djali, in ki jih že dolgo papežu Piju IV. v čast „Porta Pia“ imenujejo. Poleg nomentanske ceste je precej dalječ od mesta starodavna cerkev svete Neže, in blizo cerkve zala okrogla kapelica, ki jo je cesar Konstantin sozidal. V ti kapelici je bil nekdej krasni grob cesaričine Konstance; zdaj pa je prazna, ker so znamenito mertvaško skrinjo (Urne) iz silno terdiga rudečiga kamna, ki mu porfir pravijo, v vatikanski muzej prenesli.

Na ti cesti sim tudi sedanjiga sv. očeta papeža Pija IX. vidil, ko so se bili sprehajat pripeljali. Zunaj mesta so jo peš tako čversto mahali, de sim jih komaj dohajal. Lep in terdin možak so; napravljeni so bili v belim talarji z rudečim, pa ne trivoglatim, ampak okroglim klobukam. Deset konjikov plemenite straže (Guardia nobile) jih je spremljalo. Od sv. očeta Pija IX. bo gotovo še veliko slišati, zakaj hrup veselja je za to, de je Rimljanam perve dni maliga serpana narodsko stražo dovolil, prevelik, de bi se brez družih nasledkov pomiril. Bog daj, de bi sila nezmerno vpitje „Eviva Pio IX.“ tudi resnično bilo — ali z ljudskim čišlanjem in povzdigovanjem je čudna reč — danas „Hosana“ — jutro „Crucifige“ *).

Ko so se papež vernili, sim jo hitrejši naprej potegnil, de bi še pred mrakam imenitni hribček „sveto goro“ ogledal, kamor sim se bil namenil. Tū pridem do reke, ki so jo nekdanji Rimljani Anién imenovali; dan današnji pa ji Teverone pravijo. Čez reko pelje zidan, nekdej na obéh koncih z vojnim tabram vterjen most; in precej poleg reke je — ne hrib, kakor sim menil, temuč reven, komaj nekoliko sežnjev visok griček, ki bi ga človek še ne pogledal, ako bi ne bil zgodovinske imenitnosti. Na ta griček je bilo namreč v letu 261 po sozidanji Rima od gospôde (patricijev), hudo zatirano in od njih večkrat goljufano ljudstvo (plebejci) zbežalo, ker ni hotlo dalje taciga terpinčenja terpeti. Ko pa ošabni plemenitaži vidijo, de brez ljudstva, čeravno revniga, ki se je za-nje trudilo in bojevalo, živeti nemorejo, ga prosijo in mu hribe in doline obetajo,

*) Te v letu 1847 pisane besede so se zares spolnile! Vred.

de bi nazaj prišlo; — pa le Meneni Agripa, kteriga je starašinstvo na sveto goro k vbežnikom poslalo, jih je z lepo priliko o človeških udih pregovoril, de so se v mesto vernili. „Čujte eno prigodbo Rimljani!“ — jih nagovori njih ljubljeneec. — „Enkrat so se spuntali udje života zoper želodec. Niso hotli dalje terpeti, da le on bi v sladki lenobi v sredi trupa počival, drugi udje pa bi ga pasti in nositi morali. Odpové se tedaj vsak ud svojimu pravilu. Roki niste hotle nobene jedi več k ustam nositi, usta se ničesar dotakniti in zobje nič več zvečiti. Nekoliko časa so se vèdli udje po tem naklepu. Ali kmalo spoznajo, da so si sami sebi v škodo. Čutili so namreč, da želodec sok povžitih jedil razdeluje po vsih udih in tako vsim moč in dobrovoljnost deli. Opu-stili so sovraštvo in se sprijaznili spet z želodcem“. Vbežniki so razumeli pomembo tega govora in se po sklenjeni pogodbi spet vernili v Rim. Kmalo pa se hudo terpinčenje sopet ponovi; v letu 305 so vnovič na ta grič bežali. O tem drugim begu je lepa Virginia nemilo poginila.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Lutomera na spod. Štaj. 24. aug. Včeraj i denes je bila preskušnja (izpit) naše šolske mladine. Z veseljem morem naznaniti, da učenci, posebno 2. razreda, so se vèrlo obnasali i pokazali, da druzega časa o pretekli šolski godini niso hman trosili.

Pričo nektare duhovne i svetske gospôde, i silo malo, samo izvanjskih vasničkih staršev, so odgovarjali učenci i učenke marljivo razločno iz predpisanih predmetov in pokazali u svojih lepopisnih listih vajo slovenske i nemške pismenosti, vezbo sostavkov u obojih jezicah, u računstvu itd.

Iz nerednih nauk, kakor zemljopisja, reje sadunosnega drevja i vežbe narodnega petja smo bili z odgovori učencev jako zadovoljni. Kazali so nam trije dečki požlahenje drevés po zdevanji (šiftnji), očenji (okuliranji) i starem, pri nas navadnem kalavnem ceplenji — na debelem stebelu.

Kakor že lani so nas tudi letos učenci i učenke 2. razreda celo šolsko godino s sladkimi glasi petja dostikrat razveselovali, posebno pa denes (nemorem zamolčati) so nam zraven 3 nemških slovensko „Sabotna večer“, „Svetek“ i „konec šolskega leta“ tak milo zakrožili, da u slednem očesu nazočih staršev i domorodcev so igrale solze radosti serčne.

Po doveršenem izpitu je jeden učenec Škrlec iz Pristave pod Lutomerom stopil naprej, i u namenu vsih svojih součencev i součenk s sledečo zahvaloj se poslovil:

„Naj primejo visoko vredni g. okrožni dekan, kakor okrajni nadzornik naše šole, pa tudi oni mnogočastiti gospod okrajni poglavar, našo serčno zahvalo zato, da so blagovolili naš dnešni izpit svojoj nazočnostjoj počastiti. Naj blagovolijo z našimi slabimi znanostmi denes zadovoljni biti! Slovesno Jim obečamo, za nadalje napre u naukih i dobrem zadržanji marljivo iskreno napredovati. Naj še tudi prihodnjič naši slabi školi svoje ljubezni ne izkratijo. Velik je Njihov trud za nas učence, pa tudi neizrečljiva je zahvala, ktero mi do Njih, visokovredni! u svojem dečinskem sercu občutimo.

Tudi Vam, dragi očeti i matere, koji ste nas kakor skrbni starši marljivo u školo pošiljali, naučiti se neobhodno potrebnih nauk za naše prihodnje življenje, jaz denes u imenu vsih svojih součencev i součenk druzega réči ne zamorem, kakor naj Vam bode za vse vaše velike trude i przadevanja plačilo naša preserčna zahvala!

Vam pa, moji dragi součenci i součenke! imam

*) Ne znam, gde so bili starši naših varaških otrok posebno več gospodčke strani, da niso mogli k izpitu (preskušnji) doiti? Pis.

Osnova postave za pogojzdevanje Krasa.

V 20. listu gojzdnarskiga časnika „Mittheil. des Forstv. d. österr. Alpenländer“ beremo osnovo postave za pogojzdevanje Krasa, kakor jo je Primorska družba v Sežani 16. avgusta t. l. sklenila in Teržaškemu dežel-nimu poglavarstvu s prošnjo predložila: naj bi pripo-moglo, da vikši cesarsko poterjenje zadobi. Ker je po-gojzdenje Krasa na več strani važna reč in se je nadjati, da tudi za Krajski del Krasa se bo enaka družba vsta-novila, podamo bravcem omenjeno osnovo, za katero se vikši dovoljenje pričakuje, in ki se takole glasi:

Vvod.

§. 1.

Vse občine (soseske), ki so ali bojo še okrajni Primorskiga Krasa prištete, imajo dolžnost, pod vodstvom družbe en del občnih pašnikov (gmajnj) sčasoma v gojzd spremeniti.

Od pogojzdevanja sploh.

§. 2.

Družbe odbor v soglasju z županijnimi predstojništvii določi vsako leto gledé na potrebo paš in na vse krajne okoljšine: kateri pašnik se ima začeti pogojzdevati, ko-liko tega, in kako. Kar se o tem sklène, se da po-litični oblasti vediti.

§. 3.

Sploh naj bojo pravila tega pogojzdevanja téle:

- a) Vsaka katasterska občina ima o enim letu po raz-glasu te postave primerno zemljiše z nar manj 400 sežnji ali iz svojih pašniških zemljiš odločiti ali sčer na svoje stroške za drevno zasa-dišče (vertno šolo) pripravno napraviti, in od tega prostora nar manj 50 sežnjev s pripravnim lesnim sémenam ob-sejati; kar čez to prostora ostane, se bo za drevno zasa-dišče porabilo.
- b) Z tistiga zemljiša, ki se (po §. 2.) vsako leto za po-gojzdevanje določi, mora soseska vse kamnje, ki po njem leži, kar se nar bolj da, potrebiti, in oči-šeni prostor ograditi s suhim zidam, ki mora biti nar manj 3 čevlje visok; za ohrano ograje ima so-seska skrbeti.

§. 4.

V ograji je prepovedano tako dolgo živino pasti in listje grabiti, dokler odbor zapové; kdor se pregreši zoper to prepoved, ima kaznovan biti.

§. 5.

Izperviga se imajo le tisti občinski pašniki pogoj-zdevati začeti, do katerih nima nobena druga občina pašne pravice; če so pa vse vdeležene soseske pri volji, se zamore tudi s takimi pašniki začeti.

§. 6.

Kakšno drevje, kdaj in kako se ima saditi, bo določil društveni odbor, po tem ko se je poprej s so-se-sko posvetoval.

§. 7.

Po naukazu družbiniga vodstva ima pod pozornostjo župana in družbiniga uda, kteriga je odbor za to posta-vil, soseska delo začeti in v določenim času doveršiti.

Od silenja k delu.

§. 8.

Politične gosposke družbinih okrajn naj družbo krepko podpirajo, in pravica síle, ki jim gré po poli-tičnih postavah, naj obveljá tudi pri pogojzdevanju Krasa.

§. 9.

Družbino vodstvo ravná kar koli je moč v edinosti z županijnimi predstojniki. Ako bi se pa ta edinost ne mogla doseči, ali če bi se zoper določene povelja rav-nalo, ali te ne ob pravim času spolnovale, se oberne družt-

vino vodstvo na dotično politično gosposko, ktera potem, ko se je vsiga prepričala, oporno sosesko po previdnosti in vterjenim nasvetu družbiniga vodstva od 20 do 100 fl. v denarju kaznuje in velí, da se imajo določene dela doveršiti; ako bi se soseska branila delo po naukazu sto-riti, naj se na njene stroške doverši.

§. 10.

Politična gosposka tudi kazin določi zoper tiste, ki v ograjih pasejo ali listje grabijo, ktere kazni naj bojo z oziram na storjeno škodo za vsak rep, ki se na ti paši zasači, od 10 krajc. do 5 fl., za grabljenje listja od 1 fl. do 5 fl.; če prestopnik kazni plačati ne more, naj se vsacih 30 krajc. pobota za 24 ur zapor.

§. 11.

Posamne v pogojzdevanju nevbogljive sosesčane kaznuje županijstvo v denarju do 10 fl.

§. 12.

Od politične gosposke določeni kazenski denarji grejo v družbino denarnico, od županijstva nabrani pa v denarnico soseske. (Konec sledí.)

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od prestopkov zoper javne naprave in naredbe, namenjene za občno varnost.

Kazen za obertnike, ki pomagáče brez potnih bukvic sprejmejo.

Obertnik, kteri vzame na delo pomagáča (ksela), ki nima predpisanih potnih knjižic, ali tam, kjer še ni nobenih potnih knjižic, redne svedočbe imenovane „kund-šaft“, se kazni za ti prestopek pervikrat s 5 goldinarji, drugikrat z dvojnim zneskom te dnarne kazni, tretji-krat z zaporom do 1 mesca, po meri nevarnih okolšin tudi z zgubo obertnije.

Pozlačenje ali posrebrejenje penězov in posnemanje penězov ali javnih upnih listov brez goljufnega namena.

Kdor brez namena, koga prekaniti, tekoče ali tudi iz obteka djane (preklicane) dnarje pozlatí ali posrebrí, ali spomenice, svetinje, dutike ali ka-koršne bodi vtiskovane izdelke, ravno tako, kdor nad-pise (adrese), oznanila ali sploh natisnjene dela tako nareja, da se poverhoma pogledane utegnejo lahko za tekoči dнар ali javne upne liste čislati, je kriv prestopka, in naj se kaznuje z zaporom od 1 do 3 me-scov, in pa z zapadom vsih postavam nasprotnih izdelkov.

Nareja puncov, štampeljnov ali modlov za po- snemo ali poobličje dnarjev.

Ravno tako naj se kaznuje za prestopek, če se brez dopušenja oblastnije narejajo in rabijo puncí, kol-kovala ali kalupi za litje, kakoršne si bodi oblike, s kte-rimi se zamorejo dnarji po kakem postavnem vtisu ali kovu notranje ali zunajnih dežel iz kovin odtiskati ali plastično posnemati, naj bodo ti odtiski ali posnemki od-ločeni za igračo, za olepšavo ali za kakoršin si bodi tudi na sebi dovoljen namen.

Kdor javni uredski pečat brez naročila tistega ureda, kogar je, naredí, ali narejenega komu družemu oddá, in ne uredu, kteri ga je narediti naročil, postane kriv prestopka, in naj se kazni pervikrat z zaporom od 1 tedna do 1 mesca, pri ponovljenem prestopu poverh za-pora 1 mesca, če je obertnik, tudi z zgubo obertnije.

Od prestopkov proti dolžnostim javnega ureda.

Kaznovanje javnih urednikov, služabnikov, straš itd., ki se pri opravljanju svojega ureda ali svoje službe prederznejo koga djavno šaliti.

Če se kaka izmed javnih oseb, svoj ured ali svojo

službo opravlja, derzne koga djansko razžaliti (pod čemur je zlasti zapopadeno zapretje v primerlejih, ki niso v postavi odločeni), se zakrivi s prestopkom, in naj se kaznuje pervikrat z zaporom od 3 dni do 1 mesca, vdrugič z ravno tako dolгим hudim zaporom.

Če bi se djansko razžaljenje bilo zgodilo v okolšinah, ki so k rabuki (zavzdigu) priliko dale ali saj dati utegnile, je kazen hud zapor od 1 do 3 mescov.

Kazen tistega, ki se brez goljufne nakane dela ali izdaje javnega uradnika ali služabnika.

Kdor se brez goljufnega namena dela, kakor da bi bil javen uradnik ali služabnik, ali si z brezoblastnim nošenjem uniforme prilastuje podobo javnega uradnika ali vojaka, je kriv prestopka, in se kaznuje z zaporom od 3 dni do 1 mesca.

Brezoblastno nošenje znamenj redov in družih poslavlil.

Kdor brez oblasti nosi znamenja redov ali častne kinče domače ali tujih dežel, storí prestopok, in zapade dnarni kazni od deset do sto goldinarjev.

(Dalje sledi.)

Ogled po svetu.

*Kaj se zgodi, če papež umerje? *)*

Že več stoletij sém so po cerkvenih in papeževih razglasih in zapovedih navade vstanovljene, ki so pri pogrebu svetega očeta v navadi. — Ko umre, sporočé to nar pred višemu kamorniku, da merliča gledat pride. Preden stopi v izbo, kjer papežovo truplo leží, vdari z zlatim kladvom trikrat na duri in ravno tolikrat svetega očeta po imenu pokliče. Ko potem v izbo stopi z duhovni, ki so z njim prišli, poklekne in za dušo papeža moli. Potem pogleda truplo papeža, da se z lastnimi očmi njegove smrti prepriča in potem to zapisati dá. Pervi služabnik mu dá potem ribčarski perstan in druge pečatnike ranjcega. Na teh se papežovo imé zbríše, v znamenje, da je oblast umerlega na zemlji jenjala. Od zdaj, dokler da se nov papež ne izvoli, viši kamornik s kardelom kardinalov vlada. Viši kamornik toraj tudi v papežovo poslopje koj potem prebivat pride. Ko se potem v državnem vozu s švajcarsko stražo spremljen, zopet v svoje prejno stanovanje nazaj pelje, reče velki stolci zvon zvoniti in temu mestu papežovo smert naznaniti. Zdaj se začne po vsih cerkvah Rima zvoniti, kar eno uro terpi.

Štiri in dvajset ur po smrti se truplo papeža odprè in vmazili. Drob se dene v tružico, se pelje v posebnem vozu v cerkev sv. Vincenca in Anastaza in se pokoplje. Truplo se pa obleče v domačo obleko papeža, se položi na krasno posteljo in zdaj ga smejo ljudje gledat hoditi. — Zraven postelje, pri kateri le štiri velike sveče goré, stojita dva stražnika, in nekaj mnihov za ranjcega moli. Če je papež v Kvirinalu umerl, prenesó na večer družega dne njegovo truplo v Vatikan in sicer v procesji. Truplo leží med tem v odpertej nosilnici, ki je vsa z rudečim žametom prepeta in katero dva lepo okinčana mezga neseta. Obličje papežovo ni pokrito. Popred gredó papeževi strežniki in truma švajcarske straže, ki imajo bandera, in sulice k tlam obrnjene. Zraven merliča gredó spokorni bratje z bakljami, in tiho molijo. — Za nosilnico stopate dve kompaniji žlahtne straže s svojimi vodji. Potem pride štalni ogleda papeža, na črnem konju jezdeč, ki je z belim atlasom pokrit. Naj na zadnje gré truma topničarjev z gorečimi prižigali, med katerimi se 7 kanonov ali topov pelje. Ko so pri Vatikanu, se pred kraljevo stopnico vstavijo. Tù

štirje spokorni bratje truplo vzamejo in ga na lepih parah v Sikstinovo kapelo nesó. Tù se truplo z najlepšo, zgor popisano, papežovo obleko obleče in v sredi kapele na prelepo posteljo dene; krog njega se pa mnogo luč prižgè. Zraven čuje žlahtna straža, in spokorni bratje celo noč molijo.

Drugo jutro se kardinali zberó vred z duhovni Šempeterske cerkve in truplo „blagoslové“. Potem ga nese 8 duhovnov, ktere kardinali, vsi duhovni, žlahtna in švajcarska straža spremijo, v Šem-petersko cerkev in potem ko tù vikar cerkve umerlemu odvezo odmoli, se v kapelo sv. zakramentov postavi. Tù leží truplo za omrežjem odgernjeno, vender nogé še skoz omrežje molé, da jih verni, katerih zlo veliko pride, poljubujejo.

Na večer tretjega dne se v tej kapeli zopet kardinali zberó in med prepevanjem mizerera se nese truplo v nasprotno korno kapelo. Tù stoji truga iz cipresnega lesa, katero kot zadnje stanovanje papeževih zemeljskih ostankov Šem-Peterski vikar blagoslovi. Truga je z zlato štikario vsa prepeta. Na njo se truplo položi. Če je med kardinali kateri papežu v rodu, ga taj, drugač pa papežev hišnik, z belim perutom po obrazu in po rokah pokrije. K nogam ranjcega se dene tudi rudeč žametast mošniček, v katerem so zopet trije mošnički enake barve. V enem je toliko zlatih, v drugim srebrnih in v tretjem kufrastih dnarjev, kolikor let je ranjki kot papež vladal. Dva papeževa strežeta pogerneta zadnjič rudeč židan pert čez truplo, potem pa se truga zaprè in zabije. Ta truga iz cipresnega lesa pride potem v večo trugo iz svinca, v kateri je imé papeža, število let, ktere je vladal, dan in leto njegove smrti vdolbeno. Viši kamornik rimske cerkve in papežev hišnik svinčeno trugo zapečatita, ktera je potem v še večo leseno trugo djana. V tej trojneji trugi zabitega položé merliča v predal, verh vrat, ki so na desnej od korne kapele. Tù toliko časa leží, da mu nov grob naredé ali pa zavolj smrti novega papeža ga predjati morajo. Si je ranjki papež poseben grob zvolil, ga vender še le čez leto tjè prenesejo.

Za dušo umerlega so devetdnevne molitve, ki se tretji dan po smrti začnó. Zjutraj imá zaporedoma v kornej kapeli en kardinal černo mašo. Sred kapele je mertvaški oder in 12 gorečih sveč iz rume-nega voska okrog. Taj oder stoji do sedmega dne, dokler je velki, prekrasni katafalk (mertvaška truga) v sredi Šem-Peterske cerkve postavljen. Konec vsake černe maše se „Libera“ poje in odveza podeli. — Pervi dan molitev zraven tega samo v Petrovej cerkvi 200 černih maš beró, druge dni pa po sto, razun tistih, ki se še po klosterskih cerkvah beró. Deveti dan pa duhoven, ki ga kardinali pri prvem shodu za to zvolijo, na spomin ranjcega papeža pridigova; potem vsi pričujoči kardinali krog katafalka gredó; pet njih, ki so mertvaške opravila imeli, ga z žegnano ali blagoslovljeno vodo poškropé in ga še enkrat med molitvijo pokadé. Ko se „Requiescat in pace“ zapoje in vsi „Amen“ odgovoré, se podadó stran in šege pokopa nehajo.

(Po Kopaču in Alex. žl. Orlaju).

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Černogore je prinesel 10. dan t. m. Lloydov parobrod sledeče narnovejši novice: Černogorski knez je ukaz po deželi razposlal, po katerim žuga vsacimu Černogorcu, da bo iz dežele pregnan, ako se vojski za domovino odtegne. En del Černogorske armade je stal 3 ure od Podgorice, drugi se je postavil na ožine, pričakovaje Turka. Preteklo saboto je imela vojska biti. Pa tudi paša Skadarski ni bil lén; blizo 10.000 vojakov je nabral in jo nad Černogorce vdaril. Glasniki (telári) hodijo križem po vaséh in kličejo ljudstvo v

*) Iz »zgodovinskiga katekizma«, ktereга 1. del je gosp. Anton Janežič v Celovcu ravno na svetlo dal in o katerem homo drugo pot več govorili. Vred.

Če človek pomisli, da ima vsajeno drevó 30 do 100 let na enim mestu stati in da iz nič ne more sadú roditi, ker ono ravno tako živeža potrebuje, kakor potrebuje živina piče za meso, mleko in loj, bo lahko spoznal, da se morajo jame z rahlo in rodovitno perstjó napolniti, po kateri korenine živež dobivajo.

Ako gospodar tako umno ravna, bo veselje vžival nad lepim drevjem, obloženim z obilnim sadjem!

Franc Trumer, višji vertnar.

(Iz tednika Štaj. km. dr.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od kaznovanja hudodelstev sploh.

§. 12. določi kazen hudodelstev, ki je ali smert hudodelnika, ali pa ječa.

K smerti obsojeni se ima na vislice obesti (§. 13.), — kazen ječe je pa po razločku ostroosti v dvé stopnji razdeljena. Perva (nižji) stopnja se zaznamva z besedo „ječa“ brez pristavka, druga (višji) stopnja pa z besedo „teška ječa“ (§. 14.)

Pri kazni ječe nižji stopnje je scer hudodelnik v tesnim zapretji, pa brez železja; — k kazni ječe višji stopnje se obsojeni vklepa v železje na nogah. Jetniku nižji verste ni dopušeno, se z nikomur shajati, če ni ječarja v pričo, in ne pogovarjati se v jeziku, katerega ječar ne razume. Jetniku višji stopnje pa se pogovor z ljudmi le v celo posebnih in važnih primerlejih dopusti. (§. 15. in 16.)

V ječo se obsojuje hudodelnik ali za vse žive dni, ali za kak odločen čas, ki je nar krajši 6 mescov, nar dalji 20 let — po različnosti in velikosti hudodelstva (§. 17.)

Vsak hudodelnik v ječi mora delati; lastnost dela se ravna po stopnji ječne kazni, po pravilu, s čemur se je hudodelnik doslej pečal, in po stopnji omike. Kazen se zamore poojstriti s postenjem, s terdim ležišem, s samotnim zapretjem, s samotnim zaklenjenjem v temnici, s tepenjem s palico ali šibo, z izgnanjem iz dežele po prestani kazni (§. 18, 19).

Z vsako obsodbo zavolj kakega hudodelstva pa so (§. 26.) po postavi še združeni sledeči nasledki:

1. obsojencu se odvzamejo vsi redi domači in zunajnih držav, vse civilne in vojaške častne znamenja;
2. on zgubi vse javne naslove, akademijske stopnje in dostojnosti, ter pride ob pravico, takošne brez izrečnega cesarjevega dovoljenja na novo ali zopet zadobiti;
3. obsojeni ne sme prevzeti odgovornega vredništva nobenega časopisa;
4. taisti zgubi vsakteri javni ured ali službo, tudi učiteljski ured, in jih ne more, brez izrečnega cesarjevega dovoljenja na novo ali zopet zadobiti;
5. duhovni se odstavijo od duhovnije (prebende) in postanejo nezmožni, brez izrečnega cesarjevega dovoljenja takošno kdaj zopet doseči;
6. obsojenec zgubi prikladnost za ured sodnika, advokaturu in notarstvo, javne agencije, in vsaktero namestovanje pred javnimi oblastnijami;
7. obsojencu se odvzamejo vse na penzijske predpise operte penzie, provizije, prineski zaizrejo, ali kaki drugi prejemki, kakor tudi vse milošnje.

Razun teh so pa (§. 27.) sosebno s kazenskimi sodbami, po katerih se hudodelnik obsodi k smerti ali v teško ječo, po postavi še sledeči nasledki združeni:

1. Ako je hudodelnik žlahnega (plemenitega) rodu, se mora kazenski sodbi pristaviti, da žlahnost (plemenstvo) zgubi. Toda zguba ta samo njega zadene, torej ne njegove zakonske žene, ne pred kazensko sodbo zarojenih otrok;
2. hudodelnik ne more, dokler njegova kazen terpi, ne med živimi skleniti opravila, ki bi njega vezalo, ne poslednje volje napraviti. Njegove poprejšne djanja ali naredbe pa ne zgube zavoljo kazni svoje veljavnosti.

Zguba obertnije (§. 30.) ni že po postavi s hudodelstvom sklenjen nasledek, se tedaj ne more s kazensko sodbo izreči. Vendar pa mora kazenska sodnija, kadar ima zavoljo hudodelstva obsojeni kako obertnijo (rokodelstvo), po razglašeni sodbi spise tisti oblastni poslati, ktera pravico takošne obertnije podeljuje. Kadar bi se tej oblastni zdelo nevarno, hudodelniku po prestani kazni dopustiti, da bi svojo obertnijo opravljal, naj mu, ravna po veljavnih predpisih, obertnijo vzame.

§. 34. veli: Ako je hudodelnik storil več hudodelstev, ki so predmet ene preiskave in obsodbe, naj se po tistem kaznuje, za katero je ostrejša kazen postavljena, vendar gledé na ostale hudodelstva.

(Dalje sledí.)

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

19. pismo.

Dragi prijatel!

Is okotice Rimske.

Drugikrat sim šel po Flaminjevi cesti, po kateri sim bil v Rim prišel, nazaj do Tibere most ogledat, ki mu zdaj „Ponte molle“ pravijo. To je tisti „Pons Milvius“ — ali marveč „Pons Emilius“, ki ga je M. Emili Skaur v letu 645 rimskiga mesta sozidal, pri katerim je Maksenci v Tiberi poginil, ko je pred Konstantinam bežal, ki ga je bil tu blizo pri rudečim kamnji (ad saxa rubra) otepel in premagal.

Med tem ko sim Rim ogledoval, sim šel dvakrat tudi dalje iz mesta. Nedeljo, 27. dan rožnika, sim jo zgodaj po Tiburski cesti v Tivol, nekdanji Tibur, potegnili. Četert ure od mestnih vrat, ki jim „Porta San Lorenzo“ pravijo, in ki so bile nekdanj „Porta Tiburtina“, je silno stara cerkev sv. Lorenca, ki me pa ni mudila, ker sim jo bil — kakor tudi v mestu konec Eskvilinskiga griča proti Flavjevim amfiteatru žalostne razvaline Titovih, in med Celjskim in Aventinskim gričem razvaline Karakalovih toplic — že prej dobro ogledal.

Od cerkve naprej se pride po prijazni ravnini čez majhen potok „Aquæ albulæ“, ki zlo po žveplu smerdi.

Še naprej se pride na Lukanov most, ki čez Anien ali Teveron, zalo bistro reko, pelje. Poleg mosta stoji na levi strani reke krasen spominek ali grob Plaucjeve rodovine. Prav vesel sim bil, da sim ta spominek vidil, ker se je nekdo Plaucjeviga rodu tudi v naši Ilirii dobro ponesel, kakor napis pravi: „Marcus. Plautius. Marci. Filius. Auli. Nepos. Silvanus. Consul. VII. Vir. Epulonum. Huic. Senatus. Triumphalia. Ornamenta. Decrevit. Ob. Res. In. Illyrico. Bene. Gestas. Lartia. Gnei. Filia. Uxor. Aulus. Plautius. Marci Filius. Urgulanius. Vixit. Annos. . . . IX.“

Plauci Silvan je bil konsul v letu v Rimu 751; most pa je sozidal kakih sto let poprej Marko Plauci Lukán, po kateriga imenu ga še zmiram kličejo.

Nekoliko naprej, ne dalječ od ceste, so na desni v lepi rodovitni ravnini strašne podertine sloveče Hadrianove pristave (Villa Hadriani). Hadrian je bil vse dežele svojiga cesarstva obhodil, in kar je tu in tam lepiga vidil, je hotel v ti lepi prijazni dolini vkup

Treba je tedaj, ker je cena lesa in derv vsako leto višji, da ga saj ne tratimo, in če ga imamo, da ga raji prodamo, kakor da bi ga tratali nemarno. Gotova potrata pa so namest živih plotov lesene zagraje, ktere moramo večkrat iz noviga delati.

Ni res, da bi vse slabo bilo, kar je staro, — in nespametno je zaničevati staro le zato, ker je staro. Tako imamo tudi dobre stare postave v kmetijskih rečeh, ali žalibog, da mnogo postav le na papirji ostane in da zato postavljene oblasti mnogokrat premalo skerbijo zato, da bi se dane postave tudi spolnovale. V cesarskih (dvornih) ukazih od 12. julia 1752, 5. aprila 1754, 21. in 26. julia 1753, 3. januarja 1775, 25. oktobra 1793 so razločni ukazi dani, ki takole govoré:

„Tudi naj se podložni napeljujejo in morajo k temu, da namest lesenih plank in ograj okolj polja in vertov žive plotove in germovje zasajajo“.

Da bi se tratenju derv in lesa še bolj v okom šlo, so bile nekdaž celò darila (premijske) za nasajene žive plote razpisane, in vlada je tu in tam na znanje dajala podúke, kako žive plote delati.

Ali vse ni pomagalo veliko, — morebiti bo sila in potreba dognala, kar opomini, podúki in postave na papirji niso opravile.

Se vé: lože je iz posekaniga lesa ograjo narediti, kakor živ plot si izrediti; dokler pa nečimerni človek le dela to, kar je ložji, ne pa tega, kar je koristniši, gré sto in sto reči v škodo, kar bi si z umnostjo in pridnostjo zamogel sam sebi v prid obrniti.

Ker od manjših in manj premožnih kmetičev, ki se večidel terdovratno stare navade derzé in nič ne beró, ker še brati ne znati, se ne more pričakovati, da bi se drugač boljšiga poprijeli, je že to samo vzroka dovelj, da se veči in bolj premožni kmetje in kmetovavci živih plotov lotijo, da se prvič ta koristna reč že sama po sebi vstanovi, in drugič da dobri izgledi spodbodejo sosede, ki se le po izgledih zdramiti dajo.

Vi, umni možje! začnite žive plote napravljati; na suhi zemlji delajte žive ograje iz jesena, smrek, akacij, gabra, glóga, kalíne, poljskiga javora in murv, — na močirnati zemlji pa iz jelš in verb.

Taki plotovi vam bo jo stanovitne ograje, in zraven tega boste dobivali iz njih živeža za živino, stelje, in derv za kurjavo. Lejte čveterni dobiček!

Kako vse to, čemo natanjko dokazati.

(Konec sledi.)

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od obtežav in zljajšav hudodelstva.

So nektare okoljšine take, da se včasih kazin pojstri, včasih zmanjša; une se imenujejo obtežave, te zljajšave.

Sploh je hudodelstvo toliko večje, kolikor bolj je bilo prevdarjeno; kolikor bolj namišljeno je pripravljajanje, s katerim se hudodelstvo započne; kolikor večja je ž njim storjena škoda, ali združena nevarnost, kolikor manj se ga je varovati moč, ali kolikor več dolžnosti se po njem prelomi.

Posebne obtežave so:

1. če se je več hudodelstev razne verste doprineslo;
2. če se je ravno tisto hudodelstvo ponovilo;

3. če je hudodelnik že zovoljo enacega hudodelstva kaznjen bil;

4. ako je druge k hudodelstvu zapeljal;

5. če je začetnik, šuntar, vodja bil hudodelstva, ktero je več oseb storilo.

Tudi je obtežava, če obdolženec skuša v preiskavi sodnika z izmišljevanjem lažnjivih okoljšin prekaniti.

Zljajšave so:

1. če storivec ni 20 let star, če je slabega razuma, ali če je bila njegova izreja zlo zanemarjena;
2. če se je pred hudodelstvom brez madeža vedel;
3. če je po nagonu koga družega, iz strahu ali pokoršine hudodelstvo doprinesel;
4. kadar ga je silno ganjenje serca, ki je iz navadnega človeškega čuta vstalo, na hudodelstvo zaneslo;
5. če ga je k hudodelstvu navabila bolj priložnost, ki se mu je iz tuje nemarnosti namerila, kakor da bi se bil s poprej storjenim naklepom k njemu napravil;
6. če se je pritiskan od ubožtva k hudodelstvu zapeljati dal;
7. ako se je z djavnim pridom prizadeval, storjeno škodo popraviti, ali daljše hude nasledke ovreti;
8. če se je, da si bi bil lahko utekel, ali skrit ostal, sam ovadil in hudodelstvo izpovedal (obstal);
9. če je druge, skrite hudodelnike razodel, in k njih polovljenju priložnost in pomočke podal;
10. če je zovoljo preiskave, ki se je brez njegovega zadolženja podaljšala, dalj časa zapert bil.
11. če je pri poskusu ostalo, po meri, kolikor dalje je bil poskus še od dopolnjenega hudodelstva;
12. če se je storivec, hudodelstvo doprinašaje, prostovoljno zderžal večjega oškodovanja, za ktero je priložnost bila;
13. če je škoda, ki je iz hudodelstva vstala, majhna, ali če poškodovani popolnoma povračilo ali zadostenje dobí.

Razdelitev hudodelstev.

Hudodelstva segajo ali zoper občno varnost naravnost v državni vezi, v javnih naredbah, ali v javnem zaupanju, ali pa žalijo varnost posameznih ljudi, na osebi, premoženju, slobodi, ali družih pravicah.

Po tej zadevi se tu posebne plemena hudodelstev izreko:

1. Velika izdaja. 2. Razžalitve veličanstva in udov cesarskega roda. 3. Motjenje javnega pokoja. 4. Vstaja. 5. Punt. 6. Javna (očitna) posilnost s silovitim ravnanjem zoper zbor, ki ga je vlada za pretresovanje javnih reči poklicala, zoper kako sodnijo, ali drugo javno oblastnijo. 7. Javna posilnost s silovitim ravnanjem zoper postavno priznane skupšine ali zoper zbore, ki bivajo z vdeležanjem ali pod nadgledom kake javne oblastnije. 8. Javna posilnost s silovitim lotenjem ali nevarnim protenjem proti gosposkim osebam v uradskih rečeh. 9. Javna posilnost s silovitim napadom na tuje nepremakljivo blago. 10. Javna posilnost s hudobnim poškodovanjem tuje lastnine. 11. Javna posilnost s hudobnimi djanji ali opušnji o posebno nevarnih razmerah. 12. Javna posilnost s hudobnim poškodovanjem ali motjenjem na državnem daljnopisniku (telegrafu). 13. Javna posilnost z ljudoropstvom. 14. Javna posilnost z brezoblastnim utesnovanjem osebne slobode ka-

cega človeka. 15. Javna posilnost po ravnanju s kakim človekom kakor s sužnim. 16. Javna posilnost z odpeljanjem. 17. Javna posilnost z izsilovanjem. 18. Javna posilnost z nevarnim protenjem. 19. Kriva raba uredske oblasti. 20. Ponareja in prenareja javnih upnih listov. 21. Ponareja in prenareja (kovanega) dnarja. 22. Motjenje vere. 23. Posilna nečistost. 24. Oskrumba. 25. Druge hudodelstva nečistosti. 26. Umor. 27. Uboj. 28. Odgnanje telesnega ploda (sadú). 29. Izpoloženje (zanesenje) otroka. 30. Teške telesne poškodbe. 31. Dvojboj. 32. Zažig. 33. Tatvina. 34. Nezvestoba. 35. Razboj (rop). 36. Goljufija. 37. Dvojni zakon. 38. Obreko vanje. 39. Hudodelnikom dana podpomoč.

(Dalje sledí.)

Ogled po svetlu.

Cigani in njih jezik.

(Dalje in konec.)

Vsim jezikam, ki jih cigani po mnogoverstnih deželah govoré, čeravno so zlo zmešani z besedami ptujih jezikov, se vendar pozná, da so sinovi ene matere.

Korenína ciganskiga jezika téci v jeziku narodov severne sprednje Indie, in čeravno popačen in zaničevan, je vunder po rodu pravi čeravno mlajši sin imenitniga sanskrita, kterimu se je veliko ptujih besed v različnih deželah vrinilo.

Zgubili so cigani sila veliko besed, sosebo taci, kterih rabiti v svojim revnim življenji v ptujih deželah niso prilike imeli. Cigan ni vidil na ptujim papige, slona, oroslana, risa itd., tedaj je zgubil tudi iména za te stvari; sladkor pa imenuje še po svojim gúlo, svilo pahr, grojzd drakh, vino mohl. Pa tudi za druge reči, ktere vsak dan vidijo, so zgubili cigani svoje perve indiške iména; tako, na priliko, ne véjo več po svojim tičev, rib in rastlin imenovati; iména za ne-ktere večí in manjši živali pa so vendar še ohranili, — uš imenujejo džú.

Cigani so znani tatje, in kakor krađejo radi blago in kar jim pod roko pride, so si nakradli tudi v svoj jezik ptujih besed in ga zavili po jeziku tiste dežele, po kateri se klatijo; zato je njih jezik na Španjskim drugačen od jezika, ki ga govoré na Ogerskim, in jezik Angleških ciganov drugačen od jezika na Francoskim itd. Kakor vsacimu jeziku, ki se po ptujim pogubuje, se je godilo tudi ciganskimu. Pervo je, da se začnejo ptuje besede mešati v domači jezik; potem se začnejo tudi besede tako staviti, kakor jih ptujic v svojim jeziku stavi, ker se ljudstvo navadi, v duhu ptujca misliti in govoriti; še dalje se pogubi jeziku lastno sklanjanje imén in pregibanje glagolov, ker narodski duh jezika vedno bolj pojéma, in to je narhuji znamnje, da se jezika konec bliža. Poslednjič se stare lastne besede ne razumejo več — in jezik naroda je konec storil! Ciganski jezik je povsod že na 1. in 2. stopnji razrušenja, na Španjskim je celó že na 3.

Teško je sedanjí ciganski jezik, ali kakor ga cigani imenujejo „romani čib“ natanjko popisati, ker izrekovanje ciganskih besed je tako različno, da ni lahko glasov ciganskiga z našimi pismenkami zaznamovati, sosebo zato, ker njih jezik ni po pisanji vredjen in izobražen. Le skerbno se smé izrekovanje ciganskiga pisanja jezika po enakoličnosti indiških jezikov, s kterimi je v zlahti, poskušati.

Glas ciganskiga jezika je še zlo po indiško; glasnice se izgovarjajo tako čudno izvirno, da ptujic marsiktero celó težko izgovorí. Scer je, kakor smo že rekli, ciganski jezik lepoglasen.

Spól imén v ciganskim jeziku je le dvojni: moški in ženski; srednjiga (neutrum) nimajo več.

Scer pa dobro razločijo med imeni, ki pomenijo živo ali neživo stvar, in sklanjajo iména živih stvari tako, da je 4. sklon v edinobroji drugač kakor 1. sklon, — pri neživih stvaréh pa sta si 1. in 4. sklon enaka; na priliko pravi cigan: „me dava totte čirikles“ (jez ti dam ptíča), — „jez ti dam kotel“ — pa pravi: „me dava tottei kakevvi“.

Imena sklanjajo včasih s prilogam, ki razloči spól, pa prilog stavijo kakor se jim ravno zdí.

Kakor v več indiških jezicih tudi v ciganskim nimajo 2. sklona (rodivnika, genitiva), namesto njega sklanjajo imé s prilogam; zato cigan nikdar ne pravi „beseda boga“, ampak božja beseda. Sicer pa imajo dva 3. sklona (prisvojivnika) in ablativ, lokal in instrumental.

Priloge sklanjajo scer, pa silno neredno; drugo primerjajočo stopnjo (comparativ) imajo, tretje (superlativa) pa ne. Iz 1. stopnje napravijo drugo tako, da pristavijo — ter.

Mestiména (pronomina) so znamenite pri tem ljudstvu. Pri osebnih in prisvojinih so se ohranile starodavne lepe oblike; me (jez), man (mene), miro (moj), miri (moja). Ozeravne mestiména, ki so zlo potrebne v govoru omikanih ljudstev, so se pri ciganih zlo pogubile. Kazavnih mestímen in tú sém spadajočih narečij pa imajo veliko, ker ljudstvo, ki živi pod milim nebam in je v vedni dotiki s takimi rečmi, ki jih eden družimu kaže, da se jih prilastí, potrebuje vsaki hip taci besed; cigani zaznamvajo bližnjiši reči, ki jih očitniši vidijo, z visokoglasnimi, daljne pa s širokoglasnimi glasnicami, na priliko: adaj (tukaj), odoj (tam) itd.

Številne iména so v jeziku evropskih ciganov večidel gerške, ki se zlo razločijo od starih indiških.

Pregibavnih oblik je glagol ciganskiga jezika reven; nedoločivniga naklona (infinitiva) nimajo; mesto njega obračajo stavke drugači in rabijo vez te (da), na priliko: namest „jez sim si jésti vzél“ rekó: „jez sim si vzél, da jém“, po cigansko: „lijum man te hall“. Tudi prihodnjiga časa nimajo, namesto njega rabijo nazoči čas naznanivniga naklona. Scer pa imajo troje terpivnih deležij (participia passivi), kterim se tudi v razglasu očitno sliši, da izvirajo iz starih Sanskritskih oblík.

Kar predloge vtíče, jih ima ciganski jezik veliko, ker življenje tega ljudstva nanaša, da si razmere prostora natanjko naznanuje.

Tudi slovníška stava ciganskiga jezika je vsa spáčena in pokažena, kakor vse življenje ciganov.

V vsem tem si je gosp. Pott veliko prizadeval slediti po ostanjkah ciganskiga jezika, ne zato, da bi se morebiti soznanil z narečjem, ki ga tatinska derhal ciganov zdaj govori, ampak iz vsiga družiga namena, namreč da bi v tem jeziku pot in stopnje najdel, kako razpada in se pogubuje jezik, kterega tarejo ptuji jeziki, da poslednjič zadušén po ptujstvu, zgine iz sveta, in z jezikam mine tudi narod.

V tem obziru ima sled ciganskiga jezika veliko večí važnost, kakor marsikteri misli, kterimu ni zgodovina to, kar bi mu imela biti — učénica zdajnosti!

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

20. pismo.

Dragi prijatelj!

V Rimu.

Drugo nedeljo, 4. dan maliga serpana, me je peljal naš Teržačen, vitez Prandi, ki je v teh krajih ko

pojema! na tleh, kar ga hlapec verže v bližnji vodnjak — in lejte! kmalo se v vodi oživi petelin in prikorači zdrav in vesel k svojim putam. — Ker je vsacimu zdravniku dobro znano, da polivanje z merzlo vodo je poglavitni pomoček zoper vse čermaste bolezni, se nam to naznanilo popolnoma verjetno zdi, in svetovani pomoček zasluži, da se poskusi.

(Da na gnoj sajeni krompir rad gnije) se je spet letos očitno poterdilo; vse njive krog in krog imajo skoraj polovico gnjiliga, kjer je bil na gnoj sajen; na njivi pa, ki ni bila gnojena, je lepo bel in čisto zdrav. Dobro je krompir na koreninše, ali na repiške ali tudi na staro krompiriške saditi, le gnojiti se mu ne sme.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Sedmo poglavje zapopade hudodelstva velike izdaje, razžalitev cesarja in drugih oseb cesarskiga rodu, in motenje javnega (očitnega) pokoja.

Hudodelstvo velike izdaje

po §. 58. tisti stori, kdor kaj takega počne:

1. s čimur se ima cesarjeva oseba na telesu, zdravji ali slobodi poškodovati ali v nevarnost pripraviti, ali pa storiti, da bi se zverševanje njegovih vladarskih pravic ubranilo; — ali
2. kar bi merilo na to, da bi se oblika (forma) vlade posilno spremenila; — ali da bi se
3. kak del od enotne državne zveze ali obseja dežel austrijskega cesarstva odtergal, ali da bi se državi napravila ali povečala nevarnost od zunej, ali pa kaka puntarija ali domača vojska znotraj; naj se zgodi le-to očitno ali skrivoma, po posameznih osebah ali v tovaršijah, z nasnovo, nagovarjanjem, spodbadanjem, zapeljevanjem z besedo, pisanjem, natisnjenimi deli ali podobami, svetovanjem ali lastnim delom, poprimši se orožja ali ne, z razodetimi, k temu namenu peljejočimi skrivnostmi ali naklepi, s podšuntovanjem, nabiranjem, ogleduhovanjem, podpiranjem, ali s kakoršnim koli v to namenjenim djanjem, če bi bilo tudi brez uspeha ostalo.

Zavoljo tega hudodelstva naj se prisouje smert:

1. vsakteremu, kdor se je zakrivil s kakim v §. 58, čerki 1) zaznamovanih djanj, če je tudi brez uspeha ostalo; in
2. začetnikom, našuntovavcom, vodjem in vsim tistim, ki so pri kakem započetju velike izdaje v §. 58, čerki 2) in 3) zaznamovanih verst neposrednje delali.

Vsi tisti pa, kateri so se takega započetja bolj oddaljeno vdeležili, naj se kaznujejo s teško ječo od 10 do 20 let, pri posebni nevarnosti započetja ali storivca pa s teško ječo na vse žive dni.

Ako se je zadnjič

3. z govorjenjem na očitnem mestu ali pred več ljudmi, v natisnjenih delih, razširjenih podobah ali pisanjih kakemu v §. 58 zaznamovanih djanj nagovarjalo, spodbadalo ali zapeljevalo, in ako je to nagibanje brez zveze s kakim drugim hudodelskim započetjem in brez uspeha ostalo (§. 9), je treba prisojevati teško ječo med 10 in 20 leti.

Za povračilo škode, po hudodelstvu velike izdaje državi ali privatnim osebam napravljene, je vsak krivec z vsim svojim premoženjem odgovoren.

Razžalitev cesarja

se po §. 63. vkriviči, kdor cesarju spoštovanje ukrati.

Kdor cesarju spoštovanje ukrati, naj se zgodi le-to z osebnim razžaljenjem, z gerdenjem, hudim ogovarjanjem, ali zasramovanjem, očitno ali pred več ljudmi izrečenim, po natisnjenih delih, s podanjem ali razširjanjem podob ali pisanj. Tak naj se kaznuje s teško ječo od enega do pet let.

Ravno tako se kaznuje tudi djavna razžalitev drugih oseb cesarske rodovine, ako se v nji ne najde hujše kaznovavno hudodelstvo.

Motenje javnega pokoja.

S hudodelstvom motenja javnega pokoja se po §. 65 zakrivi, kdor očitno ali pred več ljudmi, ali v natisnjenih delih, razširjenih pisanjih ali podobah:

1. k zaničevanju ali sovražstvu zoper cesarjevo osebo, zoper enotno državno zvezo cesarstva, zoper obliko (formo) vladarstva ali državno upravo našuntovati skuša, ali
2. k nepokoršini, k upor ali zoperstavi zoper postave, ukaze, razsodbe ali naredbe sodnij ali drugih javnih oblastnij, ali k odrekovanju davkov ali davšin za javne namene zaukazanih nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša.

Z enacim hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor

3. take tovaršije, ki si za svojo nalogo vzamejo kacega pod čerkama 1) in 2) zaznamovanih kaznivih namenov, ustanoviti, ali druge k deležnosti taistih zapeljati skuša, ali se jih sam kakor koli bodi vdeleži.

Kazen tega hudodelstva je teška ječa od enega do pet let.

(Dalje sledi.)

Življenje slavnih Slovanov.

VII.

Komenski *).

Jan Amos Komenski spada med naj znamenitnejše može vsih vekov in narodov. Spisal je veliko imenitnih in prekoristnih bukev v českem in latinskem jeziku, ktera je znal kaj lepo pisati. „V pisanji českega jezika“ — pravi slavnoznani Palacki — „ga ni doslej še nikdo prekosil“.

Ker pomeni Komenski „domá iz Komne“, moravske vasi, nekdanj Svetlovski graščini podveržene, so to vas nekteri njegov rojstni kraj imenovali; zdaj pa vémo, da se je narodil v Nivnicah, mesticu na Moravskem, ne daleč od ogerskega Broda 28. marca 1592. Toraj se je tudi sam Moravca Ogorskobrodskega (Hunnobrodensis Moravus) podpisoval.

Oče, mlinar, in mati sta mu še mlademu umerla. Ker sta bila premožna, je imel ukaželjni mladenec pomočkov dovolj, se šolskih nauk lotiti. Izučivši se prvih nauk doma, stopi leta 1608 v latinske šole, kje, se prav ne vé.

S posebnim veseljem se je učil latinskega jezika, ki so ga ondaj kot jezik učenih vse Europe toliko v čislili imeli. Ali nerodno razlaganje tega, kakor tudi drugih nauk v šoli razsvetljenega mladenca v serce žali. Že zdaj premišluje, kako bi bilo treba šole — ukoznanstvo — popraviti, da bi svoj namen bolj spolnovali. Nastal je pozneje res sam naj imenitnejši učenik tako važnega ukoznanstva, to je, vednosti, kako

*) Z latinskim končajem: »Comenius« (beri: Komenius). Ker so ondaj učeni po latinsko pisali, je trebalo imena polatinčevati; drugači jih ne bi bili mogli sklanjati. Tudi mi ptuja imena po kroju našega jezika krojimo, ako ni njih končaj za »sklanjanje po naše« pripraven. Pis.

liko govejiga mesa; ko pa kmečk fant vojak postane, je vsakdanji živež njegov meso.

Kdor vse to le enmalo prevdari, mu mora jasno kot beli dan biti, da mora cena mesa sedaj veliko višji biti, kakor je pred nekimi leti bila, in da bi morali kmetovavci živino le v veliko zgubo rediti in mesarjem prodajati, ako bi jo hotli po takim kupu imeti, kakor si ga gotovo vsi, ki ga jémo, želimo. Ali so pa kmetovavci sedaj v stanu živino po takim kupu prodajati, kot pred enimi leti, bo vsak lahko spoznal, ki ne želi pogube kmetijskiga stanú, to je, tistiga stanú, ki je našimu cesarstvu nar važniši stan.

Okoljšine časa so tedaj tako nanesle, da je cena mesa tako silno kviško šla, da je zares težava za manj premožne ljudi. Kadar bojo te okoljšine jenjale, bo jenjala tudi visoka cena mesa, ktera se ne da po nobenim ukazu, po nobeni postavi nana gloma ponižati. To vlada povsod dobro previdi in zatoraj vé, da se ta nadloga ne more z ukazano tarifo odverniti, kakor nekteri mislijo, ki bi le radi po ceni meso imeli brez pomislika: ali gré kmetijstvo in obertnijstvo mesarjev med tem v pogubo ali ne. Lahko je abotnimu reči: „kmet, daj živino po ceni! mesár kólji jo dober kup!“ ali kmet mora tudi živeti in mesár vendar tudi.

(Konec sledí.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od vstaje.

Hudodelstvo vstaje je, če se več ljudi skupi, da bi se gospóski s silo uperli; namen take zoperstave bodi, kaj izsiliti, se naloženi dolžnosti umakniti, kako napravo ali spolnjenje javnega povelja ovreti, ali kakor si bodi javni pokoj motiti.

Pri tem ni nobenega razločka, naj bo ta sila obernjena proti kakemu sodniku, gosposkini osebi, uredniku, odposlancu, postavljenču ali služabniku državne ali občinske oblasti, proti civilni, dnarstveni (finančni) ali vojaški straži, ali kacemu žandarju, ali proti gojzdnarskemu uredniku, ki je postavljen za varovanje gojzdov, če je tudi v privatni službi, da ga je le pristojna cesarska oblastnija v prisego vzela, ali proti tako zapriseženemu osebu gojzdnega nadgledstva, ali proti osebi, ki je za nadgled pri državnih ali privatnih železnih cestah, ali za oskerbovanje vožnje po taistih, ali za varstvo in službo državnega daljnopisnika postavljena, kadar te osebe kak gosposkin zaukaz spolnujejo, ali svoj ured ali svojo službo opravljajo.

Vsakteri postane kriv vstaje, kdor se skupljanju, bodi si preci iz početka, ali še le po tem pridruži, ko jame napredovati.

Tisti, ki pri vstaji zoper gosposkine osebe ali straže, ktere pridejo utišat nepokoj, v upornosti obstanejo, zapadejo teški ječi od 5 do 10 let, in če so ob enem našuntovavci ali vodji, od 10 do 20 let.

Razun primerleja poprejšnega paragrafa naj se našuntovavci in vodje obsojujejo v teško ječo od 5 do 10 let, drugi sokrivci pa po meri nevarnosti, škodljivosti in svoje deležnosti od enega do 5 let.

Če se je nepokoj pri svojem začetku kmalo zopet vlegel, ter se ni nadalje nevarno unel, je treba šuntarjem in vodjem ječo med 1 in 5 leti, drugim krivcom pa med 6 mesci in 1 letom prisojevati.

Od punta.

Kadar se iz kakoršne si bodi prilike ljudje sku-

pijo in pri tem z zoperstavo zoper naprejno opominjanje oblastnije in z zedinjenjem zares silovitih pomočkov do tega pride, da se za ustanovljenje pokoja in reda mora izredna (nenavadna) moč porabiti, je punt, in vsakteri postane kriv hudodelstva, kdor se takošnega skupljanja vdeleži.

Ako se mora punt z naglo sodbo (Standrecht) ustaviti, je kazen smert, po predpisih v postavi za ravnanje danih.

Zunej nagle sodbe naj se našuntovavci in vodji k teški ječi od 10 do 20 let in pri silo visoki stopnji hudobije in nevarnosti naklepa na vse žive dni obsojujejo.

Drugi sokrivci naj se kaznujejo s teško ječo od 1 do 5 let, pri višji stopnji hudobije in deležnosti pa od 5 do 10 let.

(Dalje sledí.)

Življenje slavnih Slovanov.

VII.

Komenski.

(Konec.)

Leta 1642 je bil Komenski po svoji učenosti v šolskih zadevah že tako na glasu, da ga angleška vlada zaprosi, da bi prišel na Angleško šole po svoji misli uravnavat, kar se pa zavoljo domačih nepokojev ni moglo zgoditi. Napoti se potem vsled enakega častnega vabila švedovske vlade na Švedovsko, od tod v Elbing in Kdansk (Dancig) na Pruskem. V tem mestu je dal (l. 1648) vsa svoja naukoznanska dela, dvě leti popred po treh švedovskih odbornikih pohvaljena, na dan.

Ravno tisto leto ga izbere občina českih in moravskih bratov v Lešnu svojega škofa. Verne se toraj v Lešno, kjer marljivo mnogoverstne reči spisuje.

Med tem so njegove ukoznanske bukve nov sad rodile. Po vsih imenitnejših šolah so počenjali mladino po njegovem uku učiti, nove šole po njegovi misli osno-vávati. Šolski vodji so se prihajali v takih zadevah od blizo in od daleč k njemu posvetávat. Leta 1650 pa gré po večkratnem vabilu vladajočega kneza Rakocija, da bi prišel tudi šole njegove sedmograško-ogerske dežele uredevat, s tem namenom sam na Ogersko v Šaroški Potok (Sáros-Patak).

Po Rakocijevi smerti (l. 1654) se verne spet v Lešno, kjer mu dvě leti pozneje v vojski Švedov s Poljaki v veliko škodo vnovič vsi rokopisi in vse bukve zgorijo. — Iz mesta v prah in pepel spremenjenega pobegne Komenski v Amsterdam, in najde ondi pribežališče pri plemenitemu Lovrencu Geru, sinu bogatega kupca Ljudevita Gera, s katerim se je bil Komenski na Švedovskem soznanil in sprijatlil. Tukaj je dal Komenski po želji starašinstva tega glasovitega mesta vsa svoja ukoznanska dela v latinskem jeziku v 4 velikih delih na svetlo, vmes tudi tista, ktera je bil izvirno po česko spisal. Še nekoliko drugih spisov dá na dan; leta 1671 (15. oktobra) pa končá preslavni Slovan svoje življenje tiho in pokojno v osemdesetem letu svoje starosti. Truplo so iz Amsterdama v Narden (tudi v Holandii) odpeljali.

Njegov zadnji (latinski) spis, kakor labudovo petje, je bil spis „unum necessarium (eno samo je potrebno), kterege je tudi na česki jezik prestavljenega zapustil. Pobožno misel te knjige, njeno pripravnost za prid priprostega ljudstva, jasno in priserčno besedo, s katero 77letni starček ljudém vse tako ljubeznjivo na serce poklada, je umel po vrednosti ceniti učeni Nemec Herder v svojih pismih za pomnoževanje ljudomilosti ali vladnosti.

stvo, po katerim le zamoremo stanovitno pripomoč v tacihi zadregah pričakovati. Ta pripomoč se bo morebiti marsikterimu predolgočasna zdela, ali edina je sedanji čas, ko se število ljudi povsod množi.

Da se pa živinoreja v našem cesarstvu povzdigne, je treba, da se za pomnoženje živinske klaje skerbi, in v tem potrebujejo naše senožeti veliciga zboljšanja na več strani; tudi je živa potreba, da se prava razmera med žitom in klajo vpelje.

Možje, ki se domorodce imenujete in katerim je nad tem ležeče, da se nam meso po nižji ceni prodaja, prizadevajte si z besedo in djanjem, vsak v svojih okoljšinah, da se senožeti umno obdelujejo, mokre na suho devajo, suhe dostojno močijo in gnojijo, da se memo žita ne pozabi tudi detelje in drugih trav sejati itd.

Druga pomoč živinorejo zboljšati in povzdigniti pričakujejo kmetovavci od skerbne vlade, da nam podeli za živino toliko potrebno sol po nižji ceni.

Vlada je to potrebo očitno spoznala in je pred nekimi leti ukazala posebno živinsko sol napravljati, ki se v solnicah, kodar se dela, cent po 2 fl. 40 kr. prodaja.

Ali vožnina od teh solnic, katerih je le malo, znese od daljnih krajev tako veliko, da se je v vsih kronovinah živa želja oglasila: naj bi za blagor svojiga ljudstva skerbna vlada tisto dobroto, katero uživajo nekteri kraji na Tiroljskim, Solnograškim in Koroškim, kjer kmetovavci določeno mero soli (Limito-Salz) vsako leto po nižji ceni dobivajo, razširila enako po vsih deželah cesarstva, ali da bi se živinska sol, kakor tobak, povsod po eni ceni dobivala.

Ta pripomoč bi, kakor zboljšanje senožet in obilniši pridelovanje klaje, živinorejo gotovo povzdignila, veliko več bi se živine izredilo, in cena živine in mesa bi bila stanovitniši nižji.

Se hoče živinoreji resnično na noge pomagati, je treba, da se ji pomaga pri korenini. — vse drugo je pomoč le od danes do jutro brez stanovitniga vspeha.

Dalje svetje imenovani časniki Štajarske kmetijske družbe: naj se na austrijskih mejah kontumacije za živino popravijo, da se še bolj kakor dosihmal odvrta ptuja goveja kuga od cesarskih dežel; — pravica mesarstva naj se svobodno vsacimu podeli, ki hoče živino klati ali v večih mestih naj se podeli saj več tacihi pravic, — vsak pa naj bo primoran le v določenih mesnicah klati, da se klavna živina zamore po postavi ogledovati; — kakor na Laškem, Francoskim, Angleskim, v Belgii, Škocii, Olandii itd. naj se tudi pri nas primorajo mesarji, da meso volov, krav, bikov, telet, in sprednje in zadnje četerti očitno zaznamvajo s ceno mesa, brez da bi treba bilo kupcu dalje po ti popraševati.

Kmetijske skušnje.

(Konoplja brani zelje in drugo zelenjad pred gosencami). V Vestfalnu je ta skušnja tako gotova, da vsak otrok za njo vé. Časnik Nasavskih kmetovavcov in gojzdnarjev konopljo za tega voljo takole priporoča: So se sadike (flance) zelja, koloráb vsadile, se krog in krog njive ali grede po čevlji saksebi vtakne konopno seme. Kmalo začne konoplja rasti in je živa ograja njive. Konoplja ima poseben duh, ki je metuljem, ki se scer

na to zelenjad vsedajo in na-njo jajčka pokladajo, tako zopern, da na 3 do 5 korakov od konopelj se noben metulj ne vsede. Kamor se pa jajčka ne položé, tam se tudi gosence ne izredé, in tudi od bližnjiga zelnika, ki ni s konopljami ograjen, ne pridejo gosence na to njivo, če je obdana s konopljami. Če je ktera njiva posebno široka in dolga, naj se vsadi konoplja tudi v grede po versti ali sém ter tje.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke

(Dalje.)

Od javne posilnosti.

Hudodelstvo javne (očitne) posilnosti se doprinasja v sledečih 13 primerlejih (tode deseti primerlej ni za naše kraje).

P prvi primerlej. Ako kdo samši ali pa z družimi vred shod, obstanek ali opravila kacega zbora, ki ga je vlada za pretresovanje javnih zadev poklicala, kake sodnije, ali druge javne oblastnije siloma moti ali opovera, ali jih v sklepanju z nevarnim žuganjem nagibati skuša, ako se ne pokaže, da je to djanje kako drugo težejše hudodelstvo.

To hudodelstvo gré kaznovati s težko ječo od enega do 5 let, in pri posebnih obtežavah do 10 let.

Drugi primerlej. Ravno s tim hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor doprinese ravno zaznamovane djanja zoper postavno priznane skupšine (korporacije) ali zoper zbore, ki bivajo z vdeležbo ali pod nadgledom kake javne oblastnije.

To hudodelstvo je kaznovati s težko ječo od 6 mescov do enega leta, in pri posebnih obtežavah do 5 let.

Tretji primerlej. Če se kdo sam, ali tudi če se jih več, toda brez skupljanja, kaki izmed oseb pri hudodelstvu vstaje imenovanih, kadar ona gosposkini zakaz spolnuje, ali svoj ured ali službo svojo opravlja, v namenu, to spolnjenje ovreti, z nevarnim pretenjem ali djanskim silovitim lotenjem, če prav brez orožja in ranjenja, nasproti postavi: ali kako izmed teh djanj doprinese, da bi uredsko djanje ali kak službin opravek izsilil.

Tak hudodelnik naj se kaznuje s težko ječo od 6 mescov do 1 leta; če bi se pa bila zoperstava zgodila z orožjem, ali če bi bila s poškodovanjem ali ranjenjem združena, ali pa namenjena, kako uredsko djanje ali opravilo službe izsiliti, od 1 do 5 let.

Četrti primerlej. Ako kdo, ne obrnivši se na gosposko, mirno posest zemlje, ali na-njo se nanašajočih pravic koga družega, z zbranimi več ljudmi, po silovitem napadu moti; ali če kdo tudi brez pomagavcov pridere v hišo ali stanovališe družega z orožjem obdan, in ondi na njega osebi, ali na njegovih domačih ljudéh, na blagu in premoženji, silo dela, naj storí le-to, da bi se maševal, ker misli, da se mu je kaka krivica zgodila, — da bi izpeljal pravico, ki se je lasti, — da bi kako obljubo ali dokazalo izsilil, ali kaki drugi sovražnosti ugodil.

Začetnik takošne posilnosti je podveržen kazni težke ječe od 1 do 5 let. Tisti, ki so se dali za pomagace rabiti, naj se kaznujejo z ječo od 6 mescov do 1 leta.

Peti primerlej. Druge hudobne poškodbe tuje lastnine se imajo za hudodelstvo javne posilnosti, kadar, ali:

1. škoda, ki je nastopila, ali katero je bil storivec nakanil, 25 goldinarjev preseže; ali če, ne gledé na velikost škode

2. zamore iz njih nevarnost za življenje, zdravje, telesno varnost ljudi, ali v večji meri za tujo lastnino nastopiti; ali se je

3. hudobna poškodba na železnih cestah, naj se po njih vozi s parno močjo ali brez nje, ali k njim spadajočih napravah, vozilih, mašinah, orodju ali drugih na njih vožnjo namenjenih rečeh, ali na parobrodih, parnih mašinah, parnih kotlih, vodnih napravah, mostih, pripravah v rudnikih ali sploh v posebno nevarnih okolščinah storila.

Kazen tega hudodelstva je v primerleju štev. 1. težka ječa od 6 mesecev do 1 leta; v primerleju štev. 2. in 3. pa težka ječa od 1 do 5, in po velikosti hudobije in nevarnosti tudi do 10 let.

Če je pa iz poškodovanja zares nastopila kaka nezgoda za zdravje, telesno varnost, ali v večjem razširu za lastnino drugih ljudi, naj se kaznujejo krivci s težko ječo od 10 do 20 let, pri posebnih obtežavah pa na vse žive dni. Ako je zadnjič vsled takošne poškodbe kak človek smert storil, kar je storivec naprej viditi zamogel, bodi smert njegova kazen.

Šesti primerlej. Ravno s tim hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor s kakršnim si bodi drugim iz hudobije storjenim djanjem ali z nalašnim zanemarjenjem dolžnosti, ki jo ima pri železnocestni vožnji ali pri opravljanju v petimi primerleju pod štev. 3. omenjenih stavb ali započetb, kako zaznamovanih nevarnost napravi.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa od 1 do 5 let, po velikosti hudobije in nevarnosti tudi do 10 let. — Če se je pa kaka v §. 86 omenjenih drugih obtežav pridružila, je treba prisojevati večje kazni, ki so ondi za to ustanovljene.

(Dalje sledi.)

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Pervi zvezek dr. Miklošičeve vesoljnosclovanske slovnice z napisom „vergleichende lautlehre der slavischen sprachen“ je že na svetlem. Da je delo izverstno, nam je pisateljevo ime porok. Samo to naj še pristavimo, da preučeni g. pisatelj v tej dragoceni in prelični knigi jezik, ktere ga drugi staroslovanskega in cerkvenega zovejo, hotoma staroslovanski jezik imenuje, ker niso po njegovi misli tega jezika nekda vsi Slovani, ampak sami Slovenci in Bulgarci govorili. S tem pa ne odrekuje, da ne bi bili stari Slovani tedaj vesoljnega jezika imeli, v katerem pa niso morebiti ničesa pisali; — doslej nam ni vsaj nič takega v roke dospelo. — Vendar primerja visokoučeni gosp. pisatelj s staroslovenščino vsa narečja slovanska, in razklada obširno, kako se njih glasovi spreminjajo. Pazljivo prebravši to knigo boš vsako slovansko narečje veliko ložje umel. S hvaljeno knigo je toraj g. pisatelj svojo slavo, svoje zasluge v slovstvu slovanskem jako pomnožil. Veliko večja pa bi bila po našem mnenju še korist, ko bi ga bila volja, ceno nekoliko znižati, da bi se prevažna kniga lože kupovala.

* Serbsko - narodne pripovedke, ki jih je g. izdatelj sprelepih serbsko-narodnih pesem, dobro znani Vuk Štefanović, nabral, bodo na Dunaji kmalo dotiskane. Kakor so pesmi izgled narodnega pesništva, tako bodo pripovedke, kterih bo 40, izgled prostoskladne besede. Do 15. oktobra misli g. pisatelj še naročnino (po 1 fl.) prejemati; pozneje bo cena poskočila. (Gosp. pisatelj stanuje na Dunaji Landstrasse, Heumarkt 517, I. Stiege, Thür 19).

* Učiteljstvo na Zagrebaškem gimnazii je izdalo s koncem šolskega leta: „Drugo godišnje izvestje

o c. k. Zagrebačkoj višjoj gimnazii koncem šolske godine 1852“. Pisano je v čisto horvaškem jeziku in zapopade tri sostavke, namreč: 1. Sastavak o koristi i načinu predavanja latinskih klasikah od prof. Vebera; 2. kratak pregled pověstnice gimnazie Zagrebačke od prof. Mažuranića; in 3. školske vesti od pr. upravitelja. — Kar zadene prvi sostavek, je posebno dan današnji na pravem mestu, ker si neka (sicer pičla pa strastna) stranka na vso moč prizadeva, stare gerške in latinske klasike, kterih do tega časa ni nihče preganjal, mahoma iz šol pregnati. Ta strančica ne vé ali noče vediti in ji tudi mar ni, da so ravno stari pisatelji podlaga učenosti in izobraženosti vsih drugih evropskih narodov, in da, če je zares sedanji svet tako popačen, kakor ti možaki mislijo, so klasiki tega spačenja čisto nedolžni; — gotova skušnjava je, da po živih slabih izgledih se veliko več ljudi pohujša, kakor po bukvah, nar manj pa po bukvah klasikov. Popolnoma prav ima tedaj gosp. Veber, ko pravi: „klasiki um bistré in bogatijo, ukus gladijo in nas tudi v izobraženji narodnega jezika podperajo“. Zatirati stare klasike je tedaj toliko, kakor se zoperstavljati izobraženosti, in nar veči dar božji, nebeški um, mračiti. — V 2. sostavku govori gosp. prof. Mažuranić o stanju gimnazia v Zagrebu od njegovega začetka do sedanjih časov in pravi, da se je začela za to učilišče v letu 1849/50 nova doba, ker se popred od vstanovitve noter do te dobe ni nikaka poprava vpeljala; o tem času pa se je jelo v narodnem duhu in jeziku učiti. — Število učencev v vsih 8 klasih je bilo konec leta 231.

* Iz Prage je prišlo na Dunaj veliko društvo čeških gledišnih igravcov, ki bodo v Videnskem gledišču dalj časa česke gledišne igre igrali. V prvi (Paličova dcera) in v drugi (Debôra) so se slavno obnašali.

* Dr. Ljudevit Gaj, od ktere ga „srbske novine“ pravijo, da meni svojo tiskarno prodati, se je podal skoz Beč in Prago v Lipsio, da se pogovori in v zavezo stopi z ondašnjimi knjigarji gledé svoje slaven-ske knjigarne, ktero meni ondi s 1. oktobrom vstanoviti.

* V tiskarni gosp. Gaja se tiska naravoslovje od Joz. Partaša. Izdajalo se bode delo v zvezkih po 4 pole. Zvezkov ima biti 20 in vsak bo veljal 20 kr. To delo je prvo te versti v horvaškem jeziku, toraj je posebne priporočbe vredno.

* Znani slikar poljski Rodakovski iz Lvova, ki je na letašnej slikarski razstavi v Parizu prvo za-sluzno svetinjo prejel, meni naslikati zgodovinski predmet, namreč imenitno bitvo Chocimsko, kjer je hrabrost Poljakov pervikrat silo Bisurmansko zlomila.

* Prijatli Čelakovskega bodo začeli koj izdavat njegove zapuščene spise. Početek se bo storil s „primerjajočo slovnico slovanskih jezikov“, ktera je dokončana, samo nekoliko jo je hotel še piliti. To bode izdal Šafařík.

* Gosp. Jaromir Erben, arhivar v Pragi, pripravlja k tisku delo pod naslovom: „Diplomatar“.

* Na Šleskem se bo začel spet izdajati deželni zakonik v českim jeziku, kteri je lanskega leta zastal.

* V Pragi se tiska življenjepis Čelakovskega od Mali-ta.

* Prof. Rozum je dal na svetlo povedko pod naslovom: „Bůh co čini, dobře čini“ (kar Bog stori, stori dobro).

* Gospod Špatny dela na staviteljskem slovniku, ki ima biti prav obširin.

zredí. Tudi vodenični človek se vidi debel, pa kdo bo dal kaj za vodenično debelost! Ravno taka je tudi z mlekom taci krav, ki se z mišico pitajo. In kako nevarno je zraven tega tudi to za živino! Če se ji le enkrat mervica preveč da, živino umori. Pa tudi za ljudi je nevarno. Na Bistriškem gradu poleg Krieglaha, kjer so tudi dekletke kravam mišice dajale, so začeli delavci bolehati, katerim se je od teh krav mleko dajalo, tako da nihče več ni hotel ne kaplice tega mleka pokusiti. Kravam pa so se zobje majali in napihnjena debelost je berž minula, ko niso več arsenika dobivale. Nikar tedaj mišice nobeni živini!

Ogled kmetijstva na Angleškem.

(Dalje.)

Dnina za posle in delavce.

Kar dnino (lon) za posle in delavce vtiče, je na Angleškem takole:

Šebitni (neoženjeni) pôsli so le pri majhnih kmetijah; pri večjih kmetijah so pôsli praviloma oženjeni ali omoženi, in se takole deržé: Zraven staniša najemnikoviga (štantmana) so posamne staniša pri tleh z 2 ali 3 sôbami, s kuhino in enim hramam. Tako stanišče je eni družini določeno. Na več kmetijah so te stanišča eno zraven družiga v posebnim pohoštvu; na sredi taciga pohoštva je večidel vodnjak (štirna), zadej pa ima vsak posel majhin vertič za zelenjavo.

Zraven staniša in imenovaniga vertiča dobi ena taka družina v okolici Dumbarski 60 bušljev ovsa, to je, po našim $34\frac{7}{10}$ vaganov, 18 bušljev ječmena, to je, $10\frac{4}{10}$ vag., 8 bušljev bôba ali graha, to je, $4\frac{5}{10}$ vag.; v denarju dobi 20 šilingov ali po našim 10 fl., oglja za kurjavo za 30 fl.; vèrh vsiga dobi vsak tak posel še eno kravo, da jo smé za se molsti. Če vse to skupej zrajtamo po Angleški ceni, prejme takaposelska družina zraven stanovanja in verta na leto 258 fl. 25 krajc.

Delavcem pa se krave za vžitek le v Škocii prepušajo; vender bi bilo prav, ako bi ta navada povsod bila, kodar imajo take poselske družine, ker to jim je velika pripomoč.

Na Diksonovi kmetii, 4 milje za Edinburgam, so hlapci na leto po 10 liver, to je v našim denarji po 100 fl. plačani, za živež na teden se pa rajta po 6 šilingov ali 3 fl., — po tem takim dobi en hlapec na leto 256 fl.

Nar višji plačilo v denarji, ki ga hlapec na leto prejme, je 20 liver (200 fl.), nar manjši 6 liver (60 fl.); — nar višji plačilo za deklo je 12 liv. (120 fl.), nar manjši 4 liv. (40 fl.)

Nar slabji jéd za posle, ki obstojí iz ovsene kaše, slanikov (arenkov) in nekoliko bôba, veljá na izhodnim bregu Angleškiga in v Škocii na teden po 2 fl., in če delavec to jéd dobi, je zadovoljin, če se mu še 30 krajc. na dan plača. To znese v 300 delavnikih ali v enim letu 254 fl.

Za Glasgavam dobijo delavci poleti 5 fl., pozimi pa 4 fl. 30 kr. na teden. Nar višji plačilo moškiga delavca na deželi za teden znese 6 fl., kadar ni čas žetve, — o žetvi pa 7 fl. 30 krajc., zraven tega pa ne dobivajo delavci nobene pijače.

Delavkam na deželi se plača na dan po 20 do 30 kr., na teden od 2 do 3 fl.

Za košnjo in žetev se večkrat plačuje po čez, to je, po 6 do 8 fl. za oral.

V fabrikah se plačuje ženskim na teden po 3 do 5 fl., moškim po 8 do 10 fl. To je velik

razloček, in zato fabrikantje za ložji dela raji ženske v delo vzamejo, kakor moške; to je pa tudi vzrok, da na Angleškem mora večkrat žena moža rediti, če mož dela ne dobi.

Zidarji in tesarji se enako plačujejo, po $1\frac{1}{2}$ fl. do 2 fl. na dan.

Podmojstri (kseli) si zaslužijo na teden od 7 fl. 30 kr. do 17 fl. 30 kr.; nar višji plačilo na teden od 15 do 17 fl. pa dobivajo peki.

Kupčijski streznik (Commis) se plača na leto po 80 do 100 liver (po našim 800 do 1000 fl.); pisatelji v kupčijskih pisarnicah se plačujejo po 150 do 200 liver, to je, po 1500 do 2000 fl.

Sploh se zamore na Angleškem in v Škocii en delavec v kmetijskih delih na leto na 260 fl., delavka pa na 160 fl. rajtati.

Kar delavce in delavke na kmetih vtiče, pravi gosp. doktor Hlubek, je lepo viditi, kako čedne in snažne so njih stanovanja in kako snažno so obločeni ženske in moški. Kaj taciga se zunaj Olandie nikjer drugod ne vidi; tu sèm bi mogli tudi naši kmetje iti se snažnosti učiti.

Na Angleškem je delavcu njegova véra sveta, on moli Boga in spoštuje svojiga gospodarja, brez da bi pozabil, da tudi on je človek kakor gospodar njegov, kteriga spoštuje, pa se mu vunder pod nogami ne valja. Pri vsaki družini — pravi doktor Hlubek — sim najdel sveto pismo, „penny-magacin“ in druge podučne bukve mnoziga zapopadka, — v cerkvah pa se vidi pobožnost in tako lepa obnaša, kakor je ni vidil nikjer drugod. Angleško ljudstvo po deželi je prave pobožnosti polno.

Naj se govori kakor koli se hoče zastran Angleških delavcev, — toliko je gotovo, da bi angleški delavec ne hotel menjati z dobro polovico manjših kmetov družih dežel.

(Dalje sledi.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

Od javne posilnosti.

(Dalje.)

Sedmi primerlej. Hudobne poškodbe kakoršnega koli kosa državnega daljnopisnika (telegrafa), in vsako nalašno motjenje njegove službe, kakor tudi vsaka s premislikom storjena kriva raba te državne naprave, naj se kaznujejo, ne gledé na znesek škode, kakor hudodelstva javne posilnosti, s težko ječo od 6 mescov do enega leta, in pri sosebno znameniti škodi ali posebni hudobii, od enega do 5 let.

Osmi primerlej. Ako se kdo brez poprejšne vedi in privoljenja postavne gosposke kakega človeka z zvijačami ali po sili polasti, da bi ga zoper njegovo voljo zvunajni oblasti izročil.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa od 5 do 10 let, ktera se pa zamore do 20 let podaljšati, če je zaljenemu žugala nevarnost za življenje, ali pa nevarnost, da bi slobode nazaj ne dobil.

Kdor brez posebnega dovoljenja vlade za kako drugo, ne za cesarsko-austrijsko vojskino službo, ljudi nabira, ali kdor o času vojske vojake ali vojaštvu prištete službinike tudi le za to vabi, da bi se v tujih deželah naselili, ali o takem času se z ljudoropstvom zakrivi, da bi družim, kakor cesarsko-austrijskim vojaškim četam novince ali tuji državi osebe vojaštvu prištete kot naselnike pripeljal, postane kriv hudodelstva brez oblastnega nabiranja, in vojaške sodnije ga po posebnih za to obstoječih predpisih preiskavajo in kaznujejo.

Deveti primerlej. Če kdo človeka, nad katerim mu po postavah ne gré nobena oblast, in ko nima za kaj ne hudodelnika ga spoznati, ne imeti ga po pravici za škodljivega ali nevarnega človeka, samolastno zapertega derži; ali kakor koli bodi v uživanju njegove osebne slobode opovera; ali tudi, če kdo koga prime, ko je bil k temu vterjen uzrok viditi, pa on tega berž redni gosposki nalaš ne naznani.

Kazen tega hudodelstva je ječa od 6 mescov do enega leta. Ako bi bilo zapretje čez tri dni terpelo, ali če bi bil vjeti kako škodo, ali zraven odvzete slobode še drugo nepogodo prestal, naj se izreče težka ječa od 1 do 5 let.

Deseti primerlej zapopade kazin za ravnanje s kakim človekom kakor s sužnim. (To se pri nas ne primeri lahko).

Enajsti primerlej. Če kdo žensko zoper nje voljo po sili ali z zvijačami odpelje, namen bodi obernjen na ženitev ali nečistost; ali, ako omoženo žensko, če ona tudi privoli, zakonskemu možu, dete njegovim rodivcom (staršem); varvanca njegovemu varhu ali preskerbniku z zvijačami ali siloma odpelje, naj se je namen tega započetja dosege, ali ne.

Kazen odpeljanja, če odpeljana oseba ni privolila, ali še ni štirinajstega leta dopolnila, je težka ječa od 5 do 10 let, po meri rabljenih sredstev in nakanjenega ali storjenega zlega. — Ako je pa bila odpeljana oseba že saj štirinajst let stara in je privolila, naj se nalaga težka ječa od 6 mescov do 1 leta.

Dvanajsti primerlej. Hudodelstva javne posilnosti z izsilovanjem postane kriv, kdor

1. kacemu človeku zares silo dela, da bi ga primoral, kaj storiti, terpeti ali opustiti (ako se ne pokaže, da je to djanje kako huje kaznovavno hudodelstvo).

Pod taistim pogojem doprinese ravno to hudodelstvo, kdor,

2. bodi posrednje ali neposrednje, s pisanjem ali z besedo, ali kako drugači, naznanivši svoje ime ali ne, komu s poškodovanjem na životu, slobodi, poštenju ali lastnini preti, v namenu, od njega izžugati, da bi kaj storil, terpel ali opustil, ako je žuganje takošno, da zamore ti, komur se žuga, gledé na razmere in osebne lastnosti njegove, ali na znamenitost zažugovanega zlega, po pravici v strahu biti; brez razločka, ali merijo omenjene zla proti temu samemu, komur se zažugujejo, proti njegovi rodovini in žlahti, ali proti drugim pod njegovo brambo postavljenim osebam, in ali je žuganje imelo kak uspeh ali ne.

Trinajsti primerlej. Kdor se žuganja, ki je v 12. primerleji omenjeno, in ki zamore, kakor je ondi povedano, vterjene skerbí ali strah delati, samo v ti namen posluži, da bi posamske osebe, občine (soseske) ali okraje v strah in nespokojnost pripravil, doprinese hudodelstvo javne posilnosti z nevarnim pretenjem.

Kazen teh dvéh v 12. in 13. primerleji zaznamovanih hudodelstev je težka ječa od 6 mescov do 1 leta.

Pri obtežavah, zlasti če je bil žaljeni s storjeno silo ali nevarnim žuganjem dalj časa v mučno stanje djan; — če se žuga z umorom ali z zažigom; — če zažugana poškodba več kakor 1000 goldinarjev, ali škoda, ki bi izhajala iz izsiljenega opravljenja, terpljenja ali opušnja, več kakor 300 goldinarjev znes; — ali če bi pretenje merilo proti celim občinam ali okrajem, naj se odmerja kazen s težko ječo od 1 do 5 let.

(Dalje sledi.)

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

23. pismo.

Dragi prijatelj!

Tik Kastelona leži Mola di Gaeta, nekdanj silno staro mesto Lestrignonov, ki so ga „Formia“ imenovali, zdaj pa le velik terg v lepim kraju poleg morja. Iz Mole se vidi na desni Gaeta *), in bolj na levi sta viditi dalje v morji zala otoka, zdravilna Ischia in vina bogata Pročida.

Unikraj Mole se hribi od ceste odtegnejo, in spet lepe, silno rodovitne ravnine objemajo. Tod je spet po verhih in na ravnim vse polno podertin, ki človeka na nekdanje slavne čase pominjajo. — Po krasni veliki ravnini teče tu 6 milj od Mole reka, ki so jo nekdanj „Liris“ imenovali, in ki ji zdaj „Gariljano“ pravijo. Ta reka dela Minturniško močirje, v katerim se je moral tisti mogočni, strašni, grozovitni Rimljan do vrata pogrezniti, de bi se, po pravici reči, še strašnejšemu sovražniku skril, — on, ki je ptuje sovražnike premagal, ki je Kimberjane in Teutone, ko se je Rim pred njimi tresel, in ko se ni nihče več nad-nje upal, poterl, — on, ki je bil iz nič sedemkrat konsul — Mari (Marcius) namreč se je moral v tem močirji ko tat skrivati. Pač res strašni časi! Tode k sreči so bili nevredni rimski gospodje takrat že obsojeni.

Čez reko, ki je bila nekdanj meja med Lacjem in Kampanio, pelje lep železen most.

Osem milj naprej je Sesa, majhno mestice verh zaliga griča. Nekteri terdijo, de je nekdanja „Suessa Auruncorum“, ki se ji je tudi „Sinuessa“ reklo, kjer je bil Horaci Virgilja, Plocia in Varia srečal, kakor vés vesel poje:

»Postera lux oritur multo gratissima, namque
Plotius et Varius Sinuessæ, Virgiliusque
Occurunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit; neque queis me sit devinctior alter.
O qui complexus, et gaudia quanta fuerunt!«

Cesta ne pelje skozi mesto, temuč ne dalječ proč prek hriba, kjer je pošta Šent-Agate vsred zalih dobro obdelanih gričev. Ne dalječ od Šent-Agate proti Kapui, kamor je še skoraj 16 milj, so mi že goro kazali, ki oginj bljuva — Vezuvi; pa ko bi se ne bilo močno iz nje kadilo, bi je ne bil mogel od drugih verhov razločiti.

Še nekoliko sim se po zalih gričih med lepo obrašenimi hribi naprej peljal, kar se mi na enkrat Kapuanski dol, silno rodovitna ravnina, ki je ni pregledati, pred očmi razprostori. Serce mi je veselja poskakovalo, ko sim se v Kapuo derdral.

Ob tréh popoldne sim bil že tam. Tode Kapue, ki je bila, kakor Flor pravi „quondam inter tres maximas numerata“, — Kapue, ki je Hanibalu toliko dopadla — pa mu tudi grozno veliko škodila, ker mu je hrabre vojake pokvarila in pomehkužila, — Kapue, ki se je od Hanibala nadjala, de jo bo v poglavno mesto Italie povzdignil, — tiste glasovite Kapue ni — razun nekoliko ostanjkov in žalostnih razvalin, — tiste Kapue, pravim, ni je več. Odkar so jo bili Rimljani zavolj zveze s Hanibalam strašno kaznili, in nje vladarje in poglavarje in plemenitiši gospóde nemilo pomorili, in druge mestnjane ko živino poprodali, se ni mogla več povzdigniti.

Današnja Kapua je pol ure takraj une, med rekama Volturnam in Klaniam.

Mesto, ki šteje komaj 8000 duš, je silna vojna terdnjava, mende prva terdnjava neapolitanskiga kra-

*) Kamor je sedanji papež leta 1849 iz Rima bežal.

Ponovljenje zraka v izbah.

Ponovljenje zraka in njega čistota v človeških prebivališčih ste tako potrebne reči za ohrambo zdravja, da se ne more dosti za to skrbeti. Vsakterikoli vé, da čisti zvonajni zrak človeka bolj oživi in okrepcá, kakor zaperti sobni zrak v sobah ali izbah, kolikor je mogoče, večkrat ponavljati in očistiti.

To se nar ložej učini, če se okna in vrata odpirajo, s čemur preprih vstane, ki pokvarjeni sobni zrak izpelje.

Nar bolji čas za to je zjutrej, neke ure po sončnim izhodu, ko je sonce megle že bilo pregnalo; za tem popoldne med 2. in 4. uro. Zvečer je zrak že vlažen, in ponoči zavolj merzlih hlapov naravnost škodljiv.

Pozimi, ko so izbe zakurjene, je boljši, vse okna ali vrata zajedno odpreti, ter o kratkim času sobni zrak popolnoma ponoviti, kakor dalj časa le eno okno ali ene duri odperte imeti: ker se tako znotrajni zrak vunder zadosti ne ponovi, izba pa se razhladí, med tem ko po pravim načinu novi zrak, od zunej noter pridši, od gorkih stén in drugih delov izbe se precej ogreje, ker leté ob kratkim času ne morejo ravno preveč se ohladiti.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od krive rabe uredske oblasti (Missbrauch der Amtsgewalt).

Vsakteri državni (cesarski) ali občinski (županijski) urednik, ki v uredu (službi), v katerem je zavezan, sebi zaupano oblast, da bi komu, bodi si državi, kaki občini ali drugi osebi, škodo storil, kakor koli krivo rabi, doprinese s tako krivo rabo hudodelstvo; naj ga je k temu samopridnost, ali kaka druga strast ali postranska namemba zapeljala.

Za urednika (Beamte) se čisla tisti, kateri ima, bodi si zaprisežen ali ne, po neposrednjem ali posrednjem javnem naročilu dolžnost, opravila vladarstva oskerbovati.

V tacih okolšinah stori to hudodelstvo zlasti:

1. sodnik, državni pravdnik ali drug gosposkin, kakor tudi sicer vsak z dolžnostmi zavezan urednik, kateri se da od postavnega spolnovanja dolžnosti svojega urada odverniti;
2. vsak urednik, kateri v uredskih rečéh, torej tudi notar, ki zapisovaje ali izdajaje notarsko pismo, kaj spričuje kar ni res;
3. kdor sebi zaupano uredsko skrivnost po nevarnem razodene; kdor pismo svoji uredski skerbi izročeno uniči, ali komu proti svoji dolžnosti podá;
4. advokat ali drug zaprisežen opravnik, ki svoji strani na škodo pomaga nasprotniku pravne spise sestavljati ali ga sicer s svetom in djanjem podpira.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa od 1 do 5 let. Po velikosti hudobije in škode se zamore taista tudi na 10 let podaljšati.

Urednik, kateri oskerbovaje pravico (pravosodje), podeljevaje službe, ali razsojevaje javne reči, svoj ured sicer po dolžnosti opravlja, pa za njega opravljanje, dar neposredoma ali posredoma vzame, ali sicer odtod si kak dobiček nakloni, ali obljubiti da; ravno tako, kdor se po le-tem sploh pri oskerbovanji svojih uredskih opravil h kaki pristranosti zapeljati

da, naj se kaznuje z ječo med 6 mesci in 1 letom. Tudi mora prejeti dar, ali kolikor je dar vreden, v zalog za uboge tistega kraja vložiti, kjer je hudodelstvo storil.

Kdor z darovi (s podkupljenjem) kakega civilnega in kazenskega sodnika, državnega pravdnika ali kjer gré za podeljevanje službe ali razsojo javnih reči, kakoršnega si bodi urednika k pristanosti ali k prelomljenju uredske dolžnosti zapeljati skuša, se zakrivi s hudodelstvom; namen naj meri na njegov lasten, ali na dobiček koga družega, naj se doseže ali ne.

Kazen tacega zapeljanja je ječa med 6 mesci in enim letom; pri veliki zvičajnosti ali zares storjeni znameniti škodi pa težka ječa od 1 do 5 let. Poverh tega je ponudjeno ali zares dano darilo v zalog ubožnim tistiga kraja vložiti.

(Dalje sledi.)

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

25. pismo.

Dragi prijatelj!

V Napoli 21. julia 1847.

Ko se v Napolo pride, se človeku zdí, de je na drugi svet prišel. Tu je vse polno ljudi, kónj, kočij in raznih drugih vozov; — vojaki in duhovni, lacaróni in gospodje, menihi in clo nune — vse se meša, vse se gnjete, vse vpíje in kričí, de se človek v nekterih ulicah, posebno pa v tisti, ki ji Toledo pravijo, skoraj ganiti ne more, in de komaj svojo besedo sliši. Ena cela dolga in široka ulica je polna ognjišč, kjer za lacaróne in druge uboge ljudi kuhajo in cvrejo, de je veselo viditi. Kdor ima le kakšen krajcer, se tu lahko in dober kup nasiti. Po celo uro se nisim naveličal gledati, kako makarone in druge močnate jedí, s siram potresene, brez žlic ali druge priprave jedó.

Lacaróne pa sim si vse drugač mislil kakor so; sim menil, de so res, kakor jih nekteri popisujejo, vsi vmazani, raztergani in zgol — tatjé; pa ni res. Vse njih premoženje je sicer le srajca in pa platnene hlače do kolén, in neki velik štirivoglat jerbas; vsi hodijo gologlavi in bosi, in raji ležé ko delajo; tode tistim, ki nimajo družine, ni treba veliko delati, ker z nekakimi krajcarji lahko živé. Lacarón tudi za pohištvo veliko ne skerbí, ampak jerbas poleti v senco, pozimi pa prek sončja pod kakšen podstrešek na tla dene, se vznava-nj zavalí, roke pod glavo križem vtakne, noge pa, ki od kolena čez jerbas molé, na tla nasloni, ter poje ali — spí, dokler ga kdo ne potrebuje in ne kliče. Nekdaj jih je bilo veliko več, in so bili tudi bolj raztergani in vmazani, in kar tatvíno zadene, bolj nevarni, pa Francozi, ali marveč kralj Murat jih je dobro izuril. Otrok ne redé kakor bi se imelo. Nekteri jih do šestiga in sedmiga leta in mende še starejši prav nage, ali k večim v samo srajčico cele dni prek morja laziti in igrati pusté, de so od sonca vsi oparjeni in opečeni in černi ko cigani, desiravno cel dan po vodi brazdajo.

Rokodelci pa pridno delajo; do desete in enajste ure ponoči sim jih vidil delati, desiravno so bili nar daljši dnevi, ko sim tam bil.

Napola je silno veliko mesto in šteje do 500.000 duš. Zato je pa tudi, kakor sim prej rekel, toliko ropotanja in krika, de se dalječ okrog mesta sliši. — Mesto leží neizrekljivo prijetno med morjem in med griči, ki ga na severni in zahodni strani obdajajo. Nekdaj, ko je bilo manjši, je bilo obzidano, ker se na iztočni strani blizo cerkve Karmeljske matere božje še nekoliko stariga mestniga ozidja vidi; sčasoma pa je toliko prirastlo, de dalječ čez to ozidje sega.

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleinweis.**

Tečaj X.

V sredo 6. oktobra (sredojesna) 1852.

List 80.

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

Nje smehljej.

X.

Jokala si se — solza krasna
Z modrine oka pala je;
I mislil sim, da kaplja jasna
Roseče je vijolice:
Smehljala si se — svit zafira
O tebi dalje bliščal ni;
Z živahnim žarom tvôga vzira
Zamogel ni se meriti.

Ko oblakov barve sotopljene
Vžaré od solnca onkrajnoga,
Da je večera bližne séne
Še le otró iz nebeza —
Tak tvoj smehljej sjo radost bajno
U naj temnejo dušo vspè;
Nja žar zapusti luč sijajno,
Ki svetí v žalostno sercé.

Nomestnik živinskiga gnoja.

Gotovo še noben kmetovavec ni tožil, da ne vé kam z gnojem, marveč mnogokrat se slišijo tožbe, da gnoja manjka. Umen kmetovavec, če nima dovolj gnoja, si ga išče z drugimi rečmi nadomestiti. Tacih reči pa, ki gnoj nadomestujejo, je mnogo, in sicer obstoje.

1. Iz živalstva, kakor merha, rožnina, par-
klji, strojarski ostanjki, zmlete kosti in več družih.

2. Iz rastlinstva, h katerim se šteje vsaka
zemlja, ki je vstala iz sognjitih zeliš, lesa, pepéla,
sote itd.

3. Iz mineralstva, ki sicer prav za prav
ne gnojé, ampak le dražijo, da se gnoj, ki je v
zemlji, hitreji po zemlji razdelí. Tù sém se šteje
gips, vgašeno apno, molter, črna perst, pepél,
premoga in druge reči.

4. Iz razne mešance, namreč iz več ravno
imenovanih reči, kakor: iz smetí, plevéla, tičjiga
blata, cerknjene živine, apna, cestniga blata itd.
K tem se štejejo tudi vsi umetno napravljeni na-
mestniki, kakor, postavim, štupa za gnojiti, od kte-
rih je večidel mnogo več vpitja kakor vžitja.

Ker pri nas kmetovavcem gnoja, posebno v
nekterih krajih zlo manjka in si ne vedó in ne znajo
v potrebi pomagati, smo sklenili nekatere namestnike
gnoja, ki so nar bolj obrajtani, po „Novicah“ na-
znani, akoravno toliko ne zdajo, kakor živinski
gnoj, so pa vender mnogokrat boljši kakor slama
iz hleva, ktero marsikteri kmetovavec na njivo pe-
lje misleč, da je dobro pognojil.

I. Blato iz luž.

To blato se navadno iz tega napravi, da se
reči, ktere po vodi priplavajo, vsedejo. Se vé da
ni vsako blato enako dobro, da je med dobroto ve-
lik razloček; če luža leži med nerodovitnim poljem,
ali v gojzdu, da je sonce ne obsije, se vé da blato
iz take luže ne bo posebno dobro. V tacih lužah
pa, ki ležé blizo hiš in v kterih se morebiti celò
race in gosí kopljejó, se najde prav dober namest-
nik gnoja. In vendar se pogostoma vidi, da se na
tako blato celò nič ne porajta in luža se še ne strebi,
akoravno poleti hudo smerdí.

Dobro blato se spozná že po temnosivi barvi,
ki diší po gnjilobi in je masten ošlatati. Nar bolji
je tako blato poleti iz luž spraviti, in ako hočeš,
da ti bo dobro gnojil, ga pusti do prihodnjiga po-
letja na kupu, da mu zrak in mraz ne škodjeta.

Kdor si pa hoče iz taciga blata gnoj napraviti,
da bo koj za gnojiti, naj ga zmeša z ravno uga-
šenim apnam, pepélam ali s konjskimi figami. Ko
se kupec posuší, naj se pelje na njivo in z lopato
razmeče. Vsak kmetovavec, kdor je tak gnoj ra-
bil, ga močno hvali.

(Dalje sledí.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od ponareje in prenareje javnih upnih listov
(*öffentlicher Creditspapiere*).

Hudodelstvo ponareje javnih upnih listov stori,
kdor ponaredí javne upne liste, ki imajo veljavo dnarja,
ali po javni dnarnici izdane dolžne pisma, ki plačilo ka-
pitala ali letnega prihodka zagotavljujejo, ali k njim spa-
dajoče kupone ali talone. Pri tem ni nobenega razločka,
ali je ponarejeni upni list te deržave ali pa s kakoršnim
si bodi imenom izdan zvunanji upni list; ali je takošen,
da je moč ž njim koga preslepiti, ali ne, ali se je že
izdal in se je kaka škoda zgodila ali ne.

Bankovci ali note in delnice (akcie), ki jih privi-
legirana austrijska narodna banka izdaje, kakor tudi
dolžne pisma, ki jih kaka domača, po oblastni poterjena,
javna upna naprava izdaje, in k njim spadajoči kuponi
in taloni se čislajo za enake javnim upnim listom.

Sokriv tega hudodelstva je, kdor gerbe, pri javnih
upnih listih navadne povrezuje, papir, štempelj, matrice,
čerke, tiskavnice ali kar koli utegne za narejo nepri-
stnih upnih listov služiti, če tudi po en sam kos naredí
in v pripomoč za ponarejo vedoma izročí ali kakor koli
k ponareji djavno pripomore, če bi bila tudi njegova pri-
pomoč brez nasledka ostala.

Če je za dnar veljajoč javen upni list zares storjen bil, in se je nareja zgodila z orodjem, ktero pomnoževanje teh listov polajšuje, se kazni ponarejavec kakor tudi vsak sokrivec s težko ječo na vse žive dni; — če se je pa ponareja opravila s peresom ali z drugim orodjem, in ne s takošnim, kakor je bilo rečeno, s težko ječo od 10 do 20 let.

Ravno to kazen je nalagati tudi deležniku, kateri je takošne ponarejene javne upne liste po dogovoru s ponarejavcom ali kakim sokrivcom ali drugimi deležniki izdal, naj se je ti dogovor storil pred ali med ponarejo, ali pa po njej.

Če se je ponareja za dnar veljajočih javnih upnih listov sicer skusila, pa ne dognala, je vsacega, ki je k temu pripomogel, kadar se je poskus zgodil z orodjem, ki pomnoževanje zlajšuje, s težko ječo od 5 do 10 let, pri posebni nevarnosti od 10 do 20 let; sicer pa s težko ječo od 1 do 5 in pri posebnih obtežavah od 5 do 10 let kaznovati.

Dalej govori postava od ponareje javnih dolžnih pisem in prenareje upnih listov, in od kazni na to postavljenih.

Od ponareje in prenareje (kovanih) dnarjev.

Hudodelstvo ponareje in prenareje dnarjev stori taisti:

1. kdor brezoblastno po kakem kjer koli si bodi veljavnem kovu dnar kuje, če prav bi jedro in teža pristnemu (pravemu) dnarju enaki bile, ali še več v sebi imele;
2. kdor po kakem kjer koli si bodi navadnem kovu ali iz pristnega ruda (kovine) pičliša ali iz manj vrednega ruda nepristni dnar kuje, ali sicer nepristnemu dnarju videz pristnega dnarja da;
3. kdor pristni dnar kakor si koli bodi v njegovi znotranji vrednosti in teži, po katerih je kovan bil, umanjša, ali mu podoba dnarja večje vrednosti datiskusa;
4. kdor orodje h kovanju nepristnega dnarja prikerbi, ali sicer kakor si bodi k ponareji pripomaga.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa od 5 do 10 let; če se pa posebna nevarnost, ali velika škoda pridruži, od 10 do 20 let. Samo tiktat, če ponarejo kdor si bodi lahko spozná, ali, kadar je brezoblastno kovan dnar pristnemu v jedru in teži enak, se zamore izmeriti kazen med 1 in 5 leti.

Kakor deležnik ponareje in prenareje dnarjev stori tisti hudodelstvo, kdor je ponarejen ali prenarejen dnar, po dogovoru s tem, ki ga je ponaredil ali prenaredil ali je k temu pomagal, ali s kakim drugim deležnikom, izdal; ali kdor tiste kosčike na se pripravi, za ktere so pristni dnarji (penezi) umanjšani bili.

Tako vdeležbo je kaznovati s težko ječo od 1 do 5, in pri storjeni veliki škodi, do 10 let.

(Dalje sledi.)

Pogorelska družba.

Večkrat že so „Novice“ govorile o koristi raznih društev, posebno mnogokrat pa so priporočevale društvo sv. Florjana, ki je bilo 14. julia 1828 od vlade poterjeno. Koliko jih je, katerim je hišo in vse, kar so imeli, v eni uri oginj pokončal, pa povernjena jim je bila vsa škoda od imenovaniga društva, h katerimu so bili pristopili, in koliko, ktere je nesreča ognja na beraško palico pripravila, jih obžaluje, da so opustili, se te dobrote vdeležiti, kar bi bili zamogli s tako majhnimi stroški storiti. V letu 1851 se je plačalo od 100 forintov vrednosti zavarovaniga posestva le 13, v nekterih poprejšnjih letih pa še manj, clo le 9 kr., nikdar pa ne čez 20 kr., ker se je škoda, ktero je oginj storil na vse zavaro-

vance po razredih enakomerno razdelila. Kolikor več je deležnikov, toliko manj znese vložitna cena, ktero ima vsak zavarovanec na leto odrajtati. Ker je tedaj letni vložitni znesek vedno le prav majhen, je gotovo, da je prid, ki iz tega izvira mnogo obilniši, ker, ako kogar nesreča zadene, da mu poslopje pogori in ga v veliko škodo in nesrečo pripravi, ima pravico tirjati, da mu imenovano društvo vso škodo poverne. Koj po taki nesreči se zavarovancu polovica cenjene škode poverne, da zamore poslopje zopet začeti staviti, ako je pa že dodelano, dobí drugo polovico, in on se ima družbi zahvaliti, da je zamogel svoje poslopja zopet postaviti.

Konec pretekliga leta je bilo 61.744 zavarovancev in 131.517 zavarovanih poslopij za 45 mil. 189.575 for., ki so bile cenjene na 62 mil. 695.800. Ker pa ni, kakor vsak sam vé, vsako poslopje enako pred ognjem varno, je gotovo prav, da tisti gospodar nekoliko več plača, kteriga poslopje je zoper oginj manj varno, kakor tisti, ki je svoje poslopje bolj proti ognju zavaroval. In tako je tudi družba poslopja v šest razredov razdelila. Na Krajskim je bilo v letu 1851 zavarovancev 10.704 in 22.794 poslopij zavarovanih, ki so bile cenjene na 9.024.150 for.; pogorelska družba je tedaj letniga plačila od družbenikov prejela 11.219 for. 5¼ kr., povernila je pa 49 zavarovancem za 92 poskodovanih poslopij 15.093 for. in 100 for. za darila, tedaj je za 3973 for. in 54¾ kr. več zavarovancem plačala, kakor od njih prejela, kar so morali zavarovanci na Koroškem in Štajarskim terpeti. Na Štajarskim in Koroškem je več zavarovancev kakor na Krajskim; zlo pa bi bilo želeti, da bi tudi pri nas več posestnikov k tej koristni družbi pristopilo, in si tako z nekterimi forinti svoje pohištva zavarovalo, da, če bi jih utegnila nesreča zadeti, se revšine obvarjejo in brez odloga zamorejo zopet pohištva iz noviga postaviti. Pričakujemo, da bolj umni kmetovavci, kateri se še niso zavarovali, ne bodo več dalje odlašali tega storiti in svojim sosedom z djanjem lep izgled dajati.

Pred drugim že to mora spodbadati človeka k pristopu, da, če je več zavarovancev, manjši je letno odrajtvalo. Če se vsak zavarovanec trudi, saj eniga k pristopu spodbosti in tako daleč, se bo sčasama število zavarovancev močno pomnožilo in poslednjič — ker bi bilo zlo želeti — bi nobeniga več ne bilo, ki bi ne bil zavarovan. Družbino vodstvo je hvaležno za take zasluge in si prizadeva po moči koristiti, kjer mu je mogoče, tako je med drugim neki županii na Krajskim, kateri je denarja manjkalo, za napravo brizglje 1000 forintov brez obresti posodilo proti temu, da istingo malo po malim sčasama poplača. Blagor tedaj tako občnokoristni napravi.

H. C.

Življenje slavnih Slovanov.

VIII.

Jernej Kopitar.

(Konec.)

Ker Vodnik odlašá svojo slovensko slovnico na svet dati, mu Kopitar smehoma trikrat žuga, da ga bo on prehitel. Vodnik se temu žuganju posmehuje. Vodnikova nevera pa mladega iskrenega Kopitarja tako spodbode, da začne nemudoma nemško-slovensko slovnico, to je nauk našega jezika pisati. Leta 1808 je bila (v Ljubljani) že natisnjena in tako dobro zložena, da je ni bilo boljše. S tem verstnim delom je Kopitar očitno pokazal, koliko smé slovansko jezikoznanstvo od njega pričakovati.

Še tisto leto (1808) se gré Kopitar na Dunaj pravdarskega učit. Pri Cojzu si je bil kakih 2000 gol-

godbe godile; tega nas prepričajo nje ravnine, ognjobjljujevne gore in druge znamenja. Tudi ona je počivala in rodila organsko življenje; to kaže nespremenjena podoba nje poveršja in čisti zrak. Tudi za-njo je moral čas priti, ko so se umne stvari iz njegovega praha rodile. Materija, iz ktere vsako življenje klije, znabiti v luni ni drugačna kakor na zemlji, akoravno se je mnogo zoper to govorilo. Edine reči, s katerimi v neposredno dotiko pridemo, kamni, ki z nebesa na zemljo padajo, so iz ravno tistih obstojnih delov, kakor na zemlji. Pogoji življenja zamorejo vendar le drugačni biti. Gorkota in svitloba ste glavna pogoja vsacega organskega življenja in se razprostirajo po celém širocem morji, po vsih otocih. Voda in zrak pa, življa organskih stvari, v katerih dihaajo in rastejo, ki jim v vednim gibanju živež pripravljajo, tudi v luni nista tuja, ali nju narava je od zemeljske silo različna. Zavolj tega prebivavci lune ne morejo biti ljudje. Marveč, kakor je zemlja v raznih dobah razne stvari rodila, morajo tudi druge nebeske telesa razne dobe imeti. Koliko upliva ima le podnebni zrak na telo človeka ali drugih živali! Brez kislica bi človek ne mogel živeti; na visocih hribih moramo hitrejši sopsti, ker je zrak tanjši. V luni je pa zrak silno tenak, v tako tanjkem zraku pa tudi zeliše ne zamore tako naglo rasti kakor na zemlji. Zamore tedaj le tisučeri del tega zrasti, kakor na zemlji v enakem času. Ker je pa rastlinstvo pogodba življenja živalstva, mora živalstvo biti v primeri z rastlinstvom. Po tem takem bi bil prebivavec, ako bi imel tako goste kosti kakor človek na zemlji, le eno čerto velik, tedaj mravlji enak. Ako bi bil velik kakor človek, bi bilo njegovo truplo komaj tako gosto, kakor je zrak pri nas. Se vé, da nas silijo dolgi dnevi in noči lune in s tem združena prememba gorkote in mraza, verjeti, da bolj njezne rastline v enem dnevu ali v enem poletju dorasejo. Na tako vižo bi bil ték življenja dvanajstkrat hitreji kakor na zemlji, sopenje bi bilo nagleje, pa tudi življenje krajši in znabiti prekratko za razvitje umnih stvari.

Pa še k drugimu mnenju nas premišljevanje lune napelje. Luna, ud sveta, se premika v sočutji z družimi svetovi, posebno z zemljo. Toliko se je govorilo, koliko da luna zemlji koristi, da je ona skoraj samo za zemlje voljo vstvarjena. Slavili so jo, da ona tamne noči razsvetli in mornarja po neznanih morjih vodi, da se ima nje luči zahvaliti začetje računstva časa, in nje premikanju naznačenje krajev na zemlji. Praznoverstvo je to dobro porabilo in je pripisovalo luni čudne moči v življenju. Govorili so celó, da ima luna neposredni upliv na našo zemljo, ker iz lune kamni do nas leté. Ognjene prikazni, ktere so celó zvezdoznanci Piazzi in Herschel za ognjobjljujevne gore, Schröter za pogoriše imeli, so to mnenje še bolj poterdile. Ali 20 do 30 več metavna moč kakor ognjobjljujevni gor na zemlji, ki bi se morala tirjati, kakor tudi to, da se pri tem ni nekaka prememba opazila, gotovo in bolj zaverže to mnenje, kakor če se dokazuje, da tanjki zrak ognja ne pripusti. (Dalje sledi.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od motjenja vere.

Hudodelstvo motjenja vere stori:

1. kdor z govorjenjem, djanji, v natisnjenih delih ali razširjanih pisanjih Boga preklinja;

2. kdor bogoslužje kakoršne koli v deržavi obstoječe vere moti, ali kdor, gerdo ravna s posodjem za božjo službo namenjenim, ali sicer z djanjem, govorjenjem, v natisnjenih delih ali razširjanih pisanjih, javno veri zaničevanje skazuje;
3. kdor kristjana k odpadu od kristjanstva zapelja, ali
4. kdor neverstvo razširja, ali kak kristjanski veri nasproten kriv nauk raztrositi skuša.

Če se je z motjenjem vere očitno pohujšanje dalo, ali kdo zapeljal, ali če je z začetjem bila občna nevarnost združena, naj se to hudodelstvo kaznuje s težko ječo od 1 do 5 let; pri veliki hudobi ali nevarnosti pa tudi do 10 let.

Če se nobena v poprejšnem paragrafu omenjenih okolšin ne pripeti, gré motjenje vere kazniti z ječo od 6 mescov do 1 leta.

Od posilne nečistosti.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa med 5 in 10 leti. Ako je iz sile nastopila znamenita škoda na zdravju, ali clo na življenju, naj se kazen zdaljša, da bode med 10 in 20 leti terpela. Ako je hudodelstvo smert žaljene uzročilo, se prisojuje težka ječa na vse žive dni.

Zavodba, s ktero kdo svoji skerbi ali sebi v izrejo ali podučevanje zaupano osebo zapelje, da tako nečisto delo stori ali terpi, in sovodstvo, ako je bila po taistem nedolžna oseba zapeljana, ali če se z njim zakrivé starši, varhi, izrejniki ali učenci proti svojim otrokom, varvancom, ali sebi v izrejo ali za podučevanje izročnim osebam, se kaznuje s težko ječo od 1 do 5 let.

Od umora.

Kdor zoper človeka, z namenom ga usmertiti, tako ravna, da je iz tega njegova ali drugega človeka smert prišla, se zakrivi s hudodelstvom umora, če je tudi ti izid samo zavoljo osebne lastnosti poškodovanega, ali zgol zavoljo naključbinih okolšin, v katerih se je djanje doprineslo, ali samo zavoljo umesnih uzrokov nastopil, ki so se po naključbi pritaknili, ako je djanje k le tim uzrokom priliko dale.

Verste umora so:

1. Zavratni ali skrivni umor, ki se s strupom ali sicer zasedljivo (potuhnjeno) stori;
2. Razbojni umor, ki se doprinese z namenom, se tujega blaga po sili zoper osebo polastiti.
3. Naročeni umor, h kateremu je kdo koga najel ali kako drugači napravil.
4. Prosti umor, ki se nobenemu izmed imenovanih težkih plemen ne prišteva.

Vsak dopernešen umor naj se kaznuje s smertjo ne samo na morivcu, ampak tudi na tistem, ki bi ga bil naročil, ali kateri je pri morenju djavno pripomogel.

Tisti, kateri niso neposrednje pri morenju se djavno vdeležili, pa so kako drugači, bolj izdalje k djanju pripomogli, naj se pri prostem umoru kaznujejo s težko ječo od 5 do 10 let; če je pa bil umorjen kdo iz med sorodnikov navgorne ali navdolne verste, zakonski družje kacega pripomagovavca, ko so jim te razmere znane bile, ali če se je zavratni, razbojni ali naročeni umor storil, med 10 in 20 leti.

Začetni, pa ne dognani prosti umor se kaznuje na storivcu in neposrednjih sokrivcih s težko ječo od 5 do 10 let, na oddaljenih sokrivcih in deležnikih od 1 do 5 let. Če se je pa razbojni, zavratni, naročeni umor ali umor v poprejšnem paragrafu omenjenih svojcov skusil, je treba odmerjati kazen težke ječe proti storivcu in neposrednjim sokrivcom med 10 in 20 leti, in pri posebnih obtežavah na vse žive

dní; proti oddaljenim sokrivcom in deležnikom pa med 5 in 10 leti.

Mati, ktera svojega otroka ob porodu usmerti ali ga poginiti pusti, ker mu nalaš pri rojstvu potrebne pomoči ne da, naj se obsojuje, kadar je bil zakonsk otrok umorjen, v težko ječo za vse žive dní. Če je dete nezakonsko bilo, je kazen pri usmertenju težka ječa od 10 do 20 let; če je pa otrok poginil, ker se mu potrebna pomoč ni dala, od 5 do 10 let.

(Dalje sledi.)

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

27. pismo.

Dragi prijatelj!

Iz Solfatáre sim šel nazaj v Pocuol, kjer se vidijo tudi še ostanjki nekdanjiga krasniga jéza, ki mu Kaligulov most pravijo. Trinajst klončnikov šterlí še iz morja, na kterih so oboki sloneli. Vsih vkup je bilo 25 (Opus pilarum vig. V.) Tù je bil cesar Kaligula prismojeniga spomina 3600 sežnjev dolg most na ladjah od Pocuola do Baje čez silno lep nalív ali rokav morja napravil, de je iz Baje v Puteole ali v Pocuol, kakor de bi bil res Partiane, Dakiane in Britančane premagal, med brezštevیلno množico ljudi, ki so ga zijali in mu na vse gerlo slavo vpili, slovesno jahal, ali slovesni vhod (Triumph) imel. — Ko bi bili, kar je večkrat želel, vsi eno samo glavo imeli, bi jim bil Kaligula drugač pokazal. Svetonia bëri, ki tega norea dobro popiše.

Pol talianske milje ali nekoliko minut unkraj Pocuola je bila nekđaj poleg morja silno prijazna Ciceronova pristava, ki jo je „Akademio“ imenoval. Dandanašnji ni več družiga, ko nekaj podertín.

Tla so tod okrog vse vulkanske, kar spričuje verh družiga posebno novi hrib (Monte nuovo), ki je 27. kimovca 1538, debélo četert ure od Pocuola poleg družiga hriba, ki mu „Gauro“ pravijo, v eni sami noči zrastel. Cesta pelje ravno prek njega k Lukrinškemu jezeru, kteriga kamnice (Auster, Ostrica) so Rimljanam toliko dišale, kar Marcial spričuje rekoč:

»Non omnis laudem, pretiumque aurata meretur,
Sed cujus fuerit concha Lucina cibus«.

To jezero delí od morja ne ravno širok jéz, po kterim cesta v Bajo pelje. — Od tù sim šel na desno, vstran prek noviga hriba, maloveč ko četert ure dalječ, Averníško jezero (Lacus Avernus) ogledat. Menil sim, de bom Bog vé kako strašne kraje vidil; pa pridem k majhnimu, pokojnimu jezeru sred lepó obraščenih gričev. Virgili in — če se prav spomnim, Lukreciga vse drugač popišeta. — Na južni strani jezera je poprek v hrib jama, ki ji „Sibilna (Šembiljska) jama“ pravijo, in o kteri Virgili piše:

»Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatu« —

Tudi to sim hotel ogledati, desiravno sim se na Virgiljeve besede spomnil:

— — — — — facilis descensus Averno,
Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras
Hoc opus, hic labor est« —

Nekđaj se je šlo nekoliko milj dalječ po nji proti Aheronu in Kumi (Cumæ). Dandanašnji pa se ne more dalječ, ker so jo semtertje mende potresi zasuli; in v nekim kraji je treba zastran vode, ki do stegna seže, de cloveka prenesejo, kar po domače „andar a cavallo“ pravijo. Tù sim široko gledal, kje bomo konje vzeli — kar se mi priklone močan, terden korenjak, ter pravi: „Na-me, gospod!“ — Serčno ga zajaham, de me čez vodo prenese, pa desiravno je bil prav korenjak, je vender dobro stokal pod menoj. — Tù je Kumejska Šembilja prerokovala kakor Virgili pravi:

»— — — — — ostia centum,

Unde ruunt totidem voces, responsa Sybillæ«.

Od tod sim šel nazaj k Lukrinškemu jezeru in naprej v Bajo (Baiæ), kjer ni več družiga ko poder-tine poleg lepiga morskiga rokava ali nalíva (Meerbusen). Baja je bila nekđaj rimski gospódi nar prijetniši kraj — skoraj bi rekel nje raj. Tù so se gostili in kratkočasili, de ni bilo ne konca ne kraja. — Horaci pravi:

»Nullus in orbe sinus Baiis præluet amoenis«.

Ciceron pa, desiravno mu je pristava blizo Baje, ki jo je, kakor sim že povedal, „Akademio“ imenoval, silno dopadla, se jezí in pravi:

»Ubi libidines, amores, adulteria, convivia, commestationes, cantus et symphonie audiri solent«.

Properci opomína zato Cintio, de naj se ne dá v Baji zapeljati:

»Tu modo quam primum corruptas desere Baias:

Multis ista dabunt litora dissidium,

Litora, quæ fuerunt castis inimica puellis.

Ah pereant Bajæ, crimen amoris, aquæ!«

Dandanašnji je v tem nekđaj toliko kratkočasnim in zapeljivim kraji vse tiho, vse žalostno, vse polno podertín, med kterimi je nekoliko tempeljnov, ki so morali nekđaj lepi biti, posebno pa tempelj Venere, ki se ji je „Venus Lucina“ djalo, in Merkurjev tempelj.

Od Baje naprej po hribu na večerni strani se pride v revno vas, ki se ji „Mercato del Sabato“ pravi. Nekoliko korakov od te vasi je čudovit vodnjak (Piscina mirabilis), v kteriga je bila voda za potrebo rimskih vojnih ladíj ali brodniške vojske od dalječ napeljana. Vodnjak je štirivoglat s peterimi predali, ki jih štiri verste po 28 rimskih pedí visocih klončnikov (Pilastri) delé, na kterih obok sloní. Dolg je vodnjak 216, širok pa 97 pedí. Dvoje stopnic (Stiege) po 40 stopinj pelje na dno. V oboku je nekoliko odduškov, de so mende vodo v njih zajemali.

Nekoliko bliže morja je verh Baolskiga griča (Bauli), kjer je grozoviti cesar Neron svojo mater umoriti dal, in kjer ji je, de bi se nič hudiga ne nadjala, sam naproti prišel — „Venientem dehinc obvius in litore (nam Antio adventabat) excepit manu et complexu, ducitque Baulos“ pravi Tacit — verh baolskiga griča, pravim, je v tléh nekakšno, večidel v mehko skalo vsekano pohístvo, ki mu „Cento camerelle“ pravijo, pa mende nihče ne vé, če so kleti ali hrami Juli-Cezarjeviga poslopja, kakor nekteri terdijo, ali jetnišnica, ali pa stanice za sužnje.

Na zahodni strani tega hriba je, desiravno polno grobov, vender zalo prijetno elizejsko polje (Campi Elisii), ki ga Virgili tako lepo popiše. In unikraj prijetniga, pokojniga morskiga nalíva je visok hrib, na kterim je Enéa tovarša Miséna pokopal — ingenti mole sepulcrum — in ki ga še zmiram „Capo Miseno“ imenujejo.

»Monte sub ærio; qui nunc Misenus ab illo

Dicitur, æternumque tenet per sæcula nomen«.

Bolj na severno stran od Misenskiga hriba je veliko jezero, ki mu „mare morto“ (mertvo morje) pravijo, in nekoliko dalje so Stigiški močirji — stygiæ paludes — in Kocit in Aheron.

»Cocyti stagna alta vides, stygiamque paludem,

Dí cujus jurare timent et fallere numen«.

Od tod sim šel še dalje na zahodno-severno stran do tjè, kjer je nekđaj Kuma (Cumæ) nar starši mesto v Italii, stala — in potem nazaj v Neapolo.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Pruski kralj je počastil Vuka Stefanovića zavolj njegovih zaslug za serbsko slovstvo z redom rudečega orla tretje verste.

oko ne čuti: mora tedaj tudi čas biti, se na te prikazni ozirati, po premišljevanju resnico zvesti in tako skrivnosti odkrivati v blagor človeštva.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od uboja.

Ako se djanje, po katerem kak človek ob življenje pride, se ne doprinese sicer z nakano, ga usmeriti, pa vendar s kakim drugim sovražnim namenom, je hudodelstvo uboj.

Če se je pri ropanji s kakim človekom tako posilno ravnalo, da je iz tega njegova smert nastopila, naj se za uboj vsi ti, kateri so k usmertenju pripomogli, s smertjo kaznujejo.

V družih primerlejih se kaznuje uboj s težko ječo od 5 do 10 let; če bi pa bil storivec z ubitim v bližnji žlahti, ali je njemu nasproti posebne dolžnosti imel, od 10 do 20 let.

Če je pri tepežu, ki se je med več ljudmi unel, ali pri hudem ravnanju, zoper eno ali več oseb začetem, bil kdo usmerten, je vsakteri, ki mu je kako smertno oškodo zadal, kriv uboja. Če je pa smert samo zavoljo vseh oškod ali celega hudega ravnanja skupej nastopila, ali če se odločiti ne da, kdo mu je smertno oškodo prizadjal, ni sicer nikdo kriv uboja, vsi ti pa, ki so se ubitega lotili, so krivi hudodelstva težke telesne poškodbe, in se obsojujejo v težko ječo od 1 do 5 let.

Od odgnanja telesnega ploda ali spočetka.

Ženska, ktera nalaš kakoršno bodi djanje započne, po katerem se nje telesni plod odžene ali nje porod tako napravi, da otrok mertev na svet pride, postane hudodelstva kriva.

Ako se je odgnanje skusilo, pa ne zgodilo, naj se kazni odmerja z ječo med 6 meseci in enim letom; doprinešeno odgnanje pa gré kaznovati stežko ječo med 1 in 5 leti.

V ravno to kazni, toda s poostrenjem, naj se obsojuje oče odgnanega otroka, če je hudodelstva sokriv.

S tem hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor iz kakoršnega koli namena, brez maternega vedenja in privoljenja, plod njenega telesa odžene ali odgnati skuša.

Tacega hudodelnika je treba s težko ječo med 1 in 5 leti; in če je ob enem po hudodelstvu mati prišla v nevarnost za življenje ali v škodo na zdravju, med 5 in 10 leti kaznovati.

Od izpoloženja otroka.

Kdor otroka take starosti, ko si v otetbo svojega življenja sam pomagati ne more, izpoloži, da bi ga smertni nevarnosti izročil, ali tudi samo, da bi njegovo rešenje naključbi prepustil, storí hudodelstvo, naj ga je k temu kakoršni koli vzrok pripravil.

Ako je bil otrok na vstranskem kraju, kamor po navadi ljudje ne zahajajo, ali v takih okolšinah izpoložen, da ni bilo lahko mogoče, da bi ga kdo kmalo zapazil in rešil, je kazni težka ječa od 1 do 5 let, in če je smert otroka nastopila, od 5 do 10 let.

Če se je pa dete na takem kraju, kamor ljudje navadno zahajajo, in tako izpoložilo, da je bilo po pameti pričakovati, da ga bode kmalo kdo zapazil in otel, naj se izpoloženje kaznuje z ječo med 6 meseci in 1 letom. Če bi pa bilo otroče vendar umerlo, je kazni ječa od 1 do 5 let.

(Dalje sledi.)

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

27. pismo.

Dragi prijatelj!

Drugi dan, 17. julia, sim se peljal o poldne po železnici, 16 milj dalje v Kazerto (Caserta), kjer je sloveče veličansko kraljevo poslopje, de je mende malo taci na svetu. Zatoraj ne pričakuj, de bi bil v stanu Ti ga popisati. V poslopji je precej velika, prelepa cerkev, krasno gledišče in vse, česar je treba; zraven poslopja pa je silno velika pristava polna lepih vertov, gajev in ribnikov. Tudi je tū precej veliko jezero z zalim otokom, in lep slap, ker se reka, čez 30 milj dalje napeljana, izverh hriba lije in v ravnino teče. — Nad to pristavo je na griču neka majhna soseska, ki ji „San Leucio“ pravijo, in ktere prebivavci se le s svilno ali židno rejo pečajo, svilo predejo in tkejo. — Ko sim bil vse to ogledal, je bilo že prepozno v Kapuo iti, desiravno ni dalje od Kazerte; zatoraj sim se zvečer z vozovlakom nazaj v Napolo peljal.

Poslednjič sim se hotel še z Vezuvjem, ki je ravno čversto razsajal in oginj (lavo) bljuval, nekoliko bolj soznati. V nedeljo, 18. julia, ob osmih zvečer se peljem v Rezino (Resina), kamor je iz Napola debelo uro. Čez kake pol ure zajahamo v Rezini konje, in ob enajstih smo bili že sred hriba „pri pušavniku“ (Eremita). Pušavnik je že star, pa še terden menih frančiškanskiga reda, ki z enim hlapcem tū v precej prostorni in terdno sozidani hiši stanuje. Šest in dvajset let je že v ti pušavi, pa zoper samoto mu ni treba tožiti, ker ima zmiram radovednih obiskovavcov in popotnikov dovolj pri sebi, in nekaj časa sèm tudi nekoliko vojakov, de popotnike hudobnih ljudi varjejo. Tū smo mende dvé uri počivali, in potem še kake pol ure bolj poprek hriba jezdili. Ne dalje nad pušavnikovo hišo je zalo novo poslopje „Osservatorio meteorologico Vesuviano“. — Dokler sim jezdil, mi ni bilo nič; ko je bilo pa treba peš verh hriba iti, sim terpel ko živina, in de Ti po pravici povém, žal mi je bilo, de sim se bil na tako težavno pot podal. Tū se gré naravnost gor kakor po strehi. Človek se malo manj ko do kolena v Vezuvjev pepél, ki je zgol pesek, udíra, in ko en korak naprej storí, večkrat ravno toliko in še več nazaj zdersne. Vse do srajce in hlače sim bil slekel, in vender sim se potil, de sim bil moker, kakor de bi bil iz vode zlezil; usta so se mi bile posušile, de nisim mogel pregovoriti. Le tó me je še tolažilo, de toliko družih in še celò ženskih gor gré in pride, — de se je tovarš Miniussi, ki ni ravno terdniga zdravja, dobro ponašal, — in de je bil komaj pet mescov prej tudi naš rojak dohtar Martin Dolničar iz Tersta verh tega strašniga hriba. — Malo po malim smo prišli na staro, ohlajeno lavo, kjer se saj več udiralo ni. V Napoli sim vidil neke podobe, ki kažejo, kako ljudje na Vezuvi hodijo, pa sim menil, de so spačenke (karikature). Mož vleče namreč človeka z jermenam ali z vervjo gor seboj, drugi pa ga zad naprej riva, in ko bi pasti imel, kar je prav lahko, priderzuje, de ne pade. Tū sim se sam prepiral, de podobe niso spačenke, in de brez take pomoči bi bil še veliko več terpel. Z veliko težavo pridemo gor in poležemo poleg razbeljene lave (Vezuvjeviga izmečka), ki je bila pa mende že kaka dva dni stara, ker je bila po verhu že črna, — in se osušimo. Čez eno uro se spet vzdignemo in gremo proti izhodni strani verha, de bi sončni izhod vidili.

To je bila pač srečna misel! Še le tisti dan si je bila lava drugi odtok zbrala, in je na severni strani v strašno brezno med Vezuvjem in Somam kot ognjena reka — grozovitni peklenski „Phlegeton“ — tekla. Ravno

jih za ceste bolji ali slabji, je tudi ta davek nižji ali višji: 20, 30, 40 ali 60 krajc. od orala.

Dohodkini davek se plačuje le od polovice dohodkov, ki jih uživajo najemniki (štantmani); od orala je večidel po 30 krajc. odrajtovati.

Ako se vsi ti davki skupaj zrajtajo, pride na 1 oral okoli 10 fl. 43 krajc. na leto zemljišnega davka, kteriga posestnik in najemnik tako odrajtujeta, da najemnik (štantman) vseh cestni in dohodkini davek sam plačuje, od davka za uboge pa le polovico v nekterih grofijstvih, v nekterih pa tudi celi znesek.

Kmetijski poduk na Angleškem.

Na Angleškem ni ljudstvo tako kakor pri nas, da bi mislilo, da kmetovanja se ni treba učiti. Angleži dobro zapopadejo, da kmetovanje je važno delo, ktero dobrih vednost potrebuje in se tedaj mora dobro naučiti, ako se hoče z boljšim pridam in dobičkam opravljati.

Angleži pa so nasproti tudi ljudstvo, ki ne tava v domišljah puhle učenosti, ampak se vsake reči tako loti, da po nar gotovši poti svoj pravi cilj in konec doseže. Oni tedaj nimajo tistih visokoučenih kmetijskih učilnic, kakor jih najdemo na Nemškem pod imenom „akademij“; njih učenje je drugačno.

Mladeneč, ki hoče kadaj kmetovavec biti, gré v nižji realne ali umetniške šole ali ene leta v spodnji gimnazij, da si v teh šolah tolikšno vednost v znanstvu nature, sveta, računstva itd. pridobi, kolikor je potrebuje za podlago, na katero se opirajo vse kmetijske vednosti.

Potem se gré djanskiga kmetijstva učiti kakimu posestniku ali najemniku, ki je znan, da posebno dobro in umno kmetuje, in pri tem ostane 2 ali 3 leta.

Ker pa nobeden teh posestnikov več kakor 3 ali 4 učence na svojo kmetijo ne vzame, so kmetijski učenci po kmetijah cele dežele razkropljeni.

Kmetijstvo v Lyrencestru sloví za nar bolji učilnico, kjer se je pod krilam princa Alberta, moža kraljice angleške, poslednji čas šola osnovala, v kateri se zraven djanskiga kmetovanja učencam tudi razlagajo mnogi kmetijski nauki po bukvah.

Najemniki imajo kmetije v grofijstvu Essex nar bolj v čislih, zatorej gré veliko teh, ki hočejo kako kmetijstvo v najem vzeti, poprej v to grofijstvo, da se ondi popolnoma izučijo kmetijstva.

V Škocii sloví nar bolj kmetija Dikson-ova, kjer se po troje učencov uči, kterih vsak na leto 1000 fl. za to plačuje.

Na velicah kmetijah se pogostoma najemniki v nedeljah popoldne snidejo in kemijsko-kmetijske reči poskušajo, si nove znajdbe razodevajo, in poslušajo, kar je kmetijstvu v povzdigo in napredovanje. Zato pa tudi umno kmetovanje na Angleškem ni bela vrana, kakor marsikje drugod.

(Dalje sledi.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od hudodelstva težke telesne poškodbe.

Kdor zoper človeka, čeravno ne z nakano ga usmrtiti, pa vendar z drugim sovražnim namenom tako ravna, da se mu je vsled tega nar manj za dvajset dni zdravje pokazilo ali zmožnost svoj poklic opravljati, odvzela, ali da se mu je um zmešal ali pa težko pohabljenje naklo-

nilo, se zakrivi s hudodelstvom težke telesne poškodbe.

Tega hudodelstva postane tudi kriv, kdor svoje prave starše ali kdor javnega urednika, duhovna, pričo ali zvedenca, ko svoj poklic opravljajo, ali za to, ker ga opravljajo, preišljema na njih životu poškodje, če tudi poškodba ni taka, kakor je bila zgoraj popisana.

Kazen tega hudodelstva je po §. 154. ječa od 6 mescov do 1 leta, pri obtežavah se pa zamore do 5 let zdaljšati.

Ako se pa (pravi §. 155):

- samo na sebi sicer lahko poškodovanje s takim orodjem in tako započne, da je z letim navadno smertna nevarnost združena, ali če se kako drugač izkaže namen, kakošnih gori omenjenih hudih nasledkov napraviti, če je tudi le pri poskusu ostalo; — ali
- če ste iz poškodbe pokaženje zdravja ali nezmožnost svoj poklic opravljati, nar manj za trideset dni nastopile; ali če je
- djanje s posebnimi mukami za oškodjenega združeno bilo; ali se je
- napad v zvezi z družimi po dogovoru, ali pa zasedno storil, in je iz tega nastopil kakošnih gori omenjenih nasledkov; ali če je
- težko poškodovanje postalo za življenje nevarno, — gré prisojevati težko in poostrovano ječo (§. 19) med 1 in 5 leti.

Ako je pa hudodelstvo — pravi §. 156:

- poškodovanemu besedo, vid ali sluh vzelo ali za vselej oslabilo, zgubo zarodne zmožnosti, očesa, rame, ali roke, ali kako drugo znamenito pohabljenje ali pogerdenje, ali
- vedno bolehanje, neozdravljivo bolezen ali zmešan um, ki ni podoba, da bi se ozdravil, — ali
- nezmožnost za vselej svoj poklic opravljati, pokvarjenemu naklonilo, gré kazen težke ječe med 5 in 10 leti odmerjati.

Ako je bil pri tepežu, ki se je med več ljudmi unel, ali pri hudem ravnanju, zoper eno ali več oseb započeto, kdo na svojem životu težko poškodovan, je treba z vsakterim, ki ga je tako poškodoval, po poprejšnjih §§. 154—156 ravnati.

Ako je pa težka telesna poškodba nastopila samo po zedinjenju nasledkov pohabovanja ali hudega ravnanja od več ljudi, ali če se ne da izkazati, kdo je težko oškodo prizadjal, naj se vsi tisti, kteri so se pokvarjenega lotili, tudi izrekó krivi hudodelstva težke telesne poškodbe, in z ječo od 6 mescov do 1 leta kaznujejo.

Od zažiga.

Hudodelstvo zažiga stori, kdor djanje započne, iz kterega ima po njegovem naklepu požár na tuji lastnini vstati, če se tudi oginji ni unel ali nobene škode ni napravil.

Kazen — zapové §. 167 — je treba odmerjati po naslednjem razločku:

- Če se je oginji unel in je s tem kak človek ob življenje prišel, ko je zažigavec to naprej viditi zamogel; ali če je posebna z namenom pokončevanja združena derhal požar napravila, je kazen smert;
- ako je storivec več kakor enkrat, bodi si eno ali pa razne reči zažigal, in se je oginji res unel, če prav samo enkrat; ali
- ako se je oginji unel, in se je pogorelcu znamenita škoda zgodila; kakor tudi
- če se je storivec zažiganja več kakor enkrat, pa

Z ravno toliko skerbjo se mora tudi na to gledati, da po neprevidnosti oginj ne vstane; za tega voljo se ponoči ne smé slama rezati, mlatiti, lan tretji, mikati in take reči delati, ali vsaj le pri luči v dobro zaklenjenih laternah.

Tudi klaja se ne smé blizo dimnika sušiti ali borovje in drug les za podkuriti v peči in na ognjišu pokladati.

Se manj pa se smé lan v zakurjenih hišah ali na pečnicah ponoči sušiti.

Strelanje in vse drugo opravilo s pulfrom po vaséh in blizo taistih, vse požiganje, vse igre z ognjem, kakor tudi kres, vse leto je oestro prepovedano. Župani sami in namestniki gosposke, ako take reči pripusté, in jih ne odpravijo, imajo hudo kaznovani biti.

Nobeden ne smé z gorečo ali odkrito lučjo po vasi iti, tudi se ne smé nobeden popotni človek z gorečimi baklami skozi vas peljati.

Hišni gospodarji imajo svojim poslom, mlatičem in najemnikom prepovedati z odkrito lučjo, zlasti pa z gorečimi treskami po hiši hoditi; tudi oštirji ne smejo voznikom; kateri pri njih čez noč ostanejo, pripustiti, da bi gorečo svečo brez laterne v štali nataknil, ali sicer nemarno z njo ravnali. Ako čez to zapoved grešé, imajo oestro kaznovani biti, in za škodo, ktera se po njih nemarnosti zgodi, porok biti.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(*Nove posebno dobre in ne drage strehe*). Napravi si dobriga pol pavca debelih in 2 in pol do 3 in pol pavca širokih lat. Te late naj se s slamnatimi povésli (mit gewundenem Stroh) močno ovi-jejo in na stropnice od spodej perbijajo. Je to storjeno, naj se od zunaj in znotraj z moltram omečejo, ki je iz dobriga apna narejen, in potem pogladijo. — Taka streha, ki veliko manj stroškov prizadene kakor zidan obok (vêlb), je po poterjenih skušnjah pri štalah in družih kmetijskih poslopijih skoraj ravno tako dobra kot zid in pred ognjem veliko bolj varna, kakor vse druge strehe, ki niso iz cegla ali ploš narejene. To je poterdila asekuracijska komisija. Grof Hohenthal v Königsbrück-u je bil prvi, ki je začel take strehe delati, ki so posebno dobre in ne drage. (Zeitsch. f. d. Landw.)

(*Lim, ki na steklu, lesu in papirju posebno dobro derži*). se napravi takole: poldrugi lot navadniga mizarskiga nekoliko časa poprej v vodi namakovaniga lima zmešaj s 3 loti kandiraniga cukra (Kandiszucker) in enmalo več kot pol lota arab-skiga gumija v skledici, ki je s 6 loti vode napolnjena; jo postavi nad žerjavico (ali špiritusovo lampo) in pridno mešaj, da vsa zmes prav redka postane. To zmes namaži z mazkam (Pinsel) na papir, kteriga na steklo, les, ali kamor koli pritisniti hočeš; kaj dobro ti bo deržala. Če se je namazani papir posušil, ga le poslini in pertisni, kamor hočeš. (Polytech. Centralh.)

(*Miši in podgane pokončati*). Ni ga boljšiga strupa zoper podgane in miši kakor fosforasto testó (Phosphorpaste), ki se po zapisu zdravnikovim v apoteki dobi. Ker pa je tam, kjer so psi ali mačke pri hiši, to strupeno testó nevarno mišim in podganam pokladati, hvalijo nektare skušnje štupo strupeniga oreha (Nux vomica), ktere nekoliko naj se v bučeve peške dene, ktere se na eni strani za ta namen izvertajo. (Wochenbl. für L. u. F.)

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od tatvine.

Kdor zavoljo svojega dobička tujo premakljivo stvar iz posesti družega brez njegovega privoljenja vzame, stori tatvino.

Tatvina postaja hudodelstvo ali po znesku, ali po kakovosti djanja, ali po lastnosti vzete reči, ali po lastnosti storivca.

Po znesku postane tatvina hudodelstvo, ako ona ali vrednost tega, kar je bilo ukradeno, 25 goldinarjev preseže. Pri tem ni nobenega razločka, ali ti znesek ali vrednost izhaja iz enega ali iz več ravnočasnih ali ponovljenih ugrabkov, ali je bil enemu ali več lastnikom vzet, ali se je tatvina na eni ali na raznih rečéh doprinesla. Vrednost se pa ne sme ceniti po tatovem dobičku, temuč po škodi okradenega.

Po kakovosti djanja je tatvina hudodelstvo:

I. Brez vsega pogleda na znesek, če je bil tat z orožjem ali z družim osebnimi varnostmi pretečim orodjem previdjen; — ali če se je, zasaden na tatvini, zares sile ali pa nevarnega pretenja zoper kacega človeka poslužil, da bi se v posesti ukradene reči ohranil.

II. Ako tatvina znese več kakor 5 goldinarjev, in se je ob enem

- doprinesla opriliki požara, povodni, ali kake druge bodi občne ali pa take nadloge, ktera se je samo okradenemu primerila;
- v družbi enega ali več tatvinskih tovaršev;
- na kakem božji službi posvečenem kraju;
- na zaklenjenih rečéh;
- na lesu, bodi v zagrajenih gojzdi, bodi z znamenitim poškodvanjem gojzda;
- na ribah v ribnikih;
- na divjačini, bodi si v ograjenih gojzdi, ali s posebno derznostjo, ali pa, če se storivec s tacim delom pečá tako rekoč kakor z redno obertnijo.

Po lastnosti ukradene reči postaja tatvina hudodelstvo:

I. Ne gledé na znesek, če se taista stori

- na kaki neposrednje za božjo službo namenjeni reči z onečastenjem, ki bogočastje žali, ali
- na rečéh v 3. oddelku 5. in v 7. primerleju javne posilnosti imenovanih.

II. Če znese več kakor 5 goldinarjev, in se ukradejo:

- pridelki na polju ali z dreves, in v deželah, v kterih reja svilodov ali svilnih gosenc med obertnost in kmetijstvo spada, tudi listje murv, s kterim se svilodi kermijo;
- živina, kadar se pase ali žene;
- kmetijsko orodje na polju;
- rude, orodje ali roba notri v rudnikih, v nadnevnih rudarijah, rudarijskih izsipališih ali haldah ali v pripravljalnicah.

Po lastnosti storivca je tatvina hudodelstvo:

I. Brez vsega ozira na znesek, če je krasti storivcu že v navado prišlo.

II. Gledé na znesek, ki 5 goldinarjev preseže:

- če je bil storivec že dvakrat kaznjen zavoljo tatvine, naj je bila hudodelstvo ali prestopke;
- če posli (družina) svoje službene gospodarje ali gospodinje ali druge domačine,
- obertniki, obertnijski učenci ali nadničarji svojega mojstra ali pa tiste okradejo, kteri so delo najeli.

Če tatvina razun tega, česar je za hudodelstvo treba, ni dalje obtežena, jo je kaznovati s težko ječo od 6 mesecev do 1 leta; pri obteževavnih okolšinah pa med 1 in 5 leti.

Ako ukradeno več kakor 300 goldinarjev znese; — ali če se je tatvina s posebno prederznostjo, s silo ali zvijačnostjo doprinesla; — ali če se je tat, na tatvini zalezen, zoper kacega človeka djanske sile ali nevarnega žuganja poslužil, da bi se obdržal v posesti ukradene reči; ali če je krasti storivcu že v navado prišlo, gré prisojevati težko ječo od 5 do 10 let.

Da se je tatvina ponoči doprinesla, to še sicer samo za se ne stori vselej hudodelstva, vendar se mora takošna tatvina bodi si v izmeri terpeža ali v poostrenju kazni huje kaznovati, kakor če bi se bila pri enakih drugih okolšinah po dnevi zgodila.

(Dalje sledi.)

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

30. pismo.

Dragi prijatelj!

Drugo jutro, 20. dan maliga serpana, sim se po prijaznim dolu, ki je poln globokih jarkov, nazaj v Kastelamare peljal.

Kastelamare (Castrum maris Stabiæ) ni sicer veliko, pa delavno in bogato mesto, kjer posebno kupčijske in vojne ladje tešejo.

Tù, ali malo proč na zorno stran, je stalo nekdanje mesto Stabia (Stabiæ), kjer je Plini o strašni nesreči, ki je 24. dan veliciga serpana leta 79 Stabio, Pompeje in Herkulana zadela, revno poginil.

V Kastelamari imajo mnogo čislane zdravilne toplice, in precej visoko prek zeleniga hriba kraljevo poslopje, ki ga „Qui si sana“ (tù se ozdravi) imenujejo. Mesto šteje le kacic 8000 duš, pa malo po malim zmiram raste.

Od Kastelamare v Napolu je železna cesta napravljena; pa sim raji po navadni cesti šel, de sim po poti še mestica Torre dell' Annunciata, Torre del Greco, Rezino in Portiči, kjer sim prej le skozi šel, bolj ogledal.

Torre dell' Annunciata je nekdanje Oplonti pri majhni, pa imenitni reki „Sarno“. Mestice je prav prijazno in šteje kacic 5000 duš.

Nekoliko bliže Napole je Torre del Greco, velik prijazen terg, ki ga je ognjobjuvni Vezuvi že mnogokrat in poslednjič v letu 1794 nemilo razdjal; pa vsakikrat so ga spet sozidali. Toliko zamore ljubezen do domovine!

Še nekoliko bliže Napole je Rezina (nekdaj Retina), ki sim jo že prej v mislih imel; — zalo mestice med Vezuvjem in morjem, ki šteje blizo 6000 duš.

Tikama Rezine leže verh nekdanjiga Herkulana Portiči s krasnim kraljevim poslopjem, čez veliko cesto sozidanim.

Nekdanjiga Herkulana je pa le malo odkopaniga, in tudi se ga ne bo dalo veliko več odkopati, ker je današnji terg Portiči, ki šteje okoli 4000 duš, ravno verh njega sozidan. Gledišče (teater), nad katerim nove poslopja stojé, je treba z lučjo ogledovati; v drugim kraji pa, zunaj današnjiga terga pri morji je nekoliko hiš popolnoma odkopanih.

Od tod je v Napolu še eno uro po lepi, rodovitni ravnini, po kateri potok Sebet (Sebethus) teče. Že pozno zvečer sim bil spet v Napolu.

23. dan maliga serpana ob sedmih zvečer sim jo

na Sardinskim parobrodu, ki ga „Kastor“ imenujejo, po medzemeljskim morji iz Napole nazaj proti domu odri-nil. Kmalu po osmih zjutraj 24. dan imenovaniga mesca, smo prišli 165 mornarskih milj dalječ, v Civitovekio (Civita-vecchia) nekdanje „Centum cellæ Trajani“. Mestice je majhno, pa terdno obzidano z lepimi lukami. Ljudi šteje mesto mende blizo 7000, ki večidel od kupčije živé. Zemlja okrog mesta je zlo belkasta in mende nič kaj rodovitna.

Po štirih popoldne smo jo naprej potegnili. Kmalu je bilo viditi na desni kako uro od morja prek hriba majhno, obzidano štirivoglato mestice, ki mu Kornet (Corneto) pravijo, in kjer je jetnišnica za malopridne duhovne Papeževih dežel. Vodja parobroda (capitano), že siv, častivreden možak iz Dalmacie, mi ga je kazal, in močno me je veselilo, de sim priložnost imel, na sredzemeljskim morji slovensko govoriti.

Proti večeru smo vidili pred seboj visok hrib, ki dalječ v morje šterlí, in ki se mu „Mons argentarius“ (Srebernek) pravi. — Po enajstih ponoči smo bili vštric Elbe, tistiga slovečiga otoka, ki je bil nekaj časa Napoleonovo cesarstvo. Tù se nisim mogel prečuditi, kako se tudi prebrisane, modre glave včasih motijo. Kako nek so mogli misliti, de bo velikán devetnajstiga stoletja, kterimu je bila celò Europa premajhna, stem otočkam zadovoljin! Žal mi je bilo, de nisim mogel nič prav razločiti, desiravno smo bili blizo otoka, in desiravno je luna lepo sijala. Na desni sim pa, Elbi nasproti, pod ne ravno visocim hribam, na Toškanskim mesto Piombín (Piombino) prav dobro vidil. Nek popotnik pa mi je pravil, de je le revno mestice, ki ne šteje čez 6000 duš. Jez Ti ga le zato v misel vzamem, ker se je Napoleonov svak Bačio ki po njem vojvoda ali kneza piombinskiga imenoval.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Siska 12. okt. B. Od kar sim bil „Novicam“ zadnjikrat pisal, se je pri nas dosta premenilo, ne samo u trgovini, tudi zemlja ali okolica Siska je družega ogleda. Kar žitno trgovino utiče, je imenitno povedati, da cena pšenice je padla, Bečajska nar lepši sorte na 3 fl. 45 kr., lepa iz Bečkereka na 3 fl. 40 kr.; slabiji se po 3 fl. 35 kr. in tudi po 3 fl. 30 kr. dobiva. Pančovarska, med temi sortami nar slabiji spoznana, veljá 3 fl. 20 kr. Koruza se nekaj stare cene derží; zdrava roba je po 2 fl. 40 do 2 fl. 45 kr., smerdljiva ali vneta po 2 fl. 35 vagán. Soršica (napolica) po malem dolazuje in še zmiraj 2 fl. 45 do 2 fl. 50 velja. Ječana (ječmena) je došlo pred kratkem 4000 vaganov, pa cena mu je po 2 fl. 20 kr.; nekaj slabega se po 2 fl. 6 do 2 fl. 10 kr. ponuja. Zob (ovès) se nekaj Siska boji in noče iz Banata po velikim gor priti, čeravno bi ga cena od 1 fl. 40 do 1 fl. 45 kr. vagán mikati mogla.

Bliža se po vodi prek Siska novih 50000 vaganov žita, večidel sopet pšenice, ali bati se je, da bojo 2 ali 3 tedne zadržani, ker huda voda prihaja in pot za živino zagraja.

Sava in Kupa, po dolgem dežju sila veliki, grozno potoplino vzrokuje. Sava je zgor Siska nasuto zavíro pred dvema dnevama prederla in vasí Galdovo, Tišino in Hrastenico povodnila. Kar je po ondašnjih krajih koruze, zela ali družega zelenja raslo, so nesrečni ljudje še nezrelo potergati mogli. V Sisku ladje s hišami u jedni ravnini stojé; po cestah pa, po kterih smo pred 4 dnevi še lahko hodili, se sedaj s colničkom vozimo. — Zgornje pošte danas dobili nismo; Bog daj! da bi nam to ne bilo pomen še družih večih škod. Terdni Zagrebački most siloviti Savi zoperstati ni mogel.

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od nezvestobe.

Za hudodelstvo se čisla tista nezvestoba, s katero kdo po svojem javnem (državnem ali občinskem) uredu ali posebnem naročilu gosposke ali občine (sose-ske) sebi zaupano blago, ki več kakor 5 goldinarjev znese, prideržuje ali si prilasti.

Tako nezvestobo gré kaznovati s težko ječo od 1 do 5 let; če pa sto goldinarjev preseže, od 5 do 10 in 20 let.

Tudi tisti se zakrivi s hudodelstvom nezvestobe, kdor razun gori imenovaniga primerleja sebi zaupano blago, ki več kot 50 goldinarjev znese, prideržuje ali si prilasti. — Reči, ktere kak upnik zarubi, pa pri dolž-niku shranjene pustí, naj se tudi čislajo za dolžniku zaupano blago.

Tako nezvestobo je treba kaznovati z ječo od 6 mescov do 1 leta; če pa znesek tri sto goldinarjev pre-seže, s težko ječo od 1 do 5 let; in pri posebnih ob-težavah med 5 in 10 leti.

Deležnosti tatvine ali nezvestobe je kriv, kdor ukradeno ali onezvesteno reč skrije, sijo pri-dobi ali poprodá.

Ako je deležniku 1) iz zneska ali vrednosti reči, ali iz tega, kar in kakor se je zgodilo, znano, da ste bile tatvina ali nezvestoba storjeni tako in v takošnih okolšinah, da postanete zavoljo tega hudodelstvo, ne pa samo zavoljo osebne storivcove lastnosti, in 2) če večkrat prikrite, pridobljene ali razprodane reči skupej pri tat-vini znesek ali vrednost 25, pri nezvestobi pa 50 goldinarjev presežejo, naj se kaznuje ta deležnost z ječo od 6 mescov do 1 leta; po velikosti zneska, zvičajnosti in škode, h kateri se je pripomoglo, tudi do 5 let.

Vsaka tatvina in vsaka nezvestoba pa neha biti kaznjiva, ako storivec iz djavnega kesa, čeravno priganjan po poškodovanem, ne pa kak drug človek za-nj, celo iz njegovega dela izvirajočo škodo zopet po-verne, preden sodnija ali kaka druga gospo-ska za njegovo krivdo zvé.

Ravno to velja tudi od deležnosti; vendar je zadosti k oprostenu, če je deležnik tatvine ali nezve-stobe, preden gosposka kaj zvé, celo škodo povernil, ki je iz njegove deležnosti nastopila, ako se ti delež da pozvediti.

Če bi torej poškodovanec pri gosposki naznanil, da je bil okraden, pa bi ne mogel tudi ne iz daljnih ovad-ljev na nobenega storivca kazati, in bi storivec, preden gosposka zvé, da je on to storil, škodo povernil, je storivec pač brez kazni. Odločba poprejšnega pa-ragrafa pa ne veljá, in storivec kazni zapade:

- a) če okradeni bežečega tatú dojde, preden je ti ukra-deno blago spravil, in tat blago le na njegovo tirjanje nazaj da, ali, ko ga lové, od sebe verže; ali
- b) če se storivec zaveže, poškodovanemu v odločeni dobi povračilo dati, pa poravnave ne do-stane, da ga po tem poškodovani ovadi, ali
- c) če je bilo v teh okolšinah pri sklepanju poravnave samo nekaj ukradenega blaga nazaj dano; ali
- d) če storivec nekaj ukradenega blaga nazaj da, pre-den gosposka to reč zvé, in zastran ostanka porav-navo ponudi, poškodovani pa v poravnavo ne privoli, marveč storivca zapreti da.

Koliko pa gré tukej neomenjene tatvine ali nezve-stobe in njih deležnost, kakor tudi sploh tatvine in nezvestobe, ki se pripetijo med zakonskimi, med starši in

otroci, in med brati in sestrami, dokler v vkupnem hi-ševanju živé, za prestopke čislati, zastran tega je pred-pis v drugem delu te postave dan (§. 463).

(Dalje sledi.)

Ogled po svetu.

Skrivni kraljevi svetovavec Dieterici je v uče-nim zboru v Berlinu tole naznanil: Na celim svetu živi sedaj okoli 1100 milionov ljudi, iz med kterih jih pre-biva péti del, to je, 257 milionov v Evropi, našim delu sveta.

Važno je zvediti število teh ljudstev po razločku vére, katero, čeravno se ne more popolnoma natanjčno zvediti, je vendar toliko resnično, kolikor zamore biti.

V Evropi živi, po nar. novejšim izvedenju, 252 kristianov (katoljske, evangeljske in pravoslavne vére), 4 milione in pol mahomedancov, in 2 miliona in pol judov.

V Azii, kjer je bil naš Izveličar rojen, je 560 milionov buddha-bramaitov, 33 milionov mahomedancov, kristianov je 4 milione, judov pa 3 milione.

V Afriki je 104½ mil. mahomedancov, 51 mil. ajdov, 2½ mil. kristianov in 2 mil. judov.

V Ameriki je 45 mil. kristianov, blizo 5 mil. ajdov.

V Australii je blizo 1 mil. kristianov in ravno toliko ajdov.

Po tem takim je tedaj na celim svetu 560 mil. spoznovavcev buddhaizma in bramaizma, 304 mil. kri-stianov, 141 mil. mahomedancov, 8 mil. judov, 57 mil. ajdov.

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

31. pismo.

Dragi prijatelj!

V nedeljo, 25. maliga serpana, smo bili že zgodaj zjutraj v Livorni, kamor je iz Čivitevekie 120 mor-narskih milj.

Livorna je sicer že staro, pa vender lepo zi-dano, bogato kupčijsko mesto poleg sredzemeljskiga morja s prostorno in terdno lukó za ladje. Na tergu pri luki je spominek Ferdinanda I. — prav lepa podoba iz beliga marmeljna, krog ktere štiri bronaste prekrasne podobe vklenjenih Turkov žalostno sedijo. Sicer nima mesto, ki šteje blizo 80.000 duš, med kterimi je go-tovo tretji del Judov, razun velike stolne cerkve in ra-zun krasniga noviga gledišča nič kaj posebniga.

Ravno nasproti mesta je viditi dalječ v morju otok, ki se mu „Gorgona“ pravi, in še dalje za tem je Kor-zika (Corsica), ki se pa iz Livorne ne da viditi.

27. maliga serpana sva s tovaršem po železnici naprej v Pizo (Pisa) potegnili. Železnica pelje po lepi široki, pa semtertje silno močirni ravnini. Ko sim se Pizi bližal, so mi Dantetovi versi:

»Ahi Pisa, vituperio delle genti

Del bel paese lá, dove 'l sí suona« —

na misel prišli; in žalost me je obšla, ker sim se gro-zovitih časov hudiga serda Guelfov in Gibelinov in njih kervavih bojov spomnil, in ker se mi je dozdevalo, da se tudi nam terdi, hudi časi bližajo. Lahi se namreč tako gerdo deržé in vedejo, kakor de bi hotli vse Nemce (Tedeschi), posebno pa nas Austriane, snesti.

Piza je prav lepo mesto na obéh stranéh reke „Arno“. Nekdaj je bilo to mesto bogata in mogočna ljudo-vlada, zdaj pa je zlo obožala, in šteje komaj 25 do 30.000 duš. Mesto je polno velicij krasnih poslopij. Posebno pa mi je dopadla prelepa stolna cerkev na prostornim tergu pri mestnim ozidju na severni strani mesta. Od

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od razboja ali rop.

Razboja (ropa) postane kriv, kdor kaki osebi silo za to stori, da bi njeno ali sicer tujo premakljivo reč v svojo oblast dobil; naj se zgodi sila z djanjskim razžaljenjem, ali samo s pretenjem.

Že pretenje (žuganje) takošno, če je tudi samo od enega posameznega človeka prišlo in brez uspeha ostalo, je kaznovati s težko ječo od 5 do 10 let.

Ako je pa pretenje storjeno v družbi enega ali več razbojnih tovaršev, ali z morivnim orožjem, ali če je bilo po zažuganju blago za res uropano, naj se prisouje težka ječa od 10 do 20 let.

Ta kasen se tudi nalaga, če se je kdo siloma osebe lotil, če prav se razboj ni dognal.

Če se je pa s posilnim lotenjem započeti razboj tudi dognal, je kaznen težka ječa od 10 do 20 let s postrenjem vred.

Ako je pa kdo pri razboju tako ranjen ali poškodjen bil, da zovoljo tega težko telesno poškodbo terpi; ali če je bil kdo s hudim ravnanjem dalj časa terpečim ali z nevarnim pretenjem v britek (mučni) stan pripravljen, naj se vsakteri, ki se je tega vdeležil, s težko ječo na vse žive dni kaznuje.

Kdor reč, za katero vé, da je bila uropana, bodi si tudi v malem znesku ali male vrednosti, prikrije, poprodá, ali za se pridobi, je kriv hudodelstva deležnosti razboja, in se kaznuje s težko ječo med 1 in 5 leti.

Od goljufije.

Kdor z zvitim prigovarjanjem (predstavljanjem), ali djanjem koga družega v zmotu pripravi, s katero ima kdo, bodi si država, kaka občina ali druga oseba, na svoji lastnini ali družih pravicah škodo terpeti; ali kdor se s tem namenom in kakor se je ravno reklo, pomote ali nevednosti družega posluži, stori goljufijo; naj ga je k temu zapeljala samopridnost, strast, namemba komu zoper postavo na roko iti, ali kakoršna si bodi druga postranska nakana.

Goljufija postaja hudodelstvo, ali po kakovosti djanja ali po znesku škode.

Goljufija postane hudodelstvo (po §. 199) že iz kakovosti djanja:

- ako kdo v svoji lastni zadevi pred sodnijo ponudi krivo prisego, ali zares po krivem priseže, ali če si prizadeva dobiti koga, kateri bi pred sodnijo po krivem pričeval, ali če je kdo krivo spričevanje pri sodni ponudil ali po krivem pričeval, če se s tem tudi ob enem ne ponudi ali ne opravi nobena prisega;
- če si kdo značaj javnega urednika lažnjivo prilastuje, ali laže, da je gosposkin zaukaz, ali kako posebno pravico od javne oblasti prejel;
- če se v javni obertni nepristna ali piclejša, bodi cimentirana ali necimentirana, mera ali vaga rabi;
- če kdo javno pismo ali kako po javni naredbi vpe-ljano zaznamovanje s kolkom (štempeljnom), pečatom ali probo ponaredí ali prenaredí;
- če se za odločbo mej postavljeni mejniki odpravijo ali premaknejo;
- če je kdo po zapravlivosti do tega zagazil, da ne premore plačati, ali je z zvižacami up (kredit) podaljšati skušal, ali če spreverže pravi stan sklade (mase), bodi si z naznanjenjem izmišljenih upnikov, bodi si z drugim kakim goljufnim dogovorom ali prikrivanjem dela svojega premoženja.

Druge goljufije postanejo hudodelstvo, če škoda,

ktera je storjena, ali nakanjena bila, več kakor 25 goldinarjev zneske (§. 200).

Verste goljufije se sicer zovoljo svoje prevelike različnosti ne dajo vse v postavi naštetih. Zlasti pa se zakrivi s hudodelstvom gledé na ravno omenjeni znesek:

- kdor krive privatne pisma naredí ali pristne (prave) prenaredí; kdor pisma, ki ker niso njegove, ali ne edino njegove, drugemu v škodo uniči, pokvari ali utaji; kdor ponarejene ali prenarejene javne upne liste kakor tudi kdor ponarejen ali prenarejen dnar, to da brez dogovora s ponarejavci ali deležniki vedoma naprej razširja;
- kdor slaboumnost družega s praznovornim ali sicer zvitim preslepovanjem krivo rabi, bodi njemu, bodi komu družemu v škodo;
- kdor najdene ali pa take reči, ki so mu po kaki pomoti v roke prišle, nalaš prikrije in se jih polastí, kar pa vendar ne velja za zatajbo najdenega zaklada;
- kdor si lažno imé, lažen stan ali značaj daje; kdor se dela, kakor da bi bil lastnik tujega premoženja, ali se za kakošno drugo lažno podobo skriva, da bi si nepravice dobiček prisvojil, komu na premoženju ali pravicah škodo storil, ali koga k škodljivim dolom zapeljal, v ktere bi se ne bil vdal, da ni bil ogoljufan;
- kdor se pri igri posluži krivih kock, krivih kvart, goljufnega dogovora ali družih zvižac.

Kazen goljufije je sploh ječa od 6 mescov do 1 leta, pri obteževavnih okolšinah pa od 1 do 5 let.

Ako pa znesek ali vrednost, ki si jo je storivec s hudodelstvom naklonil, ali katero je v misli imel, 300 goldinarjev preseže; ali, če je hudodelnik goljufije s posebno derznostjo ali zvitostjo storil, ali mu je goljufovanje v navado prišlo, je kaznen težka ječa od 5 do 10 let.

Ako se hudodelstvo goljufije stori s krivo prisego (§. 199, čr. a), naj se goljuf obsodi v težko ječo po terpežu v §§. 202 in 203 odločenem, in če je s krivo prisego prav znamenito škodo napravil, v težko ječo na 20 let, po okolšinah tudi na vse žive dni.

Z goljufijami, pri kterih se nobena v §§. 199 in 200 naštetih okolšin ne pridruži, je ravnati kakor s prestopki po predpisih družega dela te postave.

(Dalje sledí.)

Potovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

32. pismo.

Dragi prijatelj!

iz Firenze.

28. maliga serpana sim se peljal po železnici v Luko (Lucca), poglavno mesto vojvodstva ravno tega iména. Železnica pelje dolgo po ravnini do slovečih toplíc sv. Juliana; potem se pride med griče in hribe, ki so z oljkinim drevjem lepo obrašeni, — in poslednjič v lepo široko dolino, ki jo krog in krog zali prijazni griči obdajajo, ktera je pridno obdelana ko vert.

Sred tega dola je Luka, ne veliko, pa posebno pridno in delavno mesto, ki mu zato Lucca industriosa pravijo. Tu se posebno veliko svile sprede in stke, in tudi družih fabrik je nekoliko. Verh družih pridelkov imajo Lukaneži veliko dobriga, povsod číslaniga olja. Sicer nima mesto, ki šteje do 25.000 duš, razun silno stare stolne cerkve, ki je polna krasnih podob, nič posebniga. Nekdaj je bilo mesto huda vojaška terdnjava, zdaj pa je široko mestno ozidje, na kterim je krog in krog mesta pod visocim drevjem zalo sprehajališče, clo zanemarjeno.

Zvečer sim jo z vozovlakam malo več ko v eni uri nazaj v Pizo potegnil.

Stopnice in mostovži morajo tudi tako postavljeni biti, da jim svetlobe dovelj prihaja.

7. Naprava za kurjavo naj bo u hiši, ki se iz noviga zida, pripravna sedanjimu in prihodnjimu pomanjkanju in dragini derv; torej naj se vpelejo povsod varčne ognjiša (Sparherde) in rusovske peči, o katerih so že „Novice“ govorile *).

Dimniki naj se znotrej hiše napravijo. Vsako ognjiše naj ima svoj poseben dimnik. Tako dimlaglej pobegne, ter ne nadleguje kuhinam, kar se zgodi, če je dimnik u vunanjim zidovju (Umfassungsmauer) napravljen, kjer se hitro ohladi, pa dvigniti ne more.

8. Hlevi naj se tako napravijo, da so svitli, oknja pa naj ne bojo tako postavljene, da bi svetloba živini naravnost v oči sijala, to je škodljivo očem in možganam; živini naj se klaja lahko in naglo polagati zamore; scer naj bo u njih dobro spravljena brez prepíha in tako, da se potrebna snaga vedno ohrani. U velikim kravjaku naj torej širok shod za kermo (Futtergang) u sredi se naredi, na kteriga od zgorej dol klaja se vreči zamore.

9. Skednji in žitnice se na več krajih od hiše preč zidajo: da oginj vsiga ne pokončá. Narbolj stojé na visocim suhim prostoru. Naj se močne naredé; njih zidovje naj bo debelo in terdno. Privožnja, naklada in odklada pri njih mora prilična biti. Skednji morajo nar manj 12 čevljev široki biti, in dvoje vrat imeti.

J. Š.

Postava zavoljo ognja na kmetih.

(Dalje.)

Kako se ima oginj hitro pogasiti.

Da se oginj hitro pogasiti more, je treba že popred skerbeti, da v nesreči vode, priprave za njo in ljudi za delo ne manjka. Gosposka ima tedaj gledati, da se šterne o svojim času čedijo in da se luže za napajanje živine, bajerji in drugi vodnjaki v dobrim stanu deržé.

V takih krajih, kjer je malo vode, se luže in zbirki te vode v niskih kadéh napravijo, kjer se dežnica (kapnica) skupej zbira, ali še kako drugači.

Gradovi, kloštri, farovži, fabrike, malni, fužine, kovačnice in druge hiše morajo pod streho čebre z vodo pripravljene imeti. Pa tudi druge hiše se imajo s takim polnim čebrom previditi.

V manjših vaséh pa in tam, kjer se taki čebri pod strehami ne morejo spraviti, imajo pri hišah, ktere so nar dalje od vode in šterne, taki z vodo napolnjeni čebri zraven vrat, ali kje na drugim priložnim kraju pokriti stati. Zlasti se pa to od taci vasi zastopi, ktere dalječ od vode proč ležé in s šternami previdene niso; tam bi perverski deseti hiši tak čeber z vodo napolnjen stati imel.

Tudi na cerkvah pod streho morajo čebri z vodo perpravljeni biti, da se pa v dobrim stanu ohranijo, in o pravim času z vodo napolnijo, za to imajo fajmoštri, mežnarji in cerkovni ključarji, ali kdor je scer čez cerkev postavljen, skerbeti.

Da taistikrat, kader oginj vstane, kónj na zmanjka, kteri vodo in priprave za gasiti vkup vozijo, ali scer za kako drugo potrebo pripravljeni biti morajo, so dolžni tako sosedje kakor ptuji vzniki, kteri so v vasi, svoje konje tjé postaviti. Za

*) Teh rusovskih, pri nas novih peči, ktere je slavni predsednik kmetijske družbe gosp. Terpine prvi nam očitno nasvetoval, se dela pri nas zdaj toliko, da v enih letih, če bo ta reč tako naprej šla, ne bomo imeli družih kot rusovskih — toliko koristnih peči, ako so dobro napravljene.

Vred.

tega voljo se morajo v takih krajih, kjer se konji čez noč na gmajnah zvunaj pusté, sosedje verstiti, da vselej nekteri svoje konje za kako potrebo doma ohranijo.

Grajsine in njih gospodarske pristave, kloštri, farovži, fabrike, fužine, kovačnice in druge veči hiše imajo z vso pripravo za gasiti, to je, z lojtrami, aki, ročnimi gasivnicami, z vozmi za vodo, z več ali manj, kakor so veči ali manji, previdene biti, da v sili tako dobro sebi, kakor drugim pomagajo. Manjši hiše imajo nar manj eno lojtro, en ak, nektore škafe za vodo in eno plehasto laterno imeti.

Zraven tega imajo pak tudi soseske, če se zavoljo sromaštva ne morejo bolj previditi, vsaj eno lojtro, dva aka, nektore ročne gasivnice, in če so bolj premožne, tudi en sod ali dva za vodo na vozéh ali kolesih imeti, ki so zmiraj z vodo napolnjeni.

Kakošno pripravo za gasiti kmetiške hiše imeti imajo, bodo gosposke previdile in ukazale, vendar pak tudi kmete v nepotrebne stroške gnati ne smejo. Grajsine, kloštri, farovži in veči dvori imajo popis svojih priprav kresii naznaniti, ktere dolžnosti bo jim naročiti, kaj si še dalej napraviti imajo, in bolj primožne prigovoriti, da si veči gasivnice napravijo.

(Dalje sledí.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od dvojnega zakona.

Če oženjena ali omožena oseba z drugo osebo zakon sklene, stori hudodelstvo dvojnega zakona.

Enako hudodelstvo stori tista oseba, ktera, če je tudi sama neoženjena ali neomožena, vedoma stopi v zakon z oženjenim ali z omoženo.

Kazen tega hudodelstva je ječa od 1 do 5 let. Ako je hudodelnik osebi, s ktero je drugi zakon sklenil, svoj zakonski stan zamolčal, ga je obsoditi v težko ječo.

Od obrekovanja.

Kdor koga zavoljo hudodelstva, ktero mu podtika, pri gosposki ovadi, ali tako obdolži, da bi njegovo dolženje priložnost k gosposkinemu preiskovanju ali saj k izsledovanju zoper obdolženca dati zamoglo, je kriv hudodelstva obrekovanja.

Kazen obrekovavca je pravilno težka ječa od 1 do 5 let; taisto je pa zdaljševati do 10 let, če a) se je obrekovavec poslužil posebne zvijačnosti, da bi dolženju vero zadobil; ali je b) obdolženega v večjo nevarnost postavil; ali če je c) obrekovavec posel, domačinec ali podložin obrekovanega, ali če je urednik v svojem uradu obrekovanje doprinesel.

Od podpomoči, hudodelnikom dane.

Da se s pripomaganjem stori hudodelstvo ravno tistega plemena, ktere ga je kriv neposredni storivec, je že bilo razloženo. Pa tudi tisti, ki hudodelniku podpomoč dajé, postane v naslednjih primerlejih sam hudodelstva kriv:

Pervi primerlej. Ako kdo iz hudobije ne ubrani hudodelstva, ko bi ga bil vendar lahko ubraniti zamogel in brez nevarnosti za sebe, svojce, ali za tiste osebe, ki se pod njegovo postavno brambo. — Pri hudodelstvih velike izdaje, ogleduhvanja, brezoblastnega nabiranja in ravnanja s kakim človekom kakor s sužnikom, se ima takošno opušenje za sokrivost in se kaznuje, kakor je bilo že odločeno. Pri družih hudodelstvih naj se krivec kaznuje z ječo od 6 mescov do 1 leta; če je

pa za djanje ustanovljena kazen smert ali dosmertna ječa, s težko ječo med 1 in 5 leti.

Drugi primerlej. Če kdo izsledvajoči gosposki za najdbo hudodelstva ali storivca služijoče ovadleje (znamenja) zataji, to je njih zvedenje nalaš ubraniti ali saj otežiti skuša; ali če hudodelnika pred njo skrije; ali znanim sebi hudodelnikom potuho daje, ali k njihovim shodom pripomaga, ko bi jih ubraniti zamogel. — Taki skrivavec, ako ni morda pri hudodelstvih velike izdaje, ogleduhvanja in brezoblastnega naberanja ovade opustil, in sokriv ravno teh hudodelstev postal, naj se kaznuje po nevarnosti prikritega hudodelnika, in po škodljivosti, ki jo je po svoji pomoči povisal, z ječo od 6 mescov do 1 leta; in če je potuho dajal, ali zastran shodov na roko šel, s težko ječo do 5 let. Vendar se hudodelnikova žlahta in svakšina v navgorni in navdolni versti, kakor tudi njega bratje in sestre, njegovi straniči ali ki so mu še bližje v rodu, njegov zakonski družje, bratje in sestre njegovega zakonskega družeta in zakonski družeti njegovih bratov in sester zgolj zavoljo takega prikrivanja kaznovati ne morejo.

Tretji primerlej. Ako kdo zavoljo hudodelstva zapertemu priložnost k pobegnjenju z zvižajo ali silo olajša, ali izsledujoči gosposki opovere dela, da bi pobegnjenca zopet ne vjela. Ako podpomoč tak človek daje, ki ima dolžnost na sebi za čuvanje jetnika skrbeti, ali če je tisti, ki je podpomagal, vedel, da je zaperti velike izdaje, ponareje ali prenareje upnih listov ali dnarjev, umora, razboja ali zažiga obdolžen ali kriv spoznan, se bo hudodelnik kaznoval s težko ječo, in sicer, če se je podpomoč dala kacemu zavoljo velike izdaje ali pa ponarejenih ali prenarejenih upnih listov zapertemu, med 5 in 10 leti; v družih tukej imenovanih primerih pa med 1 in 5 leti. Ako je pa zaperti zavoljo kacega družega kakor ravno imenovanega hudodelstva v preiskavi ali v kazni, in ti, ki mu je podpomagal, nima posebne dolžnosti na sebi, nad zapertim čuti, je kazen ječa med 6 mesci in 1 letom.

Četrti primerlej. Kdor brez dogovora naprej storjenega vojaku ali službniku, ki je iz vojaške službe ušel (uhajavcu, uskoku), s tim, da mu pot pokaže, da ga preobleče, skrije, mu postanek pri sebi dovoli, ali kakor si koli bodi na roko gré, tako da je uhajavcu lažje dalje bežati ali da ga težeje izsledé in zopet vlové. Tacega polajšavca je treba razun tega, da mora 100 goldinarjev v vojskno dnarnico plačati, še zraven z ječo med 6 mesci in 1 letom kaznovati. Če je pa takošno olajševanje se zgodilo s prikrivanjem, ki je dalj časa terpelo, ali z odkupljenjem vojaške obleke, orožja, konja, ali družih reči vojaške oprave pobegnjenca, ali iz lakomnosti, ali v družih posebnih obtežavah, je kazen težka ječa od 1 do 5 let.

Ako krivec dnarja v vojaško dnarnico plačati ne more, naj se kazen na dalj časa odmerja ali pa poostruje, in po nazočem zavkazu je vsakakor ravnati, če bi bili tudi uhajavca zopet dobili. — Kdor moža k vojaški službi zavezanega, če prav sam nima nobene take dolžnosti na sebi, k temu zapelje, nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, da bi vojaško službo nezvesto zapustil (ušel), ali da bi kakor si bodi drugači po prisegi obljubljeno zvestobo, pokorsino, opaznost ali kako drugo dolžnost vojaške službe prelomil in s tim po kazenskih postavah, za cesarske vojake veljavnih, hudodelstvo doprinesel; ali mu, ko kako vojaško hudodelstvo doprinaša, kakor si koli bodi pomoč da, tega preiskavajo in kaznujejo vojaške sodnije po posebnih za to danih predpisih. (Dalje sledi.)

Dopis

starih slovenskih mater iz uniga sveta svojim sedanjim unukinam.

Preljube hčerke slovenske! V britki žalosti se topijo serca naše, slišati po svojih mlajših sestrah, ki se ko prave rojakinje našimu srečnimu zberališču pridružujejo, od leta do leta hujih popisov ošabnosti in prevzetnosti, posebno kar vašo obleko zadeva, po kateri se hčere častitljive stare slovenske zemlje več spoznati ne daste. Dolgo, morebiti predolgo smo svojo pravično nevoljo nad vami zadrževale; — zadnji čas je, vam vaše k nebu vpijoče napake živo pred oči postaviti, — zadnji čas je, nekoliko cvetlic, pod katerimi se červ vije, ki vam vašiga premoženja podpore spodjeda, s čversto roko potergati, čeravno vas morebit žalimo s tem. K temu nas veže dolžnost naša do naše nekdanje domačije, — h temu nas priganja mila skerb materna za srečo unikinj naših! Bojimo se scer, da bomo pred ko ne bob v steno metale in prazno slamo mlatile, ker ste jo že predelječ zagazile v ošabnost svojiga časa, — vémo tudi, da s časam se spreminja tudi noša in obleka, in da ravno vse ne more po starim ostati, — vémo tudi, da kramarji, ktere vašo prevzetnost bogati, nas bojo pisano gledali, — ali vse to nas ne ovéra, vam povedati, kar nam naše serca teží: da kar je od sile, nikdar ne more pravo biti. In o tem se hočemo z vami pogovoriti.

Da bote pa, nam še vedno drage naslednice naše, toliko laže spoznati zamogle, kako delje č se ste že od praviga pota zgubile, — da bote spregledale, kako skerbno ve same vsih stezic išete, ktere vas od nekdanjiga varniga pota ločijo, vam hočemo ob kratkim podobo nekdanje in sedanje Slovenke izrisati, stare in nove čase vašim očem nekoliko razgerniti. Položite torej enmalo časa svoje zerkala na stran, in pogledjte natanjko podobo, ktera vam kaže nekdanjo ponižno, pa pri vsem tem pošteno in obrajtano Slovenko.

Domače, od nas spredeeno in od nas tkano platno — dobra roba — mezlanaste jopice in krila, in drugo čversto v domačii izdelano sukno je naše zdravo telo pokrivalo, nas v mladosti in starosti, poleti in pozimi grelo in hudiga vremena varvalo, in tako vse, kar pametin človek od svoje obleke terjati zamore, natanjko dopolnovalo. S prostim usnjatim pasam si je pohlevna deklica ravno tako kakor krotka žena svoje oblačila prepasovala in si jih tako privarovala. Kak pisan, v dolge kite spleten trak je lišpal nedolžno deklinu ob nedeljah in praznicah, in ako si je celò kako svitlo gumbico v ošpetel vtakniti zamogla, je bila srečna, da ji ni bilo para. Bogate kmečke in premožne rokodelske hčere so nosile enako oblačilo, — berača ni bilo med njimi. V svojih otročjih letih so se od pridnih mater hišniga opravila učile, v svojim diviškim stanu pa jim gospodariti pomagale. Poštenje je zalo Slovenko h poroki spremilo; pridna desnica je zakonski perstan sprejela; zveste usta so zakonsko zvestobo obljubile in čisto serce je obljubo spolnovalo. Dobri otroci so bili sad pošteniga zakona.

Oj, da bi vam zamogle prav živo vtisniti v serce vaše popis tistih zlatih časov, v kterih se lepota in cena Slovenke še ni kupovala — pri kramarjih! (Dalje sledi.)

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Radgone 23. oktobra. Pri nas je u tem tednu tergateg grojzdja dokončana. Kteri so, strašeni hudiga deževniga vremena, o pretečenim tednu tergali, so nekaj več pridobili; vendar serčnejšim ni na škodo, kteri so u tem silno lepim tednu pobirali *), ker vino

*) Ta beseda se letos dobro pileže, kajti je večidel grojzdja na zemlji ležalo. Pis.

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj X.

V saboto 6. novembra (poznojesna) 1852.

List 89.

Vozník.

(Národní slovenská pesem.)

»Čez goro ne magam,
Po ravnim ne vém,
Mudí se mi z blagam
Nočiti ne smém.«

»Konjiči so slabi,
Voz jéma mi stat',
Le urno, Podgorka!
Priprege mi dat'.«

»Priprége mar očes?
Ti sama jo dam,
Konjiče, voliče
Napasene imam.«

»Vozník moj bit' očes?
Večerjo ti dam:
Gós, raco pečeno
Pripravljeno imam.«

»Vozník moj bit' očes,
Pit' rada ti dam;
U hramu za zglavjam
Lej! čutaro imam.«

Gós, raco pojedel,
Pa čutaro spil,
Konjiče napregel,
Nji — osle molil.

Od zmešaniga gnoja.

Pri vsaki kmetii se da zraven navadniga živinskiga gnoja tudi prav lahko zmešani gnoj ali zmešanca (kompost) narejati in tako veliko bolje polje in senožeti glešati.

Jez — pravi skušeni kmetovavec Drobnič — že skoz 20 let z velikim pridam takole ravnam:

1. Vsako saboto morajo pôsli hleve, dvoriša in vse shrambe čisto pomesti, smeti na posebno gnojniše za napravo zmešance znêsti, in če je treba, z gnojnico politi.

2. Po mlatvi se čisto pometó vsi skednji (pôdi), seneni drób se skoz rešeto odloči za posetev od družih smeti, te pa se veržejo na kup zmešance.

3. Večkrat se tudi ti zmešanci pridene iz straniš (sekretov) nabraniga človeškiga gnoja, ki bi sam po sebi bil prehud.

4. Ta zmešanca se na gnojnišu na več kupov odloči, vsak kup po 5 čevljev visok, kar se o pol leta napravi. Po tem se premeče; ako je suh, se z gnojnico polije, in o pol leta po senožetih raztrosi, če je moč, na sneg ali zmrznjeno zemljo.

5. Zraven gnojniša na dvorišu napravim še druge kupe iz cestniga blata, rušne, blata iz grabnov, zemlje, pepéla, saj, listja, resja, krompirjevca in enake soderge; zgorej napravim jame, da se zamore gnojnica va-nje vlivati. O pol leta dam kupe premetati, da se vse bolj pomeša in po tem

spet na kupe djati; o enim letu je vse rastljinstvo strohljeno in za senožeti ali njive gnojiti prav dobro.

Na to vižo sim pomnožil na senožetih seno in otavo, in slabo pešeno zemljo spremenil v rodovitne njive.

Marsikej koristniga.

(Kako se v vozu zadržati, ako se konji splašijo?) Sedi rahlo brez vsiga mahanja z rokami ali z nogami, vse ude skupej derži, ko se ima vóz zverniti, da boš manj terdo padel. Ako je vóz zapert, ne steguj iz njega rok ali nog, da si jih ne zlomiš. To se zlo hitro zgodi, zlasti, ker vóz lahko ob kej udari, ali se oplazi. Ako je vóz odpert, skoči, če moreš, od zadi z njega tako, da boš na roke prilêtel; ako pa ne moreš od zadi odskočiti, in če vóz hitro leti, ne skakaj z njega, ker se vselej nesreča zgodi. Drugač bi bilo, ako bi vidil, da ima vóz v kako brezno trešiti, tedaj bi mogel poskusiti, proč skočiti, ker je sicer v breznu gotova smert.

(Ako se obleka na človeku vžgè.) Naméri se kterikrat, kar je strašno slišati, da se po kaki ne previdnosti obleka na človeku vname, in nesrečni, ki ga to zadene, je večidel tako prestrašen, da si nič ne vé pomagati, temuč teče in dirja, kakor bi zbésnil bil, in ravno to mu še hujši stori. Ako bi koga ta nesreča zadela, naj to le pomni: Nikar se toliko ne prestraši, da bi zgubil pamet, in se ne zavedil, pri čim da si, in ne letaj nikamor, drugači ko bi prav blizo vode bilo, da bi va-njo skočil, ter oginj vgasil. — Ako je v kuhinji, je večidel voda pri roki; vzemi tedaj cel škaif vode, in vlij jo na-se. — Ako ni vode, popadi rjuho, plahto, suknjo, pert, ali kar najdeš, in čversto se zavíj. Bolelo te bo, res je, pa boš vender oginj vgasil, da ne boš končan. — Če ni nič taciga per rokah, in tudi človeka ne, ki bi ti v pomoč prišel, se pa na tla zavalj, nar boljši je, če je na travi, tiši obleko čversto na-se, in vali in preobračaj se, hitrejši ko moreš, da boš plemén vgasnil. Ako je kaki človek pričijoč, naj hitro sleče svojo suknjo in zavije va-njo gorečiga. — Pri taki previdnosti se bo človek sicer bolj ali manj opékel, vender bo grozovitni smerti odšel.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Kdaj hudodelstvo in kazin ugasne.

Hudodelstvo ugasne (mine): a) s hudodelnikovo smertjo; b) s prestano kaznijo; c) z odpušenjem kazni; d) z zastaranjem ali predavnjenjem.

Storivcova smert, naj se pripeti pred začetopreiskavo ali po tem, pred storjeno sodbo ali po njej, stori sicer konec zasledovanju hudodelnika, in spolnjenju kazni; vendar ima že oznanjena sodba svojo moč, kar se tiče zgubljenega slobodnega ravnanja s premoženjem.

Ako je hudodelnik prisojeno kazen prestal, velja hudodelstvo za izbrisano. Pokaznjenec stopi zopet v vse občne, državljanske pravice, kolikor njih zguba ni zapopadena med nasledki obsodbe, ki so v §§. 26 in 27 te postave povedani, ali se po §. 25 ž njo ne združi. Nikdo ga torej ne sme motiti ali žaliti v vživanju takošnih pravic. Tudi mu nima, dokler se pošteno nadalje véde, nihče očitati, kar je minulo, ne zavoljo tega kakor si bodi ga sramotiti.

Kolikor se je prisojena kazen odpustila, ima to odpušenje ravno tisto moč, kakor dostana kazen.

Po zastaranju ugasnete hudodelstvo in kazen, če storivec od tistega časa, ko je hudodelstvo storil, ali če je zavoljo tega že preiskavi podveržen bil, od časa storjene sodbe naprej, ktera ga je pravoveljavno odvezala, v dobi po nazoči postavi odločeni ni bil preiskavi podveržen. Zastaranje se torej preneha, če se je zoper storivca kakor obdolženega izdalo povabilo, povelje ga pripeljati ali zapreti, ali če je bilo sklenjeno zoper njega preiskovanje začeti, ali kadar je bil kakor obdolženec že izpraševan ali zapert, ali pa s potiro ali z iskavnimi listi zasledovan (§. 227.)

Doba, o kateri se hudodelstvo zastara, se a) za hudodelstva, na ktere je kazen ječe za vse žive dni postavljena bila, na 20 let, b) pri taci, ki bi jih bilo po postavi z ječo od desetih do dvajsetih let kaznovati, na 10 let, za vse druge hudodelstva na 5 let odloči.

Zastaranje pa samo temu velja, kdor a) od hudodelstva nobene koristi več v rokah nima; b) kdor je tudi, kolikor to kakšnost hudodelstva dopusti, po svoji moči povračilo dal; c) ki ni iz teh držav pobegnil, in d) v dobi, za zastaranje odločeni, nikakega hudodelstva več storil ni (§. 229).

Zastaranje ima to moč: da zavoljo takošnega hudodelstva ne more več biti ne preiskave ne kazni.

Pri hudodelstvih, za ktere je smertna kazen izrečena, ne obvaruje nobeno zastaranje pred preiskavo in kaznjenjem.

Ako je pa vendar od časa, ko je bilo takošno hudodelstvo doprinešeno, 20 let preteklo, in v §§. 227 in 229 povedani pogoji nastopijo, naj se prisouje samo težka ječa med 10 in 20 leti.

Pri hudodelstvu, za ktero je v postavi izrečena kazn smerti ali dosmertne ječe, velja zastran tistih, ki tiktat, ko so se hudodelstva vdeležili, še niso bili dvajsetega leta spolnili, samo terpež kazni od 10 do 20 let kot merilo zastaranja.

(Dalje sledi.)

Besedica o kovanji novih besed.

Če hoče kdo kaj slovenskiga dandanašnji pisati, mu dostikrat težavno z besedo gré, ker sedanje potrebe in okolnosti zares večiga znanja tirjajo, kakor po domače reči le „hruške péči“. Pred kakimi leti je še dobro bilo, če je kdo „hruške péči“ znal, desiravno so že takrat menili, da je boljši več kot to znati; zdaj pa smo od male pečice dospeli k plavžem velicij kovačnic, kjer ni le nekoliko pokovati, temuč večkrat kar naravnost vlivati potreba različnih besed. In o taci, zadévah je teško samimu sebi in pa ljudém vstreči.

Dosti naših bravcov slovenskih bukev ali časnikov, posebno tistih, ki niso nikdar čez berv domače vasi stopili, in se nikdar z nekakošnim pazenjem v drugih krajih mudili, précej vpije nad novo besedo, če je le niso

slišali v svoji koči, dasiravno je drugej dobro znana. Če že to pri besedah velja, ki niso nove, temuč so že od kdaj med Slovenci in v dosti krajih znane, se pri novokovanih besedah ni čuditi, ako nad njimi kdo jezik brusi.

Pomniti je pa vonder tudi kovavcem slovenskih besed, da bi ne samo po svoji glavi ali brez potrebe novih imén kovali, in da tudi ni povsod krivica, ako pri marsikterih novih bukvah slovenski braveci tožijo, da niso razumeti, ker se sme po pravici večkrat misliti, da niso za Slovence pisane, temuč za druge narode. Ako se kaj za naše slovensko ljudstvo piše ga povzdigniti na stopnjo omíke, je dobro pomniti, da ni toliko na tem, ga novih jezikov učiti, marveč ga z novimi rečmi soznaniti. Res je scer, da mora tudi naše ljudstvo svoje govorjenje bolj zmnožiti in izobraziti; vonder zmirej bo razloček med slovenskim jezikom in med drugim, kakor tudi razloček v pisanji za učene in za neučene ostati mogel.

Naš namen ni tû govoriti od nerazumljive soderge, v ktero so nekteri po otročje zaljubljeni, ampak mi želimo le memogredé nekaj v dobro opomniti, to namreč, koliko naj besede drugih narečij pomnoženju našiga jezika pripomorejo. Skušamo sami, kako naglo se včasih nova, dobra Slovincu umevna beseda dobí, če se v kakim ilirskim, serbskim, ruskim, českim ali poljskim slovníku poiše. Nočemo pa tega terditi, da bi vse besede le v drugih narečjih iskati bile; veliko jih je in prav dobrih, zlasti v rečéh navadne potrebe, v narodu našim po domačih hribih in dolínah najti, samo da jih žalibog! premalo poznamo; k večimu se malo posmejati znamo, ako besedo slišimo, ki v našim berdu ni v navadi.

Ako pa je potreba v druge narečja seči, pač ni le pri enim ostati, ampak treba je, da se večidel na vse slovanske narečja oziramo, in tisto besedo izberemo, ktera se narodnimu jeziku bolj prilega. Kako dalječ so, postavim, Horvatje le s tem od drugih slovanskih narodov odstopili, ker se preterdo le svojiga o namesti / konec besedi in zlogov derzé, — njih „živio“, desiravno je občno pravico po svetu zadobilo, je še zdaj marsikomu med nami tako čudno, da se ne vé iznajti kakošna oblika da je.

Mi hočemo s tem le reči, da kakor pri eni reči, tako pri drugi — le enostranosti ne! Razun slovarjev mnogoverstnih slovanskih jezikov nam staroslovenski slovník dr. Miklošiča k marsikteri besedi dobro pomaga.

Podlipski.

Dopis

starih slovenskih mater iz uniga sveta svojim sedanjim unukinam.

(Dalje in konec.)

Ne bote se tedaj, drage unukinje naše, čudile, ako vam žalost svojo odkrijemo, vidši, kako silno se je spremenila obleka vaša, da malopridna ptuja tenčica in pisane cape nadomestujejo staro dobro robo, ktera se je vašim materam tako dobro prilegla.

Verjemite nam, le v zlatih gnjezdih se je zlegla ta ptica presilne ošabnosti; le na pitanih mošnjah starih petic je pervikrat s svojimi perufami zaklopotala. Ve ste šolobarde ošabniga ptujstva postale, ki ne gré za vas!

Globoko brezno je ločilo nekda pohlevno bajtico od mogočniga poslopja, in tega brezna preskočiti manj premožni ni nikdar mogel, in bi ga tudi preskočiti ne bil hotel. Zdaj, kakor slišimo, je to vse drugač. Bela pertena rijuha, ktera je nas dežja in snega varovala, je mogla izpoti iti dežnikam. Vendar tudi dežnik, ki je bil nekda iz polimaniga domačiga platna narejen, in je, kakor slišimo, človeka dežja dobro varoval, se že le redko

Ako po tem po versti postavimo kantone, v katerih je več, v katerih manj sadniga drevja, dobimo sledeči razgled sadjoreje

na Gorenskim:

nar več v Ponoviško-Moravškem, za tem v Berdškem, Kamniško-Mekinskem, Smledniškem kantonu, po tem v kantonu okolice Ljubljanske, za tem v kantonu Loškem, Krajnsko-Velesovskim, Izanskim, Terziškim, Radoljsko-Blejskim, in po tem v kantonu Krajnske Gore;

na Dolenskim:

nar več v Kerškem, za tem v Kostanjevškem, Trebniškem, Mokronoškim, Zatičinskem, Boštanjiskem, Višnjagorskem, Poljanskem, Kočevskim *), Krupškim, Žužemberškim, Mirniškem, Novomeškem, Turjaškim in Ribniškem kantonu.

Ta ogled posamnih krajev nam kaže, da na Gorenskim se najde sadjoreja po berdih in hribih, kakor po zatišnih dolinah, in da celò v visoke severne doline seže, postavim, na Jesenice in krog Terziča, in da tudi v teh bolj merzlih krajih se v prid ondašnjim sadjorejcam sponaša. Ne moremo scer rêci, da bi ne bilo na Gorenskim še prostora dovelj za sadno drevje, ker smo ravno vidili, da bi se še veliko tisuč in tisuč dreves zasaditi dalo, — ali še veliko veliko več bi se dalo na Dolenskim (tudi zraven vinoreje) za sadjorejo storiti, kjer je svet vès pripraven za-njo; vendar se, razun nekterih krajev, le malo malo za njo stori. Tedaj se tudi tu tista resnica, katero nam statistika po vsim svetu razodeva, očitvidno potrdi: „če bolji je zemlja, manjši je pridnost; če slabji je svet, pridniši je ljudstvo“.

Z veseljem slišimo, da so poslednje leta začeli na Dolenskim nekteri verli rojaki rejo murvinih dreves lepo širiti; hvala jim! Naj bi začeto delo krepko množili vsako leto in tako bili izgled družim, ki v nogradu edinim edino srečo išejo — pa je ne najdejo.

Sadjoreja, murvoreja in svilarstvo naj bi ne bile zanemarjene zavolj terte!

Častite podružnice kmetijske družbe po deželi! vaša naloga v prid sadjoreje je lepa in obširna. Domoljubje naj bo vodnik vaš v dostikrat težavnim početju!

Rautner.

Postava zavoljo ognja na kmetih.

(Konec.)

Kako se škoda odverniti more, ktera se zna zgoditi kadar je oginj že pogašen.

Tudi takrat, kader je oginj že pogašen, se nobeden tistih, kateri so gasili, proč pobrati ne smé, dokler župan ali ta, kateri je za vikšiga postavljen, ne pervoli.

Na pogorišu morajo posebni varhi čuti, in skrbeti, da se oginj skozi skrivne iskre ne oživi, in zopet goreti ne začnè.

Perprave za gasiti se potem preišejo; vsakemu se svoje nazaj da, in skerbi, da se poverne, kar je pokaženo, in kar manjka.

Ti, kateri so nalaš kaj pokazili ali polomili, imajo ne samo škodo poverniti, ampak morajo še posebno kaznovani biti.

*) Kočevski kanton stoji zastran sadjoreje v tem razgledu zato na višji stopnji, ker nekda je bila temu kantonu sadunosna Poljanska dolina prišteta. Pis.

Ti pa, kateri kaj zatajé, vzamejo ali clo prodajo, imajo po postavah zoper tatinstvo sojeni biti. Še oistreji se ima ravnati s tistimi, kateri so tako hudobnega serca, da pogorelcom njih boštva kaj vkradejo.

Zadnjič se mora kresiti, kakor hitro je oginj pogašen, na znanje dati, ta pa ima natanjko sprasati, kako je oginj vstal, da se tisti, kateri po svoji nemarnosti ali clo iz hudobije oginj napravili, kaznujejo.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Sedaj smo vidili, kaj je po novi kazenski postavi hudodelstvo, insmo zvedili njegove razne plemena in kazni, po katerih se pokori.

Drugi del kazenske postave, kateri se sedaj začnè, zapopade tiste zoperstavne početja, ki se imenujejo pregreški (Vergehen), in prestopki (Uebertretungen).

Tudi te saj večidel poznati po razločni besedi postave, je slehernimu človeku vediti dobro.

Od pregreškov in prestopkov sploh, in od njih kaznovanja.

Pregreški in prestopki, v tem delu kazenske postave omenjeni, so sploh djanja ali pa opušenja, od katerih zamore vsakdo sam po sebi spoznati, da niso dopuščene; ali kjer je storivec po svojem stanu, svoji obertni (mojstri), svojem opravi, ali po svojih razmerah, dolžen vediti posebni ukaz, kterega je prestopil. Torej izgovor, da kdo za to kazensko postavo ni vedil, veljati ne more.

Tudi tujci, ki v austrianskem cesarstvu bivajo, zamorejo teh pregreškov in prestopkov krivi postati, ker imajo dolžnost, si sploh znanje zadobiti od občnih ukazov, ki se na javno varnost in red nanašajo, in ako se kacega opravila ali započetja loté, tudi od posebnih ukazov, ki to započetje zadevajo.

Če ravno se djanja, ktere so sicer hudodelstva, doprinešene v naključni pijanosti, ne morejo za hudodelstva čislati, se vendar v tem primerleju pijanost kot prestoppek kaznuje.

Kaznjive djanja, ki jih storé otroci do spolnjenega 10. leta, je treba samo domačemu strahovanju prepušati; od začetega 11. do spolnjenega 14. leta pa se djanja, ktere se samo zavoljo nedoraslosti storivca ne pripisujejo za hudodelstva, imajo kakor prestopki kaznovati.

Že djanje zoper prepoved doprinešeno, ali opušenje zoper zapoved je pregrešek ali prestoppek, ako je v tej postavi za eno ali drugo izrečeno, akoravno ni bilo pri tem hudobnega namena in iz njega ni nastopila kakošna škoda ali kvar.

Odločbe, v §§. 5 — 11 zastran hudodelstev ustanovljene, veljajo sploh tudi za pregreške in prestopke, ako ne zapoveduje postava posebej v posamskih primerlejih, ali se ne podá iz lastne narave pregreška ali prestopka, da je treba od njih odstopiti.

Od kazni pregreškov in prestopkov sploh.

V tej postavi v misel vzeti pregreški in prestopki se kaznujejo:

1) v dnarjih (z globo); 2) z zapadom blaga, prodajne robe ali oprave; 3) z zgubo pravíc; 4) z zaporom; 5) s tepenjem; 6) z odpravo iz kraja, ali 7) iz kronovine, ali 8) iz vsih kronovin austrianskega cesarstva. (Dalje sledi.)

Nekaj našim mojstram in delavcam.

Gospod Klark, slaven angleški stavitelj, ki je bil tudi železni most čez Donavo med Budimam in Peštam postavil, je bil jako previden mož in je kaj dobro računati znal. Tega spričuje med drugimi tudi sledeče:

Ko so železni most delali, je bilo po vsih stavilih prepovedano, tabak piti. Eniga dne praša neki znanec gospod Klark-a: zakaj da prepoveduje ljudem tabak piti? Na to je odgovoril:

„Delavec, ki kadí, če se tudi ne porajta, da mu je pipa pri delu na poti in ga zadržuje, zapravi vsak dan eno uro z basanjem in kresanjem. Jez imam pri stavitvi mosta slehern dan blizo 1000 delavcov, torej bi šlo vsaki dan 1000 ur na zgubo, ali če se delavnik po 10 ur rajta, bi se vsaki dan čas od 100 delavcov nečimerno zapravil. Ako se dnina le po 20 krajcarjev računi, je vsakdanja gotova zguba 33 gold. 20 kr., kar na leto 12,166 gold. 20 kr. znese.“

Več ko deset let so most delali; naj si torej vsakteri sam prerajta, kakšni kapital se je po tem, da delavci ob delu niso tobaka pili, v desetih letih prihranili.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Kazen v dnarjih, na blagu, prodajni robi ali opravi, ki se komu prisodi zavoljo pregreškov ali prestopkov, pripade vselej zalogi za uboge tistega kraja, kjer je bilo kaznjivo djanje storjeno.

Zguba pravic se prisouje dohtarjem ali drugim osebam, ktere kak ured ali kakošno opravilo pod javnim povernjenjem oskerbujejo, in takim, ki rokodelstvo ali obertnijo kot mesčani ali po zadobljenem gosposkinem dovoljenju opravljajo. Ta kazen se nalaga na odločen čas ali za vselej.

Ako je zavoljo pregreška ali prestopka zguba kake obertnije prisoditi, naj se nikakor preiskovancu ne dopusti, da bi med preiskavo ali pred storjeno sodbo od obertnije odstopil. Če je v tem primeru obertnija osebna, ugasne za obsojenega popolnoma pravica, obertnijo samostalno oskerbovati; če je pa bila obertnija vkoreninjena ali prodajljiva, zgubi obsojenec pač pravico, jo sam opravljati, toda kupšine, ki se o primeru prodaje za-njo skupi, ne gré za zapadeno izreči.

Kazen zapora ima dve stopnji: prva se zaznamva z besedo „zapor“, brez pristavka, in obstoji v tem, da je obsojenec v jetnišnici brez železja zapert; pri čemur si on smé, če se zamore iz lastnega premoženja ali po podpori svojih preživiti, sam izbrati delo, s komur se bode pečal. — Zapor druge stopnje se zaznamva s pristavkom „hud zapor“. Tudi v tem se obsojeni v železje ne deva, zastran preživljenja in dela pa se tako derži, kakor to nanese naprava za takošne kaznjence odločenih kaznovavnic po posebnih predpisih, ki so zastran tega že dani ali se bodo še izdali. Ni mu dopušeno se z nikomur shajati, če ječarja ni vpričo, tudi ne pogovarjati se v jeziku, kterege le-ti ne razume. — Razun teh dveh stopinj zapora se zamore tudi hišni zapor prisojevati, bodi si na samo obljubo, ne iz hiše oditi, ali pa s postavljeno stražo. Hišni zapor naloži obsojencu dolžnost, z nikakoršnim izgovorom ne iz hiše oditi, pod kaznijo, da bi mu bilo čas zapretja, ki še ostane, v javnim zapirališu dostati.

Praviloma je najkrajši terpež zapora 24 ur, najdaljši 6 mescov.

Za poglavitno kazen se zamore tepenje samo namesti kazni zapora le pri nekterih pregreških in prestopkih in edino pri poslih, rokodelskih pomagatih, obertnijskih učencih in tacihi ljudéh rabiti, ki se z nadnico ali pa tednino preživljujejo, kterim bi torej zapor, če bi tudi le nekaj malo duí terpel, za njih zaslužek, ali za prevžitek njih svojcov v škodo bil. — Mladenči izpod 18 let in ženske setepó s šibami, odrašeni možki pa s palico, to da k večjemu 20 vdarcov se zamore dajati. — Kaznjenc ne smé ne popred, dokler ni zdravnik izrekel, da to njegovemu zdravju ne bode škodovalo, ne več kakor enkrat, dokler kazen terpi, in nikoli ne očitno tepen biti.

Iz kakega kraja ali iz kake kronovine se odpravljajo krivci na odločen čas, ali pa po kakovosti kaznjivega djanja in okolšin tudi na neodločen čas.

Iz vsih kronovin austrianskega cesarstva se zamorejo samo zunajniki odpravljati.

Tu naštete verste kazni se zamorejo tudi poostrovati. Kazen se sploh zostri, če se več posamnih kazin zedini. Poostrenje je pa samo v tistih primerlejih dopušeno, za ktere, in v tej meri, kakor je v nazoči postavi odločeno.

Kadar se je kak pregrešek storil po kakim časniku, za kterege je zagotovšina odrajtana, je treba zraven postavne kazni tudi sodbo izreči, da od 100 do 500 goldinarjev zagotovšine zapade. — Pod to najmanjšo postavno izmero ne smé sodnija zapadle zagotovšine nikoli znižati.

Verh tega se zamore tikrat, kadar je bil pregrešek storjen po časniku, ki je že enkrat podal priliko k obsodbi zavoljo pregreškov, pri ponovljeni obsodbi zavoljo pregreška izreči, da časnik do na 3 mesce izhajati neha.

Poslednjič se zamore vselej kadar je bil pregrešek storjen po kakem časniku, razsoditi, da naj se v §. 29. omenjene reči pokončajo.

(Dalje sledí.)

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Spevoigra ruskega generala Lwowa pod naslovom „Undine“, ki je bila v nekem Dunajskem gledišču z vso mogočo krasoto igrana, je tako malo dopadla, da že počiva na unem svetu. Gosp. zložitelj je podaril krasne darove vsim imenitnišim pevcem in pevkam, ki so se s to igro trudili.

* Gosp. Ivan Filipovič je sestavil knjigo v horvaškem jeziku za ljudske šole pod naslovom: „Početnica“.

* Pervi zvezek „Naravoslovja“ od Partaša je že prišel spod tiska.

* V Budišinu je prišel na svitlo prvi zvezek „Jahrbücher für die slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft“. Vreduje ga g. Šmaller. Vsaciga pol leta bo prišlo 5 do 8 zvezkov tiskanih pôl na svitlo. Naročnina za pol leta znese 2 tolarja.

* Znani francoski popotnik Marnier se bo v Černogoro podal, kjer bo skoz celo zimo ostal in življenje Černogorcev in njih navade popisal.

* Vsihi učilnic v austrianskem cesarstvu je 33.212, in sicer 9 vseučilišč, 49 akademij, 33 licejev, 89 viših bogoslovskih, 73 filozofskih šol in 313 gimnazij. Ostanek spade na realne in trivialne šole.

* Časopis Lumir prinaša veči pesniško delo od Kaubeka pod naslovom: Hroby basniků (grobi pesnikov).

* Jan Milenković je dobil v dar za svoj zemljovod knezovine serbske od tamošnje vlade 100 cekinov.

4. takimu delavcu ni skrbeti, kje bo jutro kje pojuternim dela dobil in kako se preživil; on ima svoj gotov živež na zemljišu, ki mu je za vžitek določeno, on ima svoje stanovanje itd., z eno besedo je beraštva obvarovan.

(Dalje sledi.)

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Z zaporom se zamore tudi ena ali k kratki več izmed sledečih verst poostrenja združevati: a) postenje; b) težeje delo; c) terdo ležišče; d) posamsko zapretje; e) samotno zaklenjenje v temnici; f) tepenje.

Če se poostrenje s postom pridene zaporu prve stopnje, se kaznjencu le tista hrana dopusti, ktera je pri zaporu druge stopnje predpisana. Pri poostrenju zopora druge stopnje je kaznjenca nekatere dni ob samem kruhu in vodi deržati; vendar naj se to ne zgodi čez dvakrat v enem tednu.

Na terdo ležišče se kaznjenc ne sme zaporedoma dan za dnem in ne več kakor dvakrat v enem tednu devati.

Posamsko zapretje ne sme neprenehoma dalj kakor 14 dni terpeti, in potem ne zopet nastopiti dokler en mesec vmes ne preteče.

Samotno zapretje v temnici ne sme neprenehoma dalje kakor 24 ur terpeti, po tem ne pred zopet nastopiti, dokler en teden vmes ne preteče, in za celi čas kazni se sme komu k večjemu desetkrat naložiti.

Za poostrenje se sme tepenje samo zoper tiste, ki iznova pregrešek ali prestopok doprinesó, in samo s tako, kakor je bilo zastran tepenja že rečeno.

Sploh se za vsako kazni vredno djanje odločena versta kazni ne more premenjati, ne kaznenje po pogodbi s poškodovanim odpraviti.

V sledečih posebnih okolščinah je treba v postavi odločeno kazen premenjati:

a) Kadar bi kazen v dnarjih premoženju ali preživljanju obsodi podverženega, ali njegove rodovine čutljivo škodo delati znala;

b) če bi zavoljo terpeža postavno odločenega zopora pridobitek ali prislužek kaznjenca ali rodovine njegove na nič, ali saj v nered priti utegnil.

V prvem primeru gré namesto dnarne kazni primerin zapor in sicer ondi, kjer postava nič družega posebej ne velevala, en dan za vsacih pet goldinarjev prisojevati.

V drugem primeru se zamore čas kazni člo pod najnižji postavni stavek skrajševati, toda zapor je treba poostrovati. — Tepenje se pa zamore samo v tistih primerih, v kterih je bila kazen zopora k večjemu na trideset dni odmerjena, na mesti nje rabiti.

V okolščinah posebnega pomislika vrednih se zamore zapor prve stopnje tudi premeniti v dnarno kazen, ki je kaznjencovemu premoženju primerna, to da nikoli naj se ne prepuša kaznjencu, da bi si zamogel sam to premembo kazni izbrati.

Dalje se zamore namesto zopora prve stopnje prisojevati hišni zapor, če je tisti, kterega je kazniti, neomadežanega iména, in če bi, oddaljen od svojega stanovališa, ne mogel za svoj ured, svoje opravilo, ali svoj zaslužek skrbeti.

Za obtežave ali obteževavne okolšchine pregreška, in tako tudi prestopka, se čisla:

a) ako se je kaznjivo djanje dalj časa nadaljevalo;

b) ako se je ponovilo, tudi tikrat, kadar je storivec zavoljo enacega pregreška ali enacega prestopka že kaznjen bil;

c) kolikor večja je nevarnost, ki jo je bilo izkaznjivega djanja naprej viditi, ali

d) škoda, ki je iz njega za res nastopila;

e) kolikor važniša je razmera med krivcom in poškodovanim ali razžaljenim;

f) če so mladina ali druge poštene osebe zapeljane bile;

g) če so se pogubni izgledi v rodovinah dali, ali

h) je javno pohujšanje storjeno;

i) ako je k izpeljanju kaznjivega dela več časa ali pripravljavanja treba bilo, ali so se večji zadržki odpraviti morali;

k) če je krivec vodja ali kako drugači začetnik bil pri kaznjivem djanju, ktero je več ljudi doprineslo;

l) ako je več pregreškov ali prestopkov razne verste storil;

m) če je z izmišljenimi okolščinami skušal preiskavo zatezati ali zmotiti, in sosebno

n) pri pregreških in prestopkih zoper javno nramnost ali lepo vedenje, če je krivec človek odgojen (izrejen) in boljše omike.

(Dalje sledi.)

Kratkočasnica.

„Svitek se zahvali!“ „Kožuh se zahvali!“

Pri Turcih je v navadi, da se k ženitninam, ki sploh po tri in člo po sedem dni terpe, vsa žlahta povabi. Ženina, ki bi to opustil, bi vsaki Turčin lakomnika, napuhueža in še člo krivoverca psoval.

Zato pa tudi ni važnišiga in trudnišiga opravila pred vsako ženitnino, ko iména vsakiga iz žlahte in njegovo stanovanje izvediti, ker se žlahta včasih po celi veliki okolici razrase. Ljudje pridejo na ženitnino, kterih še ženin nikdar vidil ni, teško kedaj njih imé izgovoriti slišal: gósti mnogokrat eden drugiga ne poznajo.

Na tako vižo je bil tudi enkrat ubožen rokodelc na ženitnino bogatina povabljen. Da si ni imel več ko eno postarano suknjo, in svitek (turban) vés lóžen, se je vendar tudi na to ženitnino podal, se zopet enkrat dobro in do sitiga najesti. Pred vsim drugim pojiše ženina, in se mu lepo za povabo zahvali. Ali ženin mu ne da besede, in se zaničevaje od njega oberne.

Sedem miz je bilo v veliki izbi pokritih; spredej ena poprek, in od nje po vsaki strani po izbi doli tri. Ženin in nevesta se vsedeta k poprečni mizi, in ko bi trenil, se vsi svati okolj drugih šestih miz posedejo. Naš rokodelček se vsede konec omizja na tla. Čaka in čaka revež, pa mu nihče ničesar ne podá. Hlapci nosijo iz izbe dobre ostanjke memo njega: on njim vés lačen pomiguje, — pa nobeden mu ničesar ne da. Poslednjič ga poterpežljivost zapustí ter jeza zgrabi, in siromak se iz hiše pomete. Kupil si je kos kruha, in si z njim glad potolažil.

Imel pa je nekiga prijatla, ki še ni davno kar je obogatel; drugači bi tudi ta njegov prijatelj ne bil. K temu se podá, in ga prosi, da naj mu za malo časa svoj lepi kožuh in zali svitek posodi, ki ju je od svojiga rajniga bogatiga gospodarja podedoval. Kar je prosil, je prejel.

Drugo jutro ptujo obleko obleče, in se podá na ženitnino. Ko v izbo stopi, se mu vse priklone, in ženin mu nasprot gré, ga z veliko častjo sprejme in se mu za skazano čast zahvali. „Svitek se zahvali!“ odgovorí rokodelc rězno. Ženin se zgovarja, kako žal da mu je, da se ne spomni njegoviga iména; popraša nevesto, ker misli, da bi iz njene žlahte bil. Pa tudi ona ga ne pozná, vendar pa reče, kako močno da jo veseli, ga gosta imeti. „Kožuh se zahvali!“ odgovorí rokodelc tako rězno kakor poprej.

Na Angleškem je vse djansko (praktisch). Ko sim napravo vseučiliša v Cambridgu vidil, sim bil tako ginjen koristnosti njegove, da sim naravnost rekel: nemške vseučiliša in pa nič proti temu!

Polni zaupanja spremijo starši svojiga otroka na angleško vseučiliše, ker véjo, da se bo tam mnogo potrebnih vednost naučil in se pošteniga, pobožniga moža izredil. Kako pa vse drugač trepetajo starši, ko zapusti otrok domačijo in se podá na vseučiliše nemško! Naj se tiste „stare glave“ (bemoosten Häupter) še tako visoko povzdigujejo, — naj se še tako zagovarja razujzdanost mladosti, ker mlada kri mora enkrat iznoretí, toliko je gotovo, da mlad človek se ne navdá na nemških učiliših tiste resnosti, tistiga moztva, ki je terdna podlaga njegoviga prihodnjiga življenja v prid njemu in v prid deržave cele.

(Dalje sledi.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Nasproti naj se imajo za zljajšave ali zljajšavajoče okolšine:

- a) Starost, ki je blizo nedoraslosti, slabeji razum ali zlo zanemarjena izreja;
- b) poprejšno neomadežano življenje;
- c) če so krivca drugi zapeljali;
- d) ako je iz strahu ali po predsodi veljave (imennitnosti), ali
- e) v silnem ganjenju serca, ali
- f) zavoljo revšine delal;
- g) če je, ko je v njegovi moči bilo, kaznjivo djanje do konca dognati, iz njega večjo korist si nakloniti, ali večjo škodo narediti, pri poskusu obstal, ali kadar
- h) se je le bolj majhine koristi polastil, ali
- i) prostovoljno se zderžal, da ni večje škode storil;
- k) če si je po svoji moči prizadeval škodo popraviti;
- l) če je pri izpraševanju iz lastnega nagona take okolšine odkril (razodel), ktere vedoč je bilo mogoče škodo, ki je žugala, celo odverniti ali pa zmanjšati.

Pri odmerjanju kazni je treba gledati na obtežave in zljajšave, po tem, kakor te ali une premagujejo; vendar naj se pa kazni praviloma odmerja med najvišjim in najnižjim kazenskim postavkom, ki je v postavi za posamezne pregreške ali prestopke ustanovljen, kakor tudi ni zavoljo zljajšav ali obtežav pravilno nobene druge verste kazni prisojevati.

Kadar se pri kacem pregrešku ali prestopku več in sicer tacih zljajšav skup nameri, da se iz njih zamore po pameti poboljšanje krivca pričakovati, se smé ne le zapor v nižjo stopnjo premeniti, temuč tudi postavna kazni celo pod najmanjši kazenski postavki znižati.

Ako je preiskovanec storil več pregreškov ali več prestopkov, ki se ob enem preiskavajo in sodijo, ali če se tako pregreški in prestopki skupej namerijo, se je deržati tiste postave, ktera med temi kaznjivimi djanji najvišjo kazni odločuje, toda gledaje na ostale.

Druge nasledke, ki so z obsodbo zavolj pregreška ali prestopka združeni, povedó posebne postave, in politični in cerkveni predpisi. Kadar ima obsojeni kako obertnijo, kak ladjarski patent, ali pa pravico, deržati barko za obrežno vožnjo, je treba ravnati po odločbah zastran obertnijstva že poprej imenovanih, če ne izreče že postava sama zgube tacega pooblastenja za kazni.

(Dalje sledi.)

Storstvo o povéstnici domači.

Archiv für die Landesgeschichte des Herzogthums Krain von Dr. V. F. Klun. 1tes Heft. 1852.

Knjige, ki bi obsegla zgodovino domovine naše do novejšega časa, še zmiraj milo pogrešamo, čeravno se ponositi smémo, da imamo nektare zgodopisne dela take cene, kakor jih le maloktera dežela ima. Priča tega so spisi Schönleben-a, Valvasor-a, Linhart-a. Al Schönleben in Valvasor sežeta le v 17. stoletje; Linhart sklene izverstno povestnico svojo z Dragotinom Velikim; Vodnikova zgodovina je tako ob kratkem napravljena, da je na 58 stranéh vsa; Hoff pa je bil bolj krajopisnik kot zgodovinar.

Od mnogih strani se tedaj že več let oglašujejo želje po povestnici domači, ki bi segla do naših časov; v letu 1850 so se „Novice“ (stran 163.) obrnile na zgodovinsko družbo v Ljubljani: naj bi ona, ker je za to poklicana, dala na svetlo povestnico v slovenskem jeziku, po domače pisano, tudi razumu preprostega bralca primerno, dokler se ne loti obširnejšega dela, ktero se ne da, kar vsak lahko spozna, na vrat na nos doveršiti. Slavna zgodovinska družba je na ti poziv v Ljublj. nemškem časniku odgovorila, da tako važno delo dobro izveršiti, je poprej mnogega nabiranja zgodovinskih pisem in skerbnege pretresovanja potreba, kterege se pa lotiti hoče.

Na to si je jelo slovensko društvo v Ljubljani prizadevati, da bi saj za prvo potrebo malo povestnico slovenskega naroda na dan spravilo, kertudi ono je dobro spoznalo, da obširen zgodopis je pretežavno delo, da bi se zamoglo spretno dognati. Izbrala si je v zgodoslovju izvedenega in scer izverstnega slovenskega pisatelja, gosp. J. Terdina-ta, ki je po domače pisano malo povestnico zložil. Ker je pa slovensko društvo v Ljubljani dosihmal še ni moglo na svetlo dati, je društvo sv. Mohora v Celovcu, ravno to potrebo spoznavši, unidan 200 fl. razpisalo za nar boljši prstonárodno zgodovino slovenskega ljudstva v slovenskem jeziku.

Med tem se je osnovalo v Zagrebu „društvo za jugoslavensku povestnicu i starine“. Tudi ta družba je berž spoznala potrebo povestnice in potožila: „Mi neimamo još sve do danas, po primeru drugih narodah, dobre kritički napisane povestnice našega naroda“. Al tudi nji je bilo očitno, da tako važno delo ni mahoma spisano in da potrebuje mnogega nabiranja od vsih strani, kteri nabirki imajo biti temelj prihodnjega zgodopisa. Osnovalo je slavno društvo v ti namen časnik pod naslovom „Arkiv za povestnicu jugoslavensku“ in vredništvo njega izročilo gospodu predsedniku Ivanu Kukuljeviću Sakcinskemu — možu, ki nadušen domoljubja, opravlja to častno sporočilo, kakor že tretja na svetlo dana knjiga očividno spričuje, tako marljivo in izverstno, da zasluži iskreno zahvalo Jugoslavenov vsih.

Med tem, ko se je vse to godilo, nismo čuli nič, kaj da naša Ljubljanska zgodovinska družba o tem predmetu dela, — kar je prišel te dni zgorej naznanjeni „Archiv“ gosp. dr. Kluna, pridnega tajnika Krajske zgodovinske družbe, v nemškem jeziku na dan, kterege prihod z veseljem pozdravimo.

Namen tega arkiva, ki bo sledil v več zvezkih, je gosp. pisatelj ob kratkem takole napovedal: „pripomočke nabirati in sestavljati za spis povestnice vojvodine krajske in polajšati delo željno pričakovano!“

Začel je pa gosp. dr. Klun to delo tam, kjer je Linhart svoje (Geschichte von Krain und der südlichen Slaven) jenjal — z Dragotinom Velikim, ker misli, da prihodnji zgodopisnik bo imel le Linharta posledovati, kteri je delo svoje tako slavno doveršil, da

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 27. novembra (poznojesna) 1852.

List 95.

Od olepšanja vasi.

Kdor po unanjim obrazu kake vasi sodi omiko prebivavcov, se bo v svoji sodbi malokdaj motil.

Ni ravno treba, da morajo prebivavci premožni biti, ako je vas čedna in lepa, — če so le nekoliko omikani, in da jim je za to kaj mar, kar se lepo, čedno in koristno imenuje.

Olepšanje vasi je na več strani važna reč; za to bi moglo vsim sosesčanam in sosebnim županam toliko veljati, kakor čast in poštenje.

Bomo se tedaj o ti važni reči nekoliko pogovorili, in da se lepo po redu pogovorimo, razdelimo to svoje premissljevanje na dvoje, ter vprašamo:

1) zakaj se je dosihmal tako malo za olepšanje vasi storilo, in

2) kaj bi bilo o tem storiti?

Če bi kdo rekel: vasi ne morejo tako čedne in lepe biti, kakor mesta! — odgovorimo na to, da tudi vse mesta niso čedne, marveč so nekatere gerde in nesnažne kot gerde vasi; je tedaj tudi med mesti razloček. Ali gerdih mest ne postavljamo v izgled vasem, in tudi rečemo, da ni treba, da bi vas mogla nališpana biti, kakor marsiktero krasno mesto. Če je vas le lepo čedna, je že spolnila, kar se od nje terjati zamore.

Da pa spoznamo: kaj je zboljšati, moramo vediti: kaj je gerdo in nesnažno.

Vasi so večidel za to nar več nečedne, ker so poti njene gerde in slabe, in večidel še gerji, kakor je cesta zunaj njih. O slabim vremenu ni skoraj skoz marsiktero vas priti — človek, voz in živina se pogreznijo v blato. Če je zunaj vasi že davnej lepo suho, je v vasi še vse polno blata, ktero se v marsikterim kraju skozi celo leto ne posuši. Voda in gnojnica tečete iz marsikterih hiš leto in dan, in se nabirate v smerdljive luže. Ker se tu in tam vsa soderga pobitih lonc, peči, stekla itd. na kupe na cesto nosi, je ponoči celo nevarno, se skozi marsiktero vas peljati. V mlake, ktere dostikrat po vaséh stojé, se meče mala cerknjena žival in sto družih reči. (Dalje sledí.)

Ogled kmetijstva na Angleškem.

Občne premissljevanja.

(Dalje.)

3. Lepo je viditi, kako Angleško ljudstvo postavo spoštuje. To visoko spoštovanje, ktero iz tega izvira, da vsak človek, imeniten ali ne, je pred postavo enak, je vzrok, da, na priliko, policaji (Constabler) po ulicah veličanskega mesta Londona, v katerim poltretji milion ljudi prebiva, celo brez vsiga orodja tako lepo red in mir ohra-

nijo, kakor malokje, in da je zadosti, ako nar sirovejšimu človeku policaj le migne, ga že vboga.

Ker se na Angleškem postave malo spremenjajo, se jih je ljudstvo že tako navzelo, da so mu po dolgi navadi kakor lastna natura postale. Ker tako vsak Anglež samostojno po pravilih postave živi, se pri njih tudi popolnoma tisto pravilo potrdi: „vsak za-se, Bog pa za vse!“

Tudi tiste 3 nar imenitniši posvetne reči: imenitnost po rojstvu, vědnost in denar so na Angleškem kaj lepo poravnane.

Angleški žlahniki so si ohranili svojo veljavnost, brez da bi jih drugi, ki niso žlahniga stanu, pisano gledali; na Angleškem pa je le pervorojenj sin žlahne rodovine posestnik predpravíc žlahnikov, on edini je namestnik žlahne rodovine in živavec glavniga premoženja; — vsi drugi sinovi ravno tiste žlahne rodovine spadajo v gradjanski (purgarski) stan, ki si morajo na drugi poti, postavimo, po poti vědnosti prizadevati, da si pridobé veljavnost in slavno ime. Tako je razmera med žlahnimi in prostimi stanovi lepo vredjena, ker žlahne rodovine imajo, razun pervorojeniga, vse druge sinove v verstí nežlahnih stanov.

(Konec sledí.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od kaznovanja nedoraslih.

Nedorašeni zamorejo na dvě strani krivi postati:

- a) s kaznjivimi djanji, ki bi po svoji lastnosti hudodelstva bile, pa se, če jih nedorašeni storé, samo kakor prestopki kaznujejo;
- b) s tacimi kaznjivimi djanji, ki so že same po sebi le pregreški ali prestopki.

Kaznjive djanja perve verste, ki jih nedorasli storé, je kaznovati z zapretjem v odločenem zapirališu, po okolšinah od 1 dnéva do 6 mescov. Ta kazen se zamore zostriti.

Okolšine, na ktere je pri odločevanju časa kazni in poostrenja gledati, so:

- a) velikost in lastnost kaznjivega djanja;
- b) krivcova starost, kolikor bližja je doraslosti;
- c) njegova čud ali dušna narava, po samostalnosti volje, kakor se iz nazočega djanja ali iz poprejšnega obnašanja kaže, po škodljivejših nagnjenjih, hudobii ali nepoboljšljivosti.

S tem kaznjenjem nedoraslih je treba zraven dela, ki se njih močém pileže, vsigdar namenu primerin poduk dušnega pastirja ali kateheta združiti.

Druge verste kaznjive djanja, ki jih storé nedorasli, se prepušajo sploh domačemu strahovanju,

če pa le-tega ni, ali če se pri tem posebne okolščine kažejo, pokorenju in naredbi oblastnije za varnost.

(Dalje sledi.)

Življenje slavnih Slovanov.

XI.

Deržavin.

Deržavin (Gabriel Romanovič), pesnik med najimenitnejšimi pesniki rusovskimi, je prišel na svet 3. julija 1743 v Kazanu na Rusovskem. Potem, ko je bil gimnazij (srednje šole) v Kazanu dočeval, je od leta 1762 pri vojakih za prostaka služil, ter se posebno leta 1774 v boju s puntarjem po imenu Pugačev junaško obnašal. Stopivšega še tisto leto iz vojaškega stana so njegove mnogoverstne vednosti do naj višjih državnih nevojaških služb povzdigovale. Leta 1800 ga izvoli cesar za predstojnika državnega zaklada in l. 1802 ministra pravosodja ali pravice. Ali že drugo leto potem se samovoljno vseh cesarskih služb odpove in se poslej le s pesništvom zabavlja. Še mlad je bil nastal godan pesnik, preden je poznal pesmi starih in ondanih pesnikov drugih dežel. Njegove pesmi, med temi posebno „pesem na boga, ki jo je Kitajski cesar v svoj jezik prestavljeno in na svilo z zlatimi čerkami natisnjeno v prekrasno stanico svojega velikanskega grada obesiti dal, — nadalje pesem (oda) „slap“ in „veselica na izgnanje Francozov iz domovine“ so polne pesniške lepote in pesniških misel. Tudi Deržavinovi dramatiški in prostoskladni spisi se zlo dopadajo in spričujejo, kako obilen je bil vir njegove domišljije.

Smert ga je dohitela 8. julia 1816 v Svanki, njegovem gradu, ne daleč od Novgoroda (Novegrad). Njegova dela (pet zvezkov) so v Petrogradu od leta 1807 do 1816 na svetlo prihajala.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Vodstvo matice ilirske je izdalo imenik v temeliteljev matice in račun opravištva. Preteklo leto so znesli dohodki matice 5387 fl. 19 kr., in stroški 3600 fl. Celo matično premoženje znesse 19.222 fl. 4 kr. in sicer 15.668 fl. 57 kr. v zadolžnicah in 3553 fl. 7 kr. v knjigah.

* Pri Jaroslavu Pospisilu v Pragi je prišla prav praktična knjiga na svitlo pod naslovom: „Popis mineralii pro mladež“.

* „Osservatore dalmato“ prinaša prav zanimive postavke pod naslovom: „Leteratura Slava“ (slavensko slovstvo).

* Na stroške matice ilirske je ravno na svitlo prišla knjižica „Uputa u pjesmenu umetnost“ (napotje v pesniško umetnost).

* Ruski car je poterdil stavbo železnice med Odeso in Kerkovem in dovolil, da se na delnice napravi.

* Glediščno društvo v Zagrebu si prizadeva podružnice po Horvaškem in Slavonskem osnovati, ki bodo denarje za gledišče nabirale.

* Časopis „Pravdonoša“ je, žalibog! nehal izhajati.

* V Pragi bo začel prihodnje leto izhajati natoroznansk časopis. Izdajala ga bo matica česka in vredoval gospod profesor Purkyne. Cena za ude matice česke mu bo 1 fl. in za neude 1 fl. 40 kr.

Milim dobrotnikom!

Ko je vredništvo „Novic“ nabrane poslednje milodare za uboge 6. julia po grozni toči poškodovane gosp.

fajmoštru pri sv. Trojici nad Cerknico poslalo, so prečastiti gospod se za malo naberico tako milo zahvalili, da, vsi ginjeni popisa resnične revšine, se ne moremo zderžati, da bi še enkrat ne poterjali na vrata milih dobrotnikov: naj, komur je Bog pomoč dodelil, da more svojim revnim bratom pomagati, jim pomaga, kar more.

Res je, da se dobrotniki že naveličajo, ker zmiram glas pōje: daj, daj! Hvaležno tudi spoznajo reveži ondašnji, da je okrajni poglavar gosp. baron MacNeven nekaj od lani ostaliga denarja med nje razdeliti blagovolil, da so si kak mernik žita za sēme kupili. Pa kje je že žetev! zima je dolga, stiska je sila velika. Gré jih scer nekaj po svetu milodarov prosit, tode koliko jih je, ki zavolj bolehnosti ali starosti ali majhnih otrok nikamor ne morejo!

Morebiti bo kdo rekel: saj v marsikakim kraju toča bīje, pa vendar ni taciga krika, kakor je tukaj. Al kjer je že prej siromakov dovelj, jih taka nesreča popolnoma na beraško palico pripravi. Nekteri poškodovanih imajo vendar še kako pribežališe, imajo kake gojzde ter les za rezati, — ali ti nesrečniki še tega nimajo — in živi ne morejo v zemljo!

Dobrotniki, katerih Vas je lepo število po Slovenskim, ozrite se milo na uboge brate svoje, ki so zares usmiljenja vredni, saj nebeški oče sam pravi: kar ste siromaku dali, ste meni dali! — Najbo v denarju ali blagu, malo ali veliko, vse bo s solzami hvaležnih sere sprejeto!

Vredništvo je vedno pripravljeno, vsak dar sprejeti in ga odrajtati gosp. fajmoštru; kdor ga pa naravnost poslati hoče, naj ga pošlje gosp. fajmoštru Womberger-u pri sv. Trojici nad Cerknico.

Kratkočasnica.

Barantija s konji.

(Smešna pa resnična povest).

Neki plemenitaž na deželi je imel dvoje kónj, vranca in sirca. Vranec je bil še precej čverst in dobrih nog; sirec pa, boga merha, je že komaj lazil. Za tega voljo pride eniga dne, osem dni pred somnjem, kočijaž Štefanček k svojemu gospodu, ki se ravno po polji sprehaja, ter mu reče med drugim, da naj sirca prihodnji somenj prodá, ker merha ni za nobeno rabo več, in se mora nad njim vselej togotiti, da bi mu skoraj žolč počil. Ti vzroki, ki jih je Štefanček, kar je naj več mogel na dolgo in široko razkladal, so plemenitaža prepričali, da je dovolil v prodaj svojiga konjiča.

Že v saboto pred somnjem je imel sirec praznik, celi dan ni bil vprežen, ovsá je dobil, kolikor ga je hotel. In v pondelj jutro — ah kako je bil nališpan, ostriglan, razčesan, na grivi in repu pristrizhen, okoli kopit obrit, z rudečim trakom v grivo zapletenim olepšan, z naj lepši opravo oširan! tak je bil kakor ženin, ki se napravlja po nevesto! — Ko sta bila obá, vranec in sirec, v lepo olikani koleselj vprežena, se vsede po prazniško oblečeni Štefanček, v dolgi plavi suknji z rumenimi gumbi in novim klobukom na voz, ter se pelje po svojiga gospoda. Gospod se vsede v koleselj; obá si zapalita vsak svojo pipico, in hi! od doma.

Ko se v mesto pripeljeta, deneta vranca v kerčmi v hlev; sirec pa je bil razširan, še enkrat napasen, očejjen in potem hajdi! na somenj peljan. Po dolgim zbiranju in barantiji ga je neki mešetar vender le za 15 tolarjev kupil. Plemenitaž vesel, da je ga bil spečal, se verne v kerčmo, si da dobro kosilo napraviti, kjer je marsikteri kozarec žlahniga Šampanarja spraznil, berž po tem pa misli zopet na somenj iti par vrancu kupit. Tudi Štefanček se vsede k spodnji mizi, in ker že dolgo

ležuje zborniga posvetovanja iz čiste ljubezni do domovine brez drugih namenov; če pa vendar v kakim kraju volivci kteriga manj premožniga moža izvolijo za poslanca, mu oni zlože, da zamore tisti čas v Londonu živeti.

5. V nobeni deželi se zasluge za deželo zasluženi mož tako ne čislajo, kakor na Angleškem; cerkve, ulice in javne poslopja (Greenwich) so polne slavnih spominkov. Že v sercih malih otrok v šolah se zbuja čutljeji časti v tem, da se takim, ki se izverstno obnašajo, delijo častne svetinje, slave trakovi in drugi kinči. Poslavljanje po redih pa se ne godi pogostoma, ker s tem, da bi se preveč redov delilo, noče vlada vrednosti teh poslavil krajšati; kar se lahko dobi, zgubi vrednost.

6. Svobodna srenja je podlaga svobodne Angleške vlade; kralj ali kraljica je namestnica postave in namestnica veliciga svobodniga ljudstva; kraljico spoštuje ljudstvo kaj visoko; kodar se prikaže, ne da bi vpili in rijovali, se ji priklanjajo ponižno in s spodobnim klicam jo pozdravi vsak: „Bla-goslovi Bog kraljico našo“.

7. Posebne hvale vredno na Angleškem je to, da vsakimu blagu, ki je na prodaj, je napisana zadnja cena, po kateri se prodaja; ta cena je pa tudi gotova, in vsak kupec, če tudi otrok, je obvarovan po tem goljufije.

8. Ker je na Angleškem vsacimu rokodelstvo ali obertnijstvo pripušeno, in je dežela po svoji legi za kupčijo po celim svetu posebno pripravna, se čez leto toliko blaga nadela, da ga je za tistih 154 milijonov ljudi, ki jih angleška država šteje, veliko veliko preveč, zato si fabrike in tudi vlada na vse strani prizadevajo, domače izdelke tudi v ptuje dežele spečati. Scer pa je od zore do mraka po ulicah tako barantanje in ponujanje blaga, da je sila. V Londonu in na Angleškem sploh ni nič družiga kot vse je le obertnija in kupčija, zato se ptujic, ki v to mesto polno dima, megle in sopuha pride, kmalo naveliča dalje tukaj ostati, kjer je silna dragina, se mesovje na pol sirovo vživa in se sploh jedila po svojim kuhajo.

9. Veliko veliko hvale vredniga se najde pri Angležih; to pa imajo, kar se vendar zagovarjati ne more, da malokteri Anglež kak drug jezik zna, kakor le svojiga, in če ga tudi zna, ga noče govoriti, ako ni nar večji potreba. Nar bolj pa se brani Anglež francosko govoriti, ker Anglež Francoza ne more viditi, tako ga sovraži.

10. Kar tudi ni hvale vredno, je, da vsakdo kakoršne koli vére, je dolžan anglikanski duhovšini davek odrajtovati. Ker je vsakimu svoja véra po postavah angleške vlade svobodno pripušena, je vendar očitna krivica, da mora vsak svoj delež za živež duhovnam ravno le anglikanske vére odrajtovati.

11. To je gotovo, da kmetijstvo je podlaga blagostanja narodov. Vlada je kmetijstvo močno povzdignila, da je uvožnjo ptujiga žita zlo zabranila; ko je to prepoved spet overgla, so bili kmetovavci zlo nejevoljni, in te nejevoljnosti ne bo konec, dokler ta rod živi. Zato podpira vlada sedaj drenažo, po kateri se rodovitnost zemlje povikšuje, in bo mogla kmetijstvo vedno podpirati, če ne, bojo kmetovavci raji svoj denar na obertnijstvo obrnili, kjer jim večji obresti donaša.

(Po »Bericht über die englische Landw. von Dr. Fr. X. Hlubek«.)

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od raznih plemen pregreškov in prestopkov.

Kaznjive djanja, ktere se tu po primeri svoje važnosti in svojega škodljivega nasledka za pregreške ali prestopke izrekó, se delé v sledeče plemena:

1) Kaznjive djanja zoper javno varnost, namreč zoper javni pokoj in red, zoper javne naprave in naredbe, za občno varnost in zoper dolžnost kacega javnega urada;

2) kaznjive djanja, ktere varnosti posameznih ljudi, namreč osebni varnosti na življenju, na zdravju ali sicer na telesu, varnosti lastnine ali zasluzka (pridobitka), varnosti poštenja in dobrega imena, ali varnosti drugih pravic škodo preté ali delajo;

3) pregreški in prestopki, kteri javno nravnost (občno lepo vedenje) žalijo.

Od pregreškov in prestopkov zoper javni pokoj in red.

Pregreška rabuke (zavzdiga, Auflauf) postane kriv, kdor zoper kako pri „vstaji“ imenovanih oseb, kadar kako gosposkino povelje spolnujejo, ali svoj ured ali svojo službo opravljajo, več ljudi nagovarja, da bi mu pomagali ali da bi se zoper stavili. Kazen je hud zapor od 1 do 6 mescov.

Kakor je pri javnem nepokoju povelje dano, da naj vsak s svojimi domačimi doma ostane, se vsak, kdor brez znamenitega uzroka iz doma gré, zlasti pa gospodar, ali kdor je sicer glava rodovine, zakrivi s pregreškom rabuke, če domačih, ki so pod njim, kolikor je mogoče doma ne derži.

Kazen gospodarja ali glave rodovine je zapor od 1 tedna do 1 mesca. Ravno tako je kaznovati tiste, ki v taci okolšinah iz hiše odidejo, čeprav se niso nobenega nereda vdeležili.

Kdor pri rabuki, ki je vstala, tudi iz vsacega družega uzroka, in ne iz tistega, zavoljo ktereга skupljanje ljudi hudodelstvo postane, urednika ali straže ne uboga, ko le-ta množici se raziti vevata, je tudi kriv pregreška rabuke, in se kaznuje z zaporom od 1 tedna do 1 mesca.

Če bi se kdo pri takem vpiranju bil z urednikom ali stražo prepirati ali z njima besedovati jel, je kazen hud zapor na en mesec, ki naj se po okolšinah poostri.

(Dalje sledi.)

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* V seji društva sv. Mohora je bilo po naznanilu „Bčele“ oznanjeno, da se je doslej 590 družtvenikov oglasilo. Po tem je bilo sklenjeno, da se imate novi knjigi, namreč: „Gofina razlaganje cerkovnega leta (20 pol) in g. Kafola „duhovni nagovori“ (1. del, 17 pol) berž čast. odborom razposlati. Drugi del Gofina in pridig se bo v novem letu izdal. Dokler niste te knjigi celo dokončane, se po bukvarnicah ne bote prodajale. Ob enem z Gofinom in pridigami se bode gg. družtvenikom tudi „Naravoslovje ali fizika“ od g. K. Robida-ta razposlalo. — Je Celovski odbor poskerbel, da se bodo v novem letu družtvene bukve na lepšem popirju in z boljším črnilom tiskale. Ako bi se vendar prigodilo, da bi Celovška tiskarnica ne zadovoljila, se bodo knjige kje drugod tiskati dajale. — Ker je mnogo družtvenikov željo razodelo, da bi družtvo tudi kak časopis izdajalo, je bilo sklenjeno, „šolskega prijatelja“ za to odbrati. Po tem naj bodo v

Ogled nove kazenske postave zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

Od raznih plemen pregreškov in prestopkov.

(Dalje.)

Vdeležba skrivnih družb, skrivnih društev.

Prepovedano je se zedinjevati v skrivne družbe, naj bodo ustanovljene s kakoršnim bodi namenom, in naj so obstale ali še obstoje pod kakoršnim bodi imenom ali kakoršno koli podobo. Deležnik skrivne družbe je kriv pregreška.

Za skrivno družbo gré čislati vsaktero zedinjenje več ljudi:

- a) če se nalaš pred gosposko skriva, da tako zedinjenje obstoji;
- b) če se sicer obstanek zedinjenja pové, pa njegova ustava in ustanovila (postave) zakrivajo, ali pa drugo ustavo, druge ustanovila ali drug namen povedó, kakor so v resnici.

Z vdeležbo skrivne družbe se zakrivi vsak notranjec:

- a) kdor takošno družbo ustanoviti skuša, ali za res ustanovi;
- b) soude za notranjo ali zunanjo skrivno družbo naberá;
- c) kdor je predstojnik ali soud kake notranje ali tuje skrivne družbe;
- d) kdor takošni družbi pisma dopisuje ali od nje prejema;
- e) kdor je pri shodih takošne družbe pričujoč v kakoršni si bodi lastnosti;
- f) za njene shode vedoma svojo hišo ali svoje stanovaniliše v najem da ali posodi; zadnjič
- g) urednik, ki ima po svojem uredu dolžnost, ova-dovati, če vé za obstanek skrivne družbe, ali za njene shode, in gosposki uredskega naznanila ne da.

Kazen tega pregreška je po posebnosti vdeležbe različna. Ustanovnike, naberavce in predstojnike gré obsojevati v hud zapor od 3 mescov do 1 leta.

Tisti, ki so pričujoči pri shodih skrivne družbe, ali se je vdeležijo dopisovaje liste ali kakor si bodi drugači, naj se kaznujejo pervikrat z zaporom od 1 do 3 mescov; če se pa zopet pregrešé, s hudim zaporom od 3 do 6 mescov.

Kdor svojo hišo ali svoje stanovaniliše vedoma za zbirališe kake skrivne družbe posodi ali v najem da, naj se obsojuje, če on ni soud družbe, v zapor od 1 do 3, kadar se pa zopet pregreší, v hud zapor od 3 do 6 mescov. Zraven tega zapade najemšina, če se je hiša ali stanovaniliše v najem dalo.

Ako je ti, kdor daje priliko, da se skrivne družbe v njegovi hiši ali njegovem stanovanilišu shajajo, ob enem tudi sam družbin soud, ga je, zraven zapada najemšine, če bi bila kaka izgovorjena, s hudim zaporom od 1 do 3, in pri ponovitvi do 6 mescov kaznovati.

Kazen urednika, ki zvedši za kako skrivno družbo nje ali njenih shodov ne naznani, kar bi bil po svojem uredu storiti dolžan, je hud zapor od 1 do 3, če se zopet pregreší, do 6 mescov.

Če se je pa kaka skrivna družba, ko je on vedel, dalj časa shajala, in če iz tega nastopi nevarnost za javni red, je po dolgosti časa in po okolšinah nalagati v kazen hud zapor od 6 mescov do 1 leta.

Kadar se kaka skrivna družba najde, je dolžnost njenih prestopnikov in urednikov, gosposki vse družbine pisma in dopise naznaniti in izročiti. Kdor koli kaj družbinega priderži ali prikrije, naj se kaznuje s hudim zaporom od 1 tedna do 1 mesca. Družbine denarnice in oprava zapadajo.

Nagovarjanje ali nabiranje za kako društvo, kteremu se je odreklo dovoljenje, ali katero je sicer že obstalo, pa ga je oblastnija razpustila, kakor tudi nadaljno delanje društva, katero je oblastnija razdružila, naj se kaznuje kakor pregrešek z zaporom, pri ponovitvi pa s hudim zaporom od 3 do 6 mescov, če to djanje ni podverženo ostrejšim odločbam.

Kakor deležnik tacega društva je vsakdo podveržen kazni, kdor, če prav se je dovoljenje ga ustanoviti, odreklo, ali če prav je oblastnija zapovedala, da naj se razide, še naprej svoje prineske za društvo daje ali sicer za-nj dela, njegove shode obiskuje, ali za to svojo hišo ali svoje stanovaniliše posodi ali v najem da.

To vdeležbo gré kakor prestoppek kaznovati s kaznijo v dnarjih od 50 do 300 goldinarjev, ali pa z zaporom od 1 do 3 mescov.

Predstojniki kake dopuščene družbe, ki poprašujoči gosposki nalaš soude zamolcé, so krivi prestopka, in se kaznujejo v dnarjih od 50 do 300 goldinarjev.

(Dalje sledi.)

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Na vseučilišču na Dunaji se učijo staroslovensko in tri druge glavne slovanske narečja. Staroslovenščino uči dr. Miklošić, ki tudi dvakrat na teden razklada „Starine Nestorove“ in „pesem o Igoru“. Poljsko uči pet ur na teden g. Kawecky; česko trikrat na teden g. Šembera in zraven tega tudi trikrat na teden česko slovstvo. Rusko uči pet ur na teden g. Zalevski.

* V Varšavi je prišla na svetlo poljska dogodivščina, katero pripoveduje stric svojim sinovcem. Spisal jo je slavni poljski pisatelj Lelevel prav po domače.

* Bivši profesor slovanskega slovstva v Parizu Adam Mickiewicz, je zvoljen od Napoleona za arse-nalnega knjižničarja.

* Znana nemška dramatiška igra „Sohn der Wildniss“ je v česko prestavljena.

* Jaromir Erben se je namenil popisati navade Čehov in družih Slavenov.

* Velebi Effendi, ud prestavljavskega društva na Turškem, je zvoljen za profesorja turškega jezika na orientalski akademii v Petrogradu.

* Na Ruskem so začeli namesti smodk iz tobaka piti smodke iz zelenega čajevnega listja, ki se jim bolj priležejo, kakor iz tobaka in ne vpijanijo človeka.

Podučnica.

Nekdo vpraša svojiga prijatla: kako je to, da je pri vsih svojih stiskah in težavah vedno dobre volje? Odgovori mu: Vsako jutro, preden se po svojih opravilih podam, obnem vselej oči na tri reči. Pervič jih proti nebu povzdignem, ter se spomnim, da od zgor nam vse pride kar imamo. Drugič jih proti zemlji obnem, ter premišljujem, kako majhniga prostora človek potrebuje, kjer bo enkrat počival. Tretjič jih okoli sebe obnem, in pregledujem množico taci-h ljudi, kterim se še veliko hujši godí, kakor meni. In po tem takim se v težavah tolažim in živim s svetam in ljudmi v Bogu zadovoljen.

Kratkočasnica.

V neko imenitno tovaršijo žlahnih gospodov in gospá je bil povabljen tudi poslanik turškiga cara. Pride in po turški navadi prinese seboj dobrih sladkih štrukličkov, in vsaki gospé eniga podari; ena sama med njimi je dobila dva. Posebno dobro se je zdelo gospé, kjer mislila je, da le ona je izmed vsih družih nar bolj čislana. Radovedna gospá prosi tolmača, naj slavniga

Ijejo grabni, da se voda lahko odteka, — kar nar bolj je mogoče, naj se zravna svet po vasi, — če je prostor med hišami širok, naj se napravi pot skozi vas kakor cesta, poleg ktere naj se posadi drevje (nar bolji bi bile murve). Je v sredi vasi prostora dovelj, naj se postavi košato dervó — lipa — ktera poleti vaščanom hladno prijazno shodišče ponuja; — v sredi vasi naj se napravi, če se da, vodnjak (štirna), kateri ljudem in živini zdravo pijačo daje. Če je v katerim kraju dosto kamnja, naj se napravi tlák (fláster) po celi vasi. Kaj bi ne le meščani mogli kamniten tlak imeti, vaščani pa ne? Kje stoji to zapisano? Nikjer!

Na to vižo bi se dale vasi ólepšati z majhnimi stroški, in za vse bi bilo to prav koristno in zdravo.

K vsemu temu pa je treba, da so vaščani edinih misel in da spoznajo, da, kakor se mesta lepšajo, naj bi se lepšale tudi vasi, ker te kakor une so prebivališča poštenih ljudi.

O tem pa zamorejo modri župani nar več storiti, če sami spoznajo potrebo čednosti, in si prizadevajo tudi nečimerne sosede prepričati, da nesnaga je gotova škoda na vse strani. Županam zamorejo duhovni gospodje nar bolj na roko iti, ker oni imajo zaupanje pri svojih farmanih in njih prijazno podučna beseda veliko velja.

Ker pa so stare glave dostikrat tako terdovratne, da se ne opravi lahko kaj z njimi, zamorejo g. učitelji o tem veliko storiti, da otroke v šoli učijo o lepšanji in snaženju hiš in vasi, kateri teh nauk ne bojo pozabili, ko bojo enkrat gospodarstvo nastopili. Ti nauki bi se dali otrokam igrati v glavo in serce vtisniti s primernim risanjem hiš, dvoriš, vasi itd.

Za gospodinje kaj.

Novo mjilo (žajfa) se dobí v mjlarski fabriki na Dunaji (k. k. ausschliesslich privil. Industrie-Spar-Seife, Wien, Leopoldstadt, kleine Schiffgasse Nr. 61), kteriga se za perilo le polovica potrebuje, je za tretji del boljši kup, kakor navadna žajfa, in perilu clo nič ne škodje. V več perilnicah imajo že to mjilo.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

Od raznih plemen pregreškov in prestopkov.

(Dalje.)

V nič devanje ali poniževanje naredb oblastnij in podšuntovanje zoper državne in občinske oblasti.

Kdor na očitnem mestu ali pred več ljudmi, ali v natisnjenih delih, razširjanih podobah ali pisanjih z zasmehovanjem, zasramovanjem, neresničnim pripovedovanjem ali sprevračanjem dogodkov zaukaze ali razsodbe oblastnij v nič devati, ali tako druge k sovraštvu, k zaničevanju ali k pritoževanju, ko nimajo za kaj, zoper državne ali občinske oblasti ali zoper posamske organe vladarstva gledé na njih uredovanje, ali zoper pričo ali zvedenca gledé na njune povedbe pred sodnijo nadražiti skuša, je kriv, če se v tem delu ne pokaže kako drugo huje kaznovavno djanje, pregreška podšuntovanja in zapade zaporu med enim in šest mesci.

Če bi bil za privoljenje v takošne pritožbe podpis ali dnarne prineske (sklade) naberati, ali k njim nagovarjati, je treba kazni poostriti.

Kdor iz kakoršnega bodi namena, zlasti pa iz lakomnosti ljudi k nagajivim, neuterjenim, pri oblastnijah

po postavnih stopnjah že dognanim pritožbam nagovarja in zapeljuje, ali v tej zadevi dnar izsiluje, je kriv prestopka, in je kaznovati z zaporom do 1 mesca.

Draženje k sovražnosti.

Kdor druge k sovražnostim zoper narode (ljudstva raznega rodú), verske ali druge družbe, posamske verste, ali stanove deržavlanske družbe ali zoper postavno priznane skupšine, ali sploh prebivavce deržave k sovražnim razpertijam med sabo nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, je kriv pregreška, če se ne pokaže, da je to delo kako huje kaznovavno djanje, in naj se obsojuje v hud zapor od 3 do 6 mescov.

Razšaljenje postavno priznane cerkve ali verske družbe.

Kdor na očitnem mestu ali pred več ljudmi, ali v natisnjenih delih, razširjanih podobah ali pisanjih nauke, šege ali naprave kake v deržavi postavno priznane cerkve ali verske družbe zasramuje ali v nič devati skuša, ali njeniga verskega služabnika razžali, kadar božjo službo opravlja, ali kdor se med njenim očitnim bogoslužnim opravilom nespodobno vede, tako da utegne druge pohujšati, je kriv pregreška, če to djanje ni hudodelstvo motjenja vere, in naj se kaznuje s hudim zaporom od 1 do 6 mescov.

Prizadeva za kako vero, ki je deržava ne dopusti.

Ravno tako se zakrivi s pregreškom, in se kaznuje z zaporom od 1 do 3 mescov, kdor za ustanovitev ali razširjenje verske družbe ali vere, od ktere je deržavna uprava izrekla, da se dopustiti ne more, zbore napravlja, govore ima ali razglasuje, spoznovavce nabera, ali kakoršno si bodi djanje započne, ki na to namembo meri.

Javno poniževanje ali v nič devanje ustanov zakona, rodovine, lasti, ali pohvala nepostavnih ali nenravnih djanj.

Kdor naprave ali ustanove zakona, rodovine, ali pravne zapopadke od lastnine v nič deva ali omajati skuša, ali k nenravnim ali po postavah prepovedanim djanjem nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, ali jih hvali ali opravičiti skuša, je kriv pregreška, če se v tem ne najde kako huje kaznjivo djanje, in naj se kaznuje z zaporom od 1 do 6 mescov.

Poškodba pokopališ, odpiranje grobov, odjemanje merličev ali gerdo ravnanje s njimi in tatvina na takošnih rečeh.

Kdor za merliče (mrtve trupla ljudi) odločene pokopališa iz hudobije ali nagajivosti poškodje, brezoblastno grobe odpre, iz njih ali iz družih shranovališ mrtve trupla ljudi ali posamezne dele taistih samolastno preč odnese, ali z merliči gerdo ravna, se zakrivi s pregreškom, in naj se pokori s hudim zaporom od 1 do 6 mescov. Če pa kdo z lakomnim namenom na pokopališih iz grobov ali raz merličev kaj vzame, naj se to ima za tatvino.

Raznašanje lašnjivih vznemirujočih govoric ali proroštev.

Kdor po očitnem razglaševanju (z nabitki na zidih, z javnimi govori itd.) lažno, za javno varnost vznemirujočo govorico, brez zadostnih uzrokov, jo verjeti, ali takošno, kakor reče, prerokovanje zažene, ali naprej raznaša, je kriv prestopka, in kaznovati ga je s hudim zaporom od 8 dni do 3 mescov.

Postavam nasprotno razglaševanje.

Kdor tako, kakor se je v poprejšnem paragrafu povedalo, glasovanje sodnikov ali naznanila iz obravnav sodnij ali družih javnih oblastnij, kolikor je po postavah prepovedano jih na znanje dajati, razglasi, ali od kakega razglašenja po krivem glas zažene ali naprej raznaša, da ga je kaka javna oblastnija izdala, če prav je vedil, ali mu je iz zadostnih uzrokov verjetno bilo, da

je taisto popolnoma ali deloma nepristno, je kriv prestopka, če se v tem ne najde kako hujši kazni podverženo kaznjivo djanje, in naj se kaznuje z zaporom od 1 do 3 mescov.

Nabiranje ali podpisovanje v ti namen, da bi se postavni nasledki kaznjivih djanj overli.

Kdor nabiranje ali podpisovanje (skladov) za to napravi ali razglasi, da bi se zapadla zagotovšina, kazni v dnarjih ali odškodnine zavoljo kaznjivih djanj založile ali povernile. postane kriv prestopka, in naj se kaznuje z zaporom od 14 dni do 3 mescov.

(Dalje sledi.)

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Radostno vidimo konec tistega žalostnega prepíra, ki se je vnel med jugoslavenskimi časopisi, ki je vés pripraven spodjedati stebre jugoslavenske sloge in kačo neporazumljenja med bratovskimi narodi rediti. „Serbski dnevnik“ — da odkritoserčno govorimo — je nesrečno pravdo zbudil, „narodne novine“ pa so ji krono na glavo postavile, v katerih gospod Starčević terdovratno terdi in si dokazati prizadeva, da ni Serba, da ni serbskega jezika. Da se s tako prederznim dokazovanjem nič ne opravi, ker je Serb in serbski jezik bil nekda in je tudi sedaj ravno tako spoznan iz filologiškega, zgodovinskega in državljanskega obzira, je jasno kot beli dan. — Kdo so bili junaki, ki so branili Evropo pred pokončevavnim polomescem? Kdo so bili junaki, pred katerimi se je Murat tresel, ki so na Kosovem polji popadali? kateri jezik so govorili? Mar o njih ne pričujejo stare pisma junaške dela, mar o njih ne govori sedanji svet? jih ne priznajo državne vlade? In pri vsem tem terditi, da Serbov ni, da ni serbskega jezika, ni le nespametno, temuč je nemiloin skoz in skoz krivično. Kdor tají Serba, zamore po enaki pravici tajiti tudi — samega sebe. Sicer je g. dr. Gaj v „narodnih novinah“ za dobro spoznal, preklicati, kar je g. Starčević pisal, in zagotovil, da se je to brez njegove védnosti in volje zgodilo; vendar to njega le malo opraviči, ker prepír je že dolgo časa terpel, brez da bi bil g. vrednik „novin“ le čerhnul bil. Serbske novine se močno pa nekoliko strastno poganjajo za svojo pravično reč, „Svetovid“ in „Neven“ sta jo s hladno kervjo in v bratovski ljubezni pretresla. Naj mirno počiva dokončana pravda in na gomili njeni naj razcvetě cvetlica spoznanja: „svakemu svoje!“

* Presvetli cesar so podelili dragocen perstan g. dohtarju Miklošiču za jim posvečene bukve „monumenta linguæ palæoslovenice e codice suprasliensi“, ktere je cesarska akademija na svoje stroške natisniti dala. Za svoj staroslovenski slovník je bil slavní pisatelj že popred od njegovega veličanstva zlato svetinjo za védo in umetnost dobil.

* Dr. Hanuš v Pragi piše znamenito delo, dostavek namreč k „modroslovju naroda slavenskega v prisloviceh“ Čelakovskega.

* Gosp. Barrande je ravno dokončal imenitno in veliko delo v predpotočnih čveteronožnih zverin. Celo delo, ki se v Pragi že tiska, bo zneslo krog 100 pol v velikej čveterki.

* Poljski almanah za ženski spol, ki je v Varšavi za leto 1853 na svitlo prišel, prinese prav mikavne reči; posebno lepa je novela: „Iz knjige spominov“.

* Serbski pisatelj Svetozar Stojadinović izdaja novo delo pod naslovom: „Rasad (sadika) mudrosti“, v katerem bode kakih 1000 pregovorov starih in mlajih pisateljev.

* Vrednik Lumira, gospod Mikovec, bode sko-

raj izdal česko dramo pod naslovom: „O trepjev“. Predmet je vzet iz ruske dogodivščine.

* Poljski pisatelj Moračevski je izdal v 7 delih poljsko dogodivščino, ki seže od 17. stoletja do smerti Vladislava IV.

* V Kievu pripravlja k tisku svoje pesniške in prostoskladne dela Antonin Pietkevič.

* Nedavno je prišel na svitlo „kodex diplomatiški poljski“, v katerem so tiskane povelja poljskih kraljev, velikih knezov Litvanskih, bule papežev in drugi znameniti do zdaj ne natisnjeni spisi, ki imajo posebno vrednost za poljsko dogodivščino.

Kratkočasna podučnica.

Pred 50 leti.

Troje tičkov brez perja, kakoršnih je dosto po mestih, se gré sprehajati po polji. Najdejo na travniku kmetiča, ki je v mestu na sejmi konjiča kupil in ga domu pelje. Ker je pa mož enmalo preveč za likof dal, ga zmaga, sredi travnika se vleže, konja pri berzdi terdo derži in pod drevesam sladko zaspi. Tički tatvinskiga duha to viditi se tiho pomenijo, kmetiču konja vzmati. Konji berzdo z glave snamejo, in eden si jo na glavo natakne, in se zraven kmetiča vleže, — una dva na konja sedeta in oddirjata proč. Ko se kmetič zbudi, konja nikjer ni; vidi zraven sebe oberzdaniga človeka, se čudi in pravi, kaj je to? konja sim kupil zdaj pa človeka v berzdi imam. Slepár mu odgovori: Dober oče! hvala velika, da ste me kupili in da ste me rešili; dvé leti sim bil izdan, da sim mogel konj biti in veliko terpeti, vi pa ste me rešili. Dobrovoljni kmetič pravi: prav je, kaj je meni za te goldinarje, berzdo mi daj in pojdi srečno, pa le varuj, da ne boš več izdan, da se v kako hujši zver ne spremeniš. Norčevaje zapusti prekanjeniga kmeta, ki je take vraže terdno verjel.

Drugi somenj gré naš kmetič spet konja kupovat, kar na somnji vgleda ravno tistiga konja, kteriga je bil unidan kupil, in pravi: Oho! kaj si pa že spet naredil, da si spet izdan. Naj te le kupi, kdor te hoče, jez te ne bom; spet bi se mi znal spremeniti! —

To je zgodba pred 50 leti. Mislim, da jo bo dan današnji vsak zasmehoval. V—i.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Černogore. Teržaški časnik je prinesel unidan sledečo važno novico: Turki bližnje Albanie so napadli Černogorsko. Nasproti se jim je postavil z obilno armado černogorski knez sam, jih 20 talianskih milj od mej nazaj zapodil in se terdnjave Spuske in Žabjaške polastil. Pri velicem tergu Podgorica se je vnela huda vojska med njimi. Kako se je končala, še ni dovolj znano; le toliko se vé za gotovo, da so Černogorci kakih 100 turških glav v znamenje zmage domu poslali. V Kotor je prišel černogorski poslanec, 10.000 cekinov menjat, ki se bodo med junake razdelili. Radovedno se pričakuje, kaj se je dalje zgodilo.

Ker je Černogora, dežela hrabrega in svobodljubnega slovanskega naroda, poslednji čas veliko imenitnost zadobila, od kar ji je Rusovski car samostojnost dogotovil, pristavimo k temu, kar smo lani precej obširno od Černogore pisali, iz „Agr. Zeit.“ še tole: „Černogora, sosedina od ene strani Turškega, od druge Austrijskega cesarstva, je kakih 65 štirjaških milj velika; blizo 120.000 ljudi stanuje v nji; razdeljena je v doljno in gornjo Černogoro; doljna stran, nekda „Illyricum“, se imenuje dandanašnji Berda; gorna stran prav za prav Černogora. Cela deželica obstoji iz 8 nahij ali okrajin, ki se imenujejo: Katunska, Rěčka, Čerņička, Lišanska, Bělopavlička, Moračka, Piperska in Kučka. Nahia Katunska sloví v zgo-

le v imeniku družbine matice (Matrikel) zapisani stojé, če pa na nobeno vižo ne pokažejo, da so za družbo na svetu; če se ne vdeležijo zborov, nočejo majhniga odrajtvila plačevati in tudi scer na nobeno vižo ne pokažejo, da kaj za-njo storé. Kdor hoče cilj in konec, mora hoteti tudi pripomočke, ki peljejo k temu cilju in koncu. Vsak človek, kterimu je za kmetijske družbe mar in resnico govori, mora obstati, da so po vsih deželah kmetijske družbe izmed vsih družb tiste, ktere za prid in blagostanje svoje dežele nar več storé z besedo (v spisih in bukvah) in v djanji.

Slava obertnije.

Zares! čudna stvar je obertnija. Nobena težava ne straši obertnika ali rokodelca, nobena daljava, nobena reč, naj bo še tako zaničevana in še tako vmašana. Obertni je vse dobro, vse ljubo; tudi v smetéh iše in najde zlata vredno zerno. Bolj kakor za zlato in bisere, pri kterih bi moglo na milione ljudi glada umreti, pa se pečá ona za železo in predivo, za oglje in kostí, in tisuč in tisuč družih dostikrat zaničevanih reči, po kterih živí narod človeški in si pridela obleko in hrano.

Stergane cunje berača se spremenijo v rokah fabrikanta v ličin papir, ki je na vse strani toliko imeniten na svetu. Po novi znajdbi Karlina Toma-ta v Švajcu se volnate cunje omikujejo tako, da suknarji iz njih spet delajo lično sukno. Kdo vé, ali njegova lepa suknja ni nekda oblačilo bila na pol naziga berača! Obertni je vse mogoče; ona ne pripustí, da bi se kaj pogubilo, ampak porabi vse, če ne za ta pa za uni izdelk.

Kar se od papirja odreže, kdo bi mislil, da taki odrezki še kaj veljajo! Ali fabrike jih nabirajo, jih v stopnicah spahajo v testó, — temu testu dajo različne podobe, ga napojijo z oljem in limnico, po tem posušé, stružijo (drakslajo), z lahkim kamnjam (votličem) likajo, malajo in lakirajo. Stopi z nami, prijatel, v take fabrike, kjer tako popirno testovje (Papiermaché) izdelujejo in vidil boš, kako se papirni odrezki v nove podobe spreminjajo; tukaj v lične tabačnice, tam v krasne svetilke in sto družih reči, od kterih bi nikakor ne verjel, da so blago — iz papirnih odrezkov.

Poglej dalje oblance, — kako malo vredne so na prvi pogled! In vendar je bistroumnost človeška iznajdla, ž njimi naglo kís (jesih) delati. Kadí se napolnejo z oblancami, čez nje se postavi sodec žganja in se odpre, da kapljica za kapljico kaplja na oblance, — kar pri pipi z oblanc vún priteče, kaj je? močen in čist kís je, ki se je naredil iz žganja, kteriga je zraka kislic okisal, ko je pot skoz oblance šel.

Še čudniši je sprememba cestniga praha in blata, ktero v podobi ličnih posod pod imenam siderolita lepša nar čedniši poslopja bogatih ljudi.

Tistih lepo belih tobačnih pip, ki so iz morske pene (Meerschäum) narejene, kdo jih ne pozná! Ali vsak tega ne vé, da vse, kar je pri izdelovanju pip se odrezalo in pri vertanju odpadlo, je prišlo nekda v smeti. Sedaj se ti odrezki vsi spet porabijo, od kar je nek priprost človek Krištof Dreis iz Ruhle v letu 1772 našel, da vsi ti odrezki se dajo v moko zmleti in v vodi raztopljeni v testo sterediti, ki se zopet da porabiti.

Maloktera žival pogine, brez da bi človek od nje kaj v prid ne obrnil. Brez ovčjih in kozjih čev bi ne imel strún, in brez strún bi ne bilo godbe, ki razveseli človeško serce. Kar ni za nič družiga dobro, je dobro še za lim; brez lima pa kaj bi počeli mi-zarji in drugi rokodelci!

Za vsako kost je obertnijstvu mar, in če kost ni za nič družiga, je cukrarijam še ljuba; brez spodia ali moke sožganih kostí bi še ne mogli čistiti cukra in mu lepe bele barve dati.

Koliko vrednost so najdlji umni kmetovavci v košeni moki, s katero si rodovitnost polja množijo!

In če bi moke žganih kostí ne imeli, od kod bi se napravljali voščilo, s kterim se likajo naši čevlji? Iz te moke pridjana žvepljena kislina napravi gips, in ta je, ki da usnju svit, ko se lika s kertačo; olje in sladčica se pridevata, da je usnje vólno!

Že pred sto in sto leti nam je pošiljala Afrika salmiak. Tisuč bolnikov, ki so za persnimi boleznimi hirali, je spravil salmiak spet na noge. In kaj je bil salmiak? Nič družiga kot stanjšek (sublimat) kamelniga gnoja. Če pa nališpana gospá se ponosno suče s turško rudečino barvano kikljo; kaj mislite, komú gré polovica hvale, ki se gospej daje za krasno škarlatasto barvo? Govedjeku! zakaj on je podlaga te barve. In lični glavnik, ki ga nosi v umetno spletenih laséh, kaj je? — rog vola!

In teh izgledov bi zamogli brez konca in kraja naštetí; povsod se nam razodeva slava obertnijstva!

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od prestopkov zoper javne naprave in naredbe, namenjene za občno varnost.

Zapeljanje urednika h krivi rabi uredske oblasti.

Kdor urednika z darovi k pristranosti ali k prelomu njegove uredske dolžnosti zapeljati skuša, stori prestopok, če se v tem ne najde že prej zaznamvano hudodelstvo ali kak drug huje kaznovan prestop postave, in naj se kaznuje z zaporom od 1 do 6 mescov.

Razžalitve javnih urednikov, služabnikov, straž, postavljenecov pri železnih cestah itd.

Vsako razžaljenje take osebe, naj se stori z besedo ali djanjem, ako te osebe povelje kake gosposke zveršujejo ali svoj ured ali svojo službo opravljajo, gré kakor prestopok kaznovati, če se v tem ne pokaže kako hujši kazni podverženo kaznjivo delo.

Razžalitve z besedo je kaznovati z zaporom od 3 dni do 1 mesca, razžalitve z djanjem pa od 1 do 6 mescov.

Ako je pa razžaljenje nasledke imelo, in je v resnici spolnitev gosposkega zaukaza ali opravo ureda ali službe ubranilo, gré krivca obsoditi v hud zapor od 3 do 6 mescov.

Drugačno vtikanje v izveršbo javnih služb.

Kdor se brez razžalitve gori v misel vzete kako drugači vtikuje, da bi kaki izmed oseb ravno ondi imenovanih branil, svoj ured ali svojo službo opravljati ali kako gosposkino povelje spolniti, se zakrivi s prestopkom, in se kaznuje z zaporom od 1 dnéva do 1 mesca.

Pokvarjenje patentov in ukazov itd.

Prestopka je tudi kriv, kdor patente, ukaze, pečate deržavnih ali občinskih oblastnij ali pod kakršnim bodi imenom in podobo zavoljo javnega razglašanja nabite ali izpostavljene, po gosposki podpisane pisma odterga, preč vzame, razterga, umaže, ali drugači pokvari. Če se ti prestopok stori zgolj iz lahkomišelnosti ali nagajivosti, je kaznen zapor od 24 ur do 1 tedna. Če se pa v preiskavi pokaže namen, bodi si oblastnijo osramotiti, ali pa oznanjenje in spolnjenje kacega ukaza ubra-

niti, je kazen hud zapor od enega do treh mescov. Po kakšnosti primerleja in storivca se smé hudi zapor do 6 mescov zdaljšati.

Odpretje pečatov javnih uredov.

Samolastno ali brezpravno odpretje pečatov javnih uredov, pod katerimi se pisnihi sestavki ali druge reči zaperti hranijo, gré tikrat, kadar se doprinese iz gole nagajivosti ali prešerne radovednosti, kakor prestopok z zaporom od 1 do 3 mescov kazniti.

Ako pa kdo v znamenje, da javne zaukaze zaničuje, ali pa s tim namenom kaj tacega storí, da bi kako lastno pravico, ki mu po njegovih mislih gré ali kako drugo sovražno nakano s tim samolastno izpeljal, ga je pokoriti s hudim zaporom od 1 do 6 mescov.

Pečatom javnih uredov pa niso prišteti samo pečati državnih oblastnij, temuč tudi pečati občin, javnih učiliš, far (župnij), in javnih notarjev.

Poškodba očitne svečave.

Kdor za javno svečavo postavljeno svetilnico (laterno) nalaš razbije ali kako drugači poškodje, naj se za ti prestopok kaznuje z zaporom od 3 dni do 1 mesca.

Poškodbe mostov, zapornic, jezov itd.

Ako kdo iz nagajivosti podere ali poškodje most, zapornico, jez, ograjo ali deržaj, ali kakoršno si bodi stavbo (zgrado), s katero so bregovi rek in potokov priterjeni, ali sterline pri cestah in potih ali mostih privarvane, naj se to po meri velike nagajivosti ali napravljene škode kakor prestopok z zaporom od 1 do 3 mescov kaznuje.

Ravno tej kazni je tudi podverženo vsaktero poškodovanje železnic, kakor tudi državniga telegrafa ali daljnopisnika, če se je zgodilo samo iz nagajivosti, lahkomišelnosti in zadolžene nemarnosti.

Tatvina, ki bi bila s takošno poškodbo združena, se mora posebej kaznovati.

Poškodba postavljenih svarivnih znamenj.

Dalje je poterganje ali nalaš storjeno poškodvanje vsih svarivnih znamenj, ki se postavijo, da bi se kaka nesreča odvernila, prestopok, ki ga je sploh z zaporom od 3 dni do 3 mescov, če je pa večja hudobija vmes bila in škoda se zgodila, z ravno tako dolgim hudim zaporom kaznovati.

(Dalje sledi.)

Kratkočasne povesti.

Ponižnost povikšana, prevzetnost ponižana.

Ko je nekđaj Moškovitarski car želel, se oženiti, so se raztekli njegovi dvorni služabniki po celim cesarstvu iskat in zberat nar lepših mladih gospodičnic iz nar plemenitnejših rodovín. Pripeljali so jih blizo 100 v Moskvo. Vsaki poklicani je bilo to v posebno čast. V Moskvo pridši so v Kremlu ali carskim dvoru pod varstvom dvorne poglavarice važniga dnéva s teškim sercam pričakovale, ob katerim bo car svojim podložnim knezam naznaniti blagovolil, katero da je izmed njih izvolil cesarico. Do tistiga dnéva pa se jim ni smel noben drug približati zunaj cara, in tisti, katerim je on to posebno sporočil.

Večkrat se je zgodilo, da je car svojimu dvornimu trapežu (nekđaj je vsak kralj in cesar taciga imel) ukazal, svoje cesarske oblačila obleči, on pa je preoblečen z njim vred med nje stopil. Se vé da vse so goljufane iz spoštovanja v trapeža zijale, in pravi pa preoblečeni car je tako tolikanj ložej njih obnašanje cenil in po svojim sercu si nevésto zberal.

Aleksi, sin Mihela in oče Petra Veliciga, eden nar imenitnejših vladarjev ruskiga carstva je imel navado, da je v grajšine, v mestne hiše, v oštarije, med kmete na deželi in tudi v kočé revežev zdaj tako, zdaj

drugač preoblečen rad zahajal, da bi tako tolikanj lože resnico, težave in potrebe svojih podložnikov zvedil. Njegovim služabnikom je bilo terdo zapovedano, ne ga ovaditi, če so ga tudi kje spoznali, in mu povsod le tako spoštovanje skazovati, kakoršniga so oblečeniga vidili. Dostikrat je prišel brez napovedi za kratek čas ravno okoli poldne k svojim nar poglavitnejšim služabnikom, na ktere je posebno zaupanje stavil; se je brez ceremonij z njimi k mizi vsedel in se prav po domače z njimi veselil; posebno rad je kaj taciga storil bojaru Matvevu, svojimu prvemu svetovavcu, kteriga je posebno ljubil.

Enkrat pride Aleksi oblečen kakor stotnik dvorne straže na Matvevovo grajšino, ob času, ko se ga je Matvev nar manj nadjal. Pri tej priči sta obadva nekoliko ostermela. Matvev, ker si je vladarja delječ od poglavitniga mesta mislil, in ga zdaj pred sabo vidi; car pa zato, ker je pri mizi posebno zalo deklico zagledal. Po cesarskim ukazu ga je tedaj Matvev tudi zdaj le kakor oficirja sprejel, in ga povabil, naj se k njim za mizo vsede, kar je tudi res storil.

Od začetka so se nekako bolj zmerzlo pri mizi deržali, ali oživil se je Aleksi, ko je tudi lepi deklici prilžnost govoriti dal; vés je bil vnet po njenih bistroumnih odgovorih, in prav žal mu je bilo, da se je po kosilu berž od mize odtegnila.

Kdo je ta deklica? vpraša cesar, ko je bila odšla.

Ona je hčerka Nariškina, uboziga plemenitnika, ki je zavoljo ubožtva prisiljen v daljni vasi na deželi stanovati, da bi ložej izhajal, in je mene prosil, za izrejo tega njegoviga ediniga deteta skerbeti, — mu odgovori Matvev in pristavi, da si prizadeva kolikor mu je le mogoče, jo dobro izrediti, kar pa teško ni, ker deklica je vsa pripravna za poduk, je krotka, razumna, pridna in priljudna; — kakor svojo hčer jo ljubim, sklene bojar.

To je prav, mu odgovori car in pravi, skerbite tudi še zanaprej za njo; jez pa ji bom za doto skerbil in gledal, da ji tudi moža dobim.

Al vé ona, kdo sim jez? Ne besedice — odgovori bojar — ker nikdar iz moje hiše ne gré, zatoraj Vas še nikdar ni vidila. Prav je, odgovori Aleksi, in tudi zanaprej ji tega ne pravite.

Ko Aleksi zopet pride Matveva obiskat, se mu deklica Natalia še bolj priljudna zdí ko prvič, in še bolj se vname njegovo serce do nje. On je vselej ravno v tistim oblačilu prišel, zatoraj ga je Natalia zmirej tudi le kakor oficirja in prijatla svojiga rednika spoštovala: zato pa Matvev ni bil v majhini zadergi, ker od ene strani on ni rad razderal prijaznosti, ktera je med Aleksiam in Natalio od dnéva do dnéva zmirej bolj rasla; od druge strani pa ga je dolžnost tišala, svojo rejenko nevarnosti varovati, ktere ona še ne previdi. Tolikanj bolj je njega to skerbelo, ker je bila ravno carova ženitev v osnovi, zakaj mislil si je, da prihodnja carica gotovo ne bo zadovoljna, ako bo zvedila, kako pogostoma, da car njegovo rejenko obiskovat hodi.

Približal se je dan volitve cesarice. Že je bilo šestdeset nar lepših devic iz celiga cesarstva v carskim poslopji; podajo se nar imenitnejši Moškovitarske gospé, vse zalo nališpane na musovž, kjer bo cesarica voljena; prihiteli so veljaki od vsih strani cesarstva v poglavitno mesto, da bi naglo zvedili, kateri rod je tako srečin, da bo do cesarske časti povzdignjen; po vsih cerkvah so zvonovi péli; vse ljudstvo je bilo na nogah; trideset tisuč strelcov *) dvorne straže drago oblečenih je v lepah verstah na zalo opletenih mestnih terjih pričakaje pazilo oznaníla cesaričniga iména; sprelepo je bilo na dvorani, kjer so zbrane deklice cara čakale; imenitni

*) Peter Veliki jih je odpravil, ker so bili grozno ošabni in caram ravno tako nevarni, kakor so bili janičari turškim sultanam. Pis.